FORTVNII LICETI
GENVENSIS
In Patauino Lyceo Philoſophi Ordinarij
DE RATIONALIS ANIMAE
VARIA PROPENSIONE AD CORPVS
LIBRI DVO.

AD ILLVSTRISSIMVM, ET EXCELLENTISS. PRINCIPEM
DON EMANVELEM
DE FONSECA, ET ZVNICA,
COMITEM MONTEREI, ET FVENTES, &c.
VICE-REGEM REGNI NEAPOLITANI &c.

Patauij. Typis Paulli Frambotti. MDCXXXIV. Sup. Permiſſu.

Illuſtriſsimo & Excellentiſſimo Principi

DON MANVEL

DE FONSECA Y ZVNIGA,

CONDE DE MONTEREY,

Y CONDE DE FVENTES.

Sẽnor de los Eſtados, y Caſas de Viedma, y Vlloa,

y Sẽnor de la Caſa de Riuera,

y del Solar de Araujo,

Treze de la Orden de SANTIAGO,

Comendador de la Encomienda de los Baſtimentos de CASTILLA,

Gentilombre de la Camara de ſu Mageſtad, De ſu Conſejo de Eſtado,

Preſidente del de ITALIA,

Illuſtriſsimo & Excellentiſſimo Principi

DON MANVEL

DE FONSECA Y ZVNIGA,

CONDE DE MONTEREY,

Y CONDE DE FVENTES,

Sẽnor de los Eſtados, y Caſas de Viedma, y Vlloa,

y Sẽnor de la Caſa de Riuera,

y del Solar de Araujo,

Treze de la Orden de SANTIAGO,

Comendador de la Encomienda de los Baſtimentos de CASTILLA,

Gentilombre de la Camara de ſu Mageſtad,

De ſu Conſejo de Eſtado,

Preſidente del de ITALIA,

VIRREI,
y Lugarteniente, y Capitan General
DEL REINO DE NAPOLES
y Enbaxador Extraordinario a Roma &c.

FORTVNIVS LICETVS.

B. A.

Iouis Gentilium Deorum Principis e cerebro natæ Mineruæ, litterarum pariter & armorum Præſidi, quum a veteribus & inſtrumenta bellorum, & monumenta librorum conſecrata paſsim animaduerterimus Liceti fratres (Heros æui noſtri): Tibi dudum ex Hiſpanici Iouis conſilio prudentiſsimo ad Neapolitani Regni litteras fouendas, militiaſque regendas, quin & ad Politias gubernandas egreſſo, quemadmodum Claudius miles arma ſua Vice-Regi, & Capitaneo Generali prudenter dedicauit, ita Philoſophus ego nunc volumen hoc meum De Rationalis Animæ Varia Propenſione ad corpus *inclyto Nomini littera-*

tiſſimi

tiſsimi Principis inſcribere non ſum veritus, paruoque munere maximam Tuam Dignitatem venerari; ſed potiſsimum incomparabilem illam reuereri Benignitatem, qua nouiſsime Claudium Licetum fratrem meum non ita pridem ex Belgio, vbi plures annos Vexillifer egerat ſub Herois Marchionis Ambroſij Spinulæ felicibus auſpicijs, Italiam appulſum comiter excepiſti, mirificeque fouiſti; & perſpecta ipſius militari peritia, viſisque publicis monumentis egregia facinora non apud Belgas tantum, ſed etiam in Palatinatu pro Catholico Rege fortiter ab eo patrata conteſtantibus; quin & einſdem arte bellica non vnico nec mediocri periculo & experimento ſatis animaduerſa & comprobata; denique Tu (clementiſsime idemque prudentiſsime Vice-Rex) qui virtutem negligere neſcis, & præclare geſta non pateris irremunerata, Vexilliferum Belgicum Licetum ad Capitanei Battaleonis Regni Neapolitani Dignitatem in Brutiorum Regionis Caſtro-Villari munificus iuſtus & vna benignus euexiſti. Ceterum non fraterno ſolum, ſed & meo quoque

nomi-

nomine Donarium hoc immortali Tuæ Gloriæ ſuſpendere debui (Magnanime Princeps) quia ſi Bellicoſus fratrem meum Militiæ Candidatum protegis, idem Tu nouus Hercules Muſageta litterarum ſtudia colere, Studioſiſque patrocinari ſuetus, alumnorum Sapientiæ Voluntates Tibi mire propenſas conciliaſti; quos inter ego ſemper humillima Te venerabor obſeruantia. Te certe Palladis officijs vtriſque, Diſciplinis nimirum promouendis, & armis egregie tractandis; inſuper & Iouis muneri, populis nempe bene regendis aptiſsimum quum agnouerit Rex Catholicus, conſultiſsime Tibi, Litterariæ ſimul & Militaris Reipublicæ Politiæque cultori præcelſo; vices ſuas dedit, gubernaculaque commiſit illius Regni, in quo Litteræ conſimiliter et Arma Principatuſque proprium videntur habere domicilium, & ſub Te moderatore maximum ſuſcipere poſſe decus & incrementum. His itaque rationibus permotus, ac præſertim ſingulari Tua clementia confiſus (optime Princeps) non dubitaui nunc has meas contemplationes Tibi, tanto Principi,

nun-

nuncupare; nec non à ſumma Tuarum virtutum & Dignitatum luce meo volumini ſplendorem non exiguum, meoque fratri Regiam protectionem bene ſperare. Vale Principum iubar, & Capitaneum Claudium Licetum fratrem meum in Tuam clientelam olim tam humaniter acceptum fouere ne deſinas, ſed munificus ipſius protector virum tot annos de Regia militia bene meritum ad altiores bellicæ diſciplinæ gradus indies promouere pro opportunitate ne renuas. Iterum Vale. Patauij. *In Muſeo noſtro: ipſa die Sancti IACOBI Maioris Hiſpalenſium Protectoris: VIII. Calend. Auguſti. MDCXXXIV.*

AD
FORTVNIVM LICETVM
Doctorem & Scriptorem eximium

TE lego ſcribentem, audivi & te ſæpe docentem.
Aurea lingua tibi eſt, aureus eſt calamus.
Aurea concertant auratis ora, Licete,
Pennis: æquè ſunt aurea lingua, ſtylus.
Pennas Fama tuas auratis inſerit alis:
Inſerit & buccis aurea dicta ſuis.
Concrepat auratis geminis effata libellos,
Indis aduolitans, aurea Diua tubis.
Longa futurorum celebris per ſecla nepotum
Aurea decurret gloria ſumma Viri.
Antipodes noſcent Fortunia dicta, papyros:
Et noſcet ſuperi regia celſa poli.

Honorariam teſſeram, & perennitatis auſpicium canebat
Albertus Campanius O.P.
Publicus Sacræ Script. Patavij Profeſſor.

Index

Index Capitum in hoc volumine contentorum.

De Rationalis animæ Varia Propenſione ad Corpus

Liber Primus

In quo diſtincte determinatur ex rei natura in Peripato, & apud Angelicum; Subtilemque Doctorem, Quando, & Quam Propenſionem habeat Anima Rationalis ad corpus humanum, & ſubeundum, & animandum.

Præfatio Scribendi Occaſionem, & materiam tractationis aperiens.

Rationalis Animæ triplicem eſſe Statum, qui nullis aliis formis communis eſſe valet. Cap. I.

Animam rationalem in primo Sta:u multiplicem habere vtcumque naturalem inclinationem ad corpus primo ſubeundum. Cap. II.

Rationalem animam appetitu naturali concupiſcere diutule permanere in humano corpore ſibi congruo ad certum tempus. Cap. III.

Animæ rationali per mortem hominis a corpore ſeparatæ competere poten-

tiam redeundi ad corpus ſupernaturalem, quæ vocatur a Theologis Obedientialis. Cap IV.

Eidem animæ rationali poſt mortem hominis a corpore ſeparatæ potentiam ineſſe moralem ad corpus iterum aſſumendum, quæ non eſt naturalis, ſed politico diuina Cap. V.

Animam rationalem a corpore ſeiunctam interuentu mortis habere non-repugnantiam ad reaſſumendum idem, vel aliud corpus; quæ dicitur potentia logica. Cap. VI.

Rationali animæ demortui a corpore ſeparatæ non ineſſe potentiam phyſicam, naturalemque propenſionem ad corpus denuo ſubeundum oſtenditur multis rationibus ex Ariſtotele, ac ex rei natura in Peripato deſumptis; & primo quia omnis potentia naturalis paſſiua eſt a materia; quæ nulla eſt in anima ſeparata. Cap. VII.

Secunda ratio ducitur ex eo, quod omnis potentia naturalis eſt ad actum; & neque corpus, neque coniunctio cum corpore eſt actus animæ ſeparatæ a corpore defuncti. Cap. VIII.

Tertia ratio depromitur ex eo, quod nulla potentia ſimpliciter eſt ſimpliciter incorruptibilium. Cap. IX.

Ex eodem fundamento colligitur ſimul nullam potentiam phyſicam eſſe ad actum ſimpliciter incorruptibilem; & quarta ratio propoſiti. Cap. X.

Quinta ratio ſumitur ex eo, quod forma non appetit materiam. Cap. XI.

Sexta ratio nititur eſſentiali habitudine quam habet, alia materia ad aliam formam. Cap. XII.

Septima ratio colligitur ex eo, quod anima ſeparata per mortem a corpore non eſt conſiderationis phyſicæ Cap. XIII.

Octaua rationis fundamentum eſt, Animam ſeparatam non eſſe Naturam, ſine qua non eſt vlla potentia naturalis. Cap. XIV.

Nona ratio propoſiti deducitur ex eo, quod omnis potentia eſt gratia finis alicuius per generationem comparabilis; qui finis non eſt in ſeparatis a materia. Cap. XV:

Decima ratio colligitur ex eo, quod omnis naturalis potentia reducitur ad actum per motum eius, in quo talis ineſt potentia; quum anima ſeparata ſit immobilis omnino decretis Ariſtotelis. Cap. XVI.

Vndecima ratio deſumitur ex eo, quia non eſt homo, qui valeat eiuſmodi potentiam ad actum deducere. Cap. XVII.

Duodecima ratio ducitur ex eo, quia rationali animæ ſeparatæ nihil boni phyſice prouenire poteſt ex noua coniunctione cum corpore. Cap. XVIII.

Deci-

Decima tertia ratio promitur ex eo, quod forma ſeparata non habet naturalem potentiam patiendi. Cap. XIX.

Decima quarta ratio elicitur ex eo, quod potentia quæuis phyſica reduci debet ad actum per motum naturalem factum in materia diſpoſita; quas conditiones non habet anima ſeparata, neque corpus, cui reunitur. Cap. XX.

Decimaquinta ratio deſumitur ex eo, quia nec materia potentiam naturalem vllam amplius habet ad formam corruptam, a qua ſemel ſeparata fuerit. Cap. XXI.

Decimaſexta ratio promitur ex eo, quod reſurrectio non eſt phyſice poſſibilis. Cap. XXII.

Decimaſeptima ratio deſumitur ex eo, quod vnio ſecunda rationalis animæ ſeparata cum corpore non poteſt reduci ad actum ab agente phyſico, nec ab agente phyſice. Cap. XXIII.

Decima octaua ratio petitur ex eo, quod iuſtum eſt omnia appellare a fine, ac ſpeciatim potentiam denominari ab actu, ad quem refertur. Cap. XXIV.

Decima nona ratio ducitur ex eo, quod in corpore defuncti non ineſt naturalis potentia ad animam denuo recipiendam. Cap. XXV.

Vigeſima ratio depromitur ex eo, quod potentia, & actus in eodem genere ſunt. Cap. XXVI.

Vigeſima prima ratio ſumitur ex eo, quod anima demortui non habet vllam potentiam phyſicam ad ſubeundum corpus, nec idem numero, nec aliud ab eo, vnde diſceſſit. Cap. XXVII.

Vigeſima ſecunda ratio excutitur ex eo, quod omnis potentia naturalis adiunctam habet imperfectionem, quæ abeſt ab anima ſeparata. Cap. XXVIII.

Vigeſima tertia ratio hauritur ex eo, quod anima rationalis natura indifferens eſt ad habendum, & non habendum corpus. Cap XXIX.

Vigeſima quarta ratio ducitur ex eo, quod corpus abiecta iam anima non eſt in potentia ad vitam. Cap. XXX.

Vigeſima quinta ratio colligitur ex Diuo Thoma, cui non differunt in naturalibus anima damnatę a beatis. Cap. xxxi.

Vigeſimaſexta ratio promitur ex Diuo Thoma, cui ad mortui reſurrectionem inſtituitur potentia non naturalis, ſed ſupernaturalis. Cap. xxxii.

Vigeſimaſeptima ratio colligitur ex D. Thoma, cui naturalis potentia nititur determinatis medijs ſubiectum pręparantibus. Cap. xxxiii.

Vigeſimam octauam rationem ſtruit cum Ariſtotele Diuus Thomas ex eo,

quod potentia naturali paſſiua correſpondere debet actiua naturalis. Cap.xxxiv.

Vigeſimanona ratio promitur ex Diuo Thoma, ſtatuente ad ea, quæ a Deo mirabiliter recipiuntur, eſſe potentiam Obedientiæ, non autem naturalem. Cap.xxxv.

Trigeſima ratio deſumitur ex Diuo Thoma, cui perfectiones prodeuntes ab agente ſupernaturali excedunt capacitatem animæ rationalis. Cap. xxxvi.

Trigeſima prima ratio elicitur ex D. Thoma decernente, ſuſcitationem mortuorum eſſe contra inclinationem naturæ, ſupraque naturalem potentiam. Cap. xxxvii.

Trigeſima ſecunda ratio hauritur ex D. Thoma referente potentiam ſolum obedientialem, non item naturalem, ad actum altiorem naturali. Cap. xxxviii.

Trigeſima tertia ratio habetur ex D. Thoma, cui ſuſcitatio mortui eſt ſupra naturam, quod natura non poteſt in ipſam ſubſtantiam facti. Cap. xxxix.

Trigeſima quarta ratio ſumitur ex D. Thoma dicente reſurrectionem mortuorum fieri ſine præcedente præparatione corporis ad animam ſuſcipiendam. Cap.XL.

Trigeſimaquinta ratio promitur ex D. Thoma, cui reſurrectio dicitur eſſe ſupra ſpem naturæ. Cap.XLI.

Trigeſimaſexta ratio deducitur ex Scoto, cui potentia naturalis paſſiua neceſſario poſtulat potentiam naturalem actiuam, ſaltem diſponentem. Cap. xLII.

Trigeſimaſeptima ratio deſumitur ex eodem Scoto, dicente potentiam paſſiuam naturalem omnem debere reduci ad actum ab agente aliquo in natura. Cap.xLIII.

Trigeſima octaua ratio promitur e Scoto, decernente id, ad quod non pertingit ratio, notioque naturalis, eſſe ſupernaturale. Cap.xLIV.

Trigeſimanona ratio ducitur ex eodem Scoto, decernente rationalem animam, ſiue mentem humanam pro ſtatu iſto non eſſe naturaliter receptiuam intellectionis obiecti primi intelligibilis. Cap. xLV.

Quadrageſima ratio deducitur ex eo, quod ad creationem nulla præexigitur potentia paſſiua naturalis. Cap.xLVI.

De

De rationalis animæ varia Propenſione ad corpus

Liber Secundus:

In quo reſpondetur argumentis viri Florentis, nonnulliſque rationibus alijs probare ſatagentibus, Animam rationalem poſt hominis interitum habere naturalem potentiam, phyſicamque propenſionem ad corpus denuo ſubeundum.

Præfatio attexens dictis dicenda, locumque dubitationis aperiens.

ANima rationali poſt hominis obitum a corpore ſeparatæ non ideo tribuendam eſſe naturalem inclinationem ad corpus denuo ſubeundum, quia ſit forma: vnde habetur prima ſolutio primæ dubitationis a Florido viro propoſitæ. Cap. I.

Secunda ſolutio eiuſdem obiectionis oſtendens, non ſemper conuenire cuicumque formæ τὸ eſſe completiuum ac perfectiuũ materiæ. C. II.

Tertia ſolutio primæ ratiocinationis viri Florentis detegit vitium parallogiſmi. Cap. III.

Secundum argumentum viri Florentis diluitur, oſtendendo rationalem animam poſt hominis Obitum a corpore ſeparatam non ideo naturalem habere propenſionem ad corpus denuo ſubeundum, quia de ſe ſit ens incompletum naturaliter appetens ſui complementum. Cap. IV.

Tertia difficultas viri Florentis, dicentis Animæ Rationali poſt hominis interitum a corpore ſeparatæ ineſſe phyſicam inclinationem ad corpus denuo.

denuo ſubeundum, quia ſit pars eſſentialis humanæ naturæ; ideoque in potentia naturali ad integritatem ſui totius, eluitur, oſtendendo primum, Animam rationalem, quæ in corpore fuerat pars hominis, a corpore ſeiunctam non amplius habere naturam & rationem partis. Cap. v.

Secunda ſolutio tertiæ dubitationis affertur, oſtendendo partem ſeparatam a toto non habere naturalem potentiam ac propenſionem ad totius integritatem reſtituendam. Cap. VI.

Quarta dubitatio diluitur, oſtendendo rationalem animam defuncti non habere potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum, quia naturalis potentia ad corpus conſequatur naturam animæ. Cap. VII.

Secunda difficultatis eiuſdem ſolutio ducitur ex eo, quod non eadem prorſus eſt natura & eſſentia rationalis animæ ante mortem hominis, & poſt hominis interitum. Cap. VIII.

Tertia eiuſdem, vel conſimilis e D. Thoma deducta difficultatis enodatio depromitur ex eo, quod potentia ſupernaturalis dici poteſt metaphorice naturalis, ſed non proprie. Cap. IX.

Quinta difficultas eluitur, oſtendendo rationali animæ defuncti non ineſſe naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum, quia terminus ad quem tendit reſurrectio, non eſt quid in puris naturalibus conſtitutum, ſed quid quoquopacto ſupernaturale. Cap. X.

Secunda ſolutio difficultatis eiuſdem elicitur ex eo, quod ſola mutatio phyſica ſpecificatur a termino, ac fine; non autem ſupernaturalis, nec etiam artificioſa. Cap. XI.

Sexta difficultas primo diſſoluitur, oſtendendo non omnem potentiam realem congenitam cum animæ ſubſtantia, & ſubiectatam in animæ natura, phyſicam eſſe, ac illi naturalem. Cap. XII.

Secunda ſolutio ducitur ex eo, quod potentia rationalis animæ defuncti ad corpus denuo ſubeundum non eſt neceſſario entitas realis congenita cum animæ ſubſtantia, & ſubiectata in animæ natura. Cap. XIII.

Peroratio totius Operis. Cap. XIV.

FOR-

FORTVNII LICETI
Ad ſuos Libros
De Rationalis Animæ varia Propenſione ad Corpus
Præfatio, Scribendi occaſionem, & materiam Tractationis aperiens.

QVum in huius [a] Æræ litterariæ [b] veſtibulo meus Apelles ingreſſus Officinam Sapientię Patauinæ, per [c] tabulam mentis Auditorum magnę amplitudinis, in machina primę prælectionis optata philoſophicæ [d] picturæ, linguæ penicillo duxiſſet geminas ex cādido colore lineas huiuſmodi, *Naturalis Philoſophus, qui de Primo-Mouente immobili; tamquā de [e] Natura ſuprema [f] peragit ex officio; nō poteſt de Rationali Anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata tractare; quod ea nullā penitus habeat [g] naturalem potentiam, phyſicamue propenſionem ad materiale corpus: quum Phyſiologus ea ſolummodo conſideret, quæ concernunt quomodocumque materiam; a qua nō poteſt vllo modo Phyſicus [h] abſtrahere; qui conteſtatione Magiſtri ſingula definit, vt [i] ſimum, non ſine materia:* Quumq; ſecūdum hoc theorema, ſic efflagitantibus pleriſq; ſtudioſis, mox lucidioribus firmiorū rationum coloribus altera [k] lectione pinxiſſet: Floridi viri Protogenes, qui lineis vtriſque ducendis præſens contemplator conſederat, cōſcenſa poſtea machina ſuæ [l] primæ, [m] ſecundæque prælectioni optata, per eamdem tabulam eodem linguæ penicillo ducere conatus eſt contrarij coloris binas alias lineas, quibus Apellis priores illas medias proſcinderet; probare ſatagēs *Neque Primum-Motorem, a Phyſico tractatum, eſſe [n] Naturam: Neque rationalibus Animis per mortis gladium a corpore ſeparatis deeſſe [o] naturalem potentiam, phyſicamque propenſionem ad corpus denuo ſubeundum.* Quibus vtriſque viſis proprias interſecantibus lineis cōtradictorijs, Apelles arrepto ſubtiliori penicillo calami,

a 1633.
b 3. *Nouemb.*
c *Pl. n. lib. 35.*
d 3. *de an. t. 15*
e 1. *theorema*
f 8. *ph. per tot.*
g 11. *theorema.*
h 2. *ph. t. 19.*
i 2. *phy. c. 22.*
k 5. *Nouemb.*
l 8. *Nouemb.*
m 9. *Nouemb.*
n 1. *contradictio.*
o 12. *contradictio.*

mi, lineas primi coloris tertiàs, quæ ſecundas Floridi Protogenis apte ſecarēt, deſcribere neceſſarium ſibi, proficuumq; Studioſis exiſtimauit: & quum *De Natura Primo-Mouente* duos libros iam inuulgauerit, primum problema ſatis communientes, oppoſitamq; contradictionem demolientes; in præſentia totidem promulgat Apelles *De varia propenſione Rationalis Animæ ad corpus*, id ipſum præſtantes circa ſecundū theorema cōtrouerſum; expectans a nouo Protogene ſuperari veteris illius Artem, qui p Plinio teſte quartam lineam tertiç ſectricem inſuper efformare nequiuit: quod non erit forte difficile Florenti viro, tenuiſſimas nimirum quarto loco lineas Phyſico-Theologicas deſcribere, quæ tertias diſſecent: Qua Sapientiæ q Tetracty mētis oculo viſa, per ipſam iurat Pythagorico more nunc Apelles, euaſurum ſe tunc non minus Intellectu Protogenianum, quam ſemper fuerit affectu voluntatis propenſiſſimus erga Florētem virum. Nunc igitur inſtitutum meum eſt, ex Ariſtotele potiſſimum oſtendere Rationales Animas, etſi priuſquam corpori conſocientur, naturalem vtcumque propenſionem habeant ad corpus prima vice ſubeundum; pariterque dum in corpore degunt, phyſicam obtineant inclinationem ad corpus determinato tempore ſibi a Natura præſcripto viuificandum; vbi tamen interuentu mortis ab humano corpore quæque ſuo ſeiunctæ fuerint, nullam in ſe penitus retinere naturalem potentiam ad corpus iterum ſubeundum, nullumque prorſus appetitum naturalem habere, quo phyſice cupiant iterum corporibus aſſociari; ſed tantum ad corpora denuo ſubeunda obtinere non-repugnantiam, quæ potentia logica nuncupatur; & potentiam Obedientialem, quæ ſupernaturalis eſt; nec non etiam moralem, ſeu Diuino-politicam; quæ phyſica non eſt, ſed vtcumque ſupernaturalis, ac Theologica, longe tranſcendēs omnes Phyſiologię limites, & ſuperegrediens omnes Naturæ metas; proindeque non ſolum ab Ariſtotele nullis tractata locis, verum aperte r negata; proſcriptaque quin etiam ſæpius a Theologorum Coryphæis, Angelico Doctore Thoma, Subtiliumque Principe Scoto, noſtram opinionem, Ariſtotelicamque ſententiam in propoſito mirifice communientibus.

p *lib. 35. c. 10.*

q *Bonę. de myſt. n. 17.*

r *1. de an. t. 41*

Rem igitur aggrediamur Diuinis auſpicijs: Spiritus Sancti gratia illuminet ſenſus & corda noſtra.

FOR-

FORTVNII LICETI

De varia Propenſione Rationalis animæ ad corpus

LIBER PRIMVS:

In quo diſtincte determinatur ex rei natura in Peripato, & apud Angelicum Subtilemq; Doctorē, quādo, & Quam Propenſionem habeat anima Rationalis ad corpus humanum, & ſubeūdum, & animandum.

Rationalis animæ triplicem eſſe Statum; qui nullis alijs formis communis eſſe valet. Cap. I.

QVum Animarum, quæcumque naturalibus corporibus vitam elargiuntur, aliæ quidem aſſiſtentes ab Ariſtotele ponantur, aliæ vero ſint informantes: aſſiſtentes profecto ſunt formæ ſingulæ cæleſtes, [a] quæ ſub nomine Primi-Mouentis a Phyſiologo [c] tractantur, Intelligentiæ [b] nuncupatæ: ſed informantes ſunt omnes formæ, quibus viuentia ſubcæleſtia paſſim animantur. Ac vt cæleſtes omnes animæ ſunt immortales, & ad aures Ariſtotelis a ſubſtrata ſibi materia [d] perpetuo circumrotata naturaliter inſeparabiles; ita Statum vnum tantummodo phyſicum habent; quoniam in Peripato nec ante ſubiectum ſibi corpus extiterunt vnquam, nec ætherei

a 2. *cæl. t.* 13
b 8 *phy. t.* 34. *& ſeqq.*
c 12. *met.* 48
d 8 *phy. t.* 45 *& ſeqq.*

poſt illius corporis diſſolutionem vllam ſupereſſe poſſunt; quia cælum de ſententia Magiſtri coæuum eſt, coæternum; & coexiſtens Intelligentijs ſibi appropriatis, ac nunquam non aſſiſtentibus. At vero ſubcæleſtium animarum, quæcumque continentur infra rationalem, motiua, ſentiens, & vegetalis, vt a ſuis quæque corporibus caducis inſeparabiles itidem ſunt, quia dependentes a materiali corpore ſine materia corporali conſiſtere minime queunt; licet corruptibiles habeantur, vnicum & ipſæ Statum habent in corpore; quum nec ante corpus præfuerint, nec poſt corporis corruptionem ſuperſint, corpori ſuo pariter coæuæ. Sola rationalis Anima, qua conſtituitur [e] homo, quum corpori noſtro forinſecus adueniat [f] antiquiſſima [g] decretis Ariſtotelis; & a corpore moriente ſeparetur [h] incolumis; quod late dudum oſtendimus in opere de Immortalitate Animorum; Rationalis inquam anima ſola triplicem habet omnino Statum in relatione ad corpus; etenim & præexiſtit antequam corpori recens organizato copuletur in formam; & inexiſtit in organizato corpore, vitam illi concilians ad [i] præſtitutum a Natura tempus; & ſupereſt immortalis poſt corporis diſſolutionem, ab eo penitus [k] ſeparata. Quamuis autem ab Ariſtotele dicatur præexiſtere ante corporis ortum ab æterno; nonnullisque Theologis exiſtimetur præfuiſſe ante corpus ab initio [l] Mundi; alijsque ſtatuatur præcedere corpus non tempore, [m] ſed natura, & origine ſolum; alijque de menſura primi huius animæ Status ambigunt; vt conſtat ex Diuo Hieronymo talia ſcribente ad Anaſtaſium, [n] *Alij aſſerunt, quod formatis in vtero corporibus, Deus quotidie faciat animas, & infundat; alij quod factas iam olim, ideſt, tunc quum omnia Deus creauit ex nihilo, nunc eas iudicio ſuo diſpenſet in corpore. Et hoc ſenſit* [o] *Origenes, & nonnulli alij Græcorum: Ego vero quum hæc ſingula legerim, teſte Deo dico, quia vſque ad præſens, certi, vel definiti aliquid de hac quæſtione non teneo, ſed Deo relinquo ſcire quid ſit in vero; & ſi cui ipſe reuelare dignabitur.* Sed & ij Theologi, qui cum Diuo Thoma [p] conſtituunt, animam præcedere vnioni primæ corporali, non tempore, ſed natura, & origine ſolum; nam a corpore minime [q] pendens, e materiæ potentia non [r] educitur; ſed a ſummo Deo ex nihilo creatur, & in eodem inſtanti creationis infunditur corpori:

pori:

e 2. *de gen. an. cap.* 3.
f *cap.* 4. *ibid.*
g 1. *de an. t.* 82.
h 1. *de an. t.* 60. 65.
2. *de an t.* 21.
3. *de an. t.* 7
i 2. *de gen. t.* 57.
k 3. *de an. t.* 3. 20.
12 *meta. t.* 17. 51.
l *Orig.* 1 *m.* 4. *lib.* 1. *Periar. c.* 7. 8.
m *D. Th. p. p. q.* 90. *ar.* 4 *in c.*
n *epiſt.* 38.
o 1. *Periar. c.* 7. 8. *tom.* 4
p 1. *p. q.* 90. *ar.* 4 *c.*
q 2. *de gen. t.* 42.
r 2. *de gen. an. cap.* 3.

pori: primum eius Statum conſiderant in ordine naturæ, quo via originis creatio animæ præcedit eiuſdem infuſioni, ac vnioni cum organizato corpore, quæ copulatio fit in ſecundo ſigno; ſiquidem non ens non poteſt enti copulari; & ipſum eſſe eſt finis ac terminus *ſ* generationis, & *t* originis in omni re. *ſ 5. phy. t. 4.* Quæ quidem prioritas originis in ordine naturæ *t 2. meta. t. 7.* minime conuenit vegetali, ſenſitrici, motiuæque animæ; quę ſingulæ ſic in ortu ſuo pendent a materia corporali, *u* vt ex *u 2. de gen. an. c. 3.* eius potentia deducantur, ex ea fiant, *x* & in ea ipſimet affixæ producantur ab agente phyſico: *x 1. phy. t. 52.* quare quum fiant in corpore, & producantur ex corpore, velut ex materia ſubiecta earum generationi & exiſtentiæ, ſunt corpore ſibi ſubſtrato natura, & origine poſteriores, non autem priores; quod attributum poſterioritatis habent commune cum formis alijs omnibus a materia dependentibus, quemadmodum aperte nos edocet Ariſtoteles aſſerens ſubiectam formis naturalibus per generationem materiam eſſe quid prius, & principium formis ijſdem ex materia dependentibus, his notis, *y Ad hæc autem adhuc & hoc aliquis dubitauerit, niſi quis aliam ſuppoſuerit contrarijs naturam: nullius enim videmus eorum, quæ ſunt, ſubſtantiam, contraria: principium autem non de ſubiecto oportet dici aliquo; erit enim principium principij: ſubiectum enim principium, & prius videtur eſſe prædicato:* *y 1. phy. t. 52.* quo loci nomine ſubiecti, & prædicati certum eſt Ariſtotelem ad aures omnium Interpretum ſignificare materiam, & formam ex materia generabilem. Primus ergo Status animę rationalis eſt extra corpus quomodocumque, priuſquam corpori copuletur in formam: quem quidem Statum Ariſtoteles metitur æterno tempore præcedente cum mundi æternitate generationem quamlibet indiuiduam ſinguli cuiuſque hominis: Plato vero menſurat ipſum tempore finito, quod coæuum exiſtimat generationi Mũdi, quem productum arbitratur in principio temporis: at multi Theologi primum animæ Statum anteaquam corpori copuletur in formam non metiuntur vllo tempore, nec fortaſſe vllo temporis momento, ſed ſolum inſtanti naturæ quodam in Originis ordine. Secundus vero Status animæ rationalis, quo communicat cum ceteris formis tam ſe dignioribus, quam etiam vilioribus, eſt ipſiuſmet animæ rationalis degentia in humano corpore: Quemadmodum

autem omnes tum Philoſophi, tum Theologi conſentiunt vnanimes rationalis animæ cuiuſque Statum in corpore phyſicam durationem non habere perpetuam, vt Status animæ cæleſtis in orbe ſuo, nec momentaneam; ſiquidem, vt ait Ariſtoteles, z *In genera'ione & corruptione penitus abſurdum eſſe videbitur, ſi factum confeſtim neceſſe eſt corrumpi, & nullo tempore permanere*; ſed temporariam: ita prorſus in huiuſcemodi Status finita duratione non diſſidet anima rationalis a vegetali, ſenſitiua, & motrice; quæ ſingulæ ſui durationem in corpore finitam habent, ac temporariam. Tertius denique Status animæ rationalis proprijſſimus eſt, quo poſt hominis interitum permanet a corpore ſeparata: Quem quidem Statum Ariſtoteles opinatur habere durationem in infinitum tempus; at noſtri Theologi, & Platonici cum Pythagoreis (licet longe varia ratione) ſtatuunt animam a corpore ſeparatam non in æternum ſine corpore permanere, ſed ad ſtatutum tempus determinatum, ac iterum ad corpus regredi, rurſumque cum illo conſtituere hominem; Theologi quidem vere ſentiunt animam ſemel ſeparatam a corpore, rurſus ad illud idem numero corpus, e quo egreſſa fuerit, ſupernaturaliter a Summo Deo reparandum, regreſſuram in vltima Die Iudicij, conſtituturam ſecunda vice hominem in æternum victurum ſeu felicem, ſeu infelicem; e cuius corpore nunquam in poſterum anima ſeparanda ſit: Pythagorici vero Platonicis perſuaſerunt fabuloſum commentum renouandæ millies tranſmigrationis ſingularum animarum rationalium de vno corpore in aliud, & ſæpenumero ſpecie diſtinctum; cui ſeparabiliter connectetur ad aliud corpus etiam migratura.

z 8. phy. t. 63 1. de an. t. 63.

Animam rationalem in primo Statu multiplicem habere vtcumque naturalem inclinationem ad corpus primo ſubeundum. Cap. II.

Profecto ſi conſideretur Anima rationalis in ſuo primo Statu, anteaquam corpori conſocietur in formam ſpecificam, ſiue hunc Statum tempore metiamur in Peripato, ſiue cum Theologis vno naturæ momento: quemadmodum vnicuique certum eſt, corpus habere naturalem habitudinem,

phy-

phyſicamque potentiam, & inclinationem ad animam, quam appetit [a] naturaliter, veluti ſui complementum, actum, perfectionem, & formam: ita mihi dubium non eſt Animam quoquopacto viciſſim obtinere phyſicam propenſionem ad corpus; appetereque vtcumque natura ſua cum corpore copulari: Huiuſcemodi vero phyſica potentia, ſeu potius huiuſcemodi naturalis inclinationis animæ rationalis ad corpus prima vice ſubeundum ratio multiplex eſt in anima nondum corpori conſociata. In primis enim rationalis anima, vt actus & [b] forma, eſt quid bonum, [c] Ariſtotele Magiſtro: de natura vero boni eſt eſſe ſui diffuſiuum, & communicatiuum; vt omnes vltro confitentur: Quare anima rationalis naturaliter appetit vniri corpori, cui geſtit ſemetipſam communicare in formam, & actum ſubſtantialem. Deinde vero quum rationalis anima ſit eſſentia ſua conſtitutiua hominis; nec hominem in eſſe conſtituere valeat, niſi corpori coniungatur in formam eſſentialem; propterea rationalis anima ex ſe in ea prioritate ſeu temporis, quam poſuit Ariſtoteles; ſeu naturæ, ac originis, quam agnoſcunt Theologi; qua ſingula præcedit corporis contactum, & ſocietatem, habet naturalem quamdam propenſionem ad corpus, & appetit vniri cum corpore, vt valeat hominem in eſſe conſtituere; qui phyſice non eſt pura rationalis anima corpore vtens veluti vehiculo; quod Platonicis perſuaſere Stoici, definientes hominem eſſe animam [d] rationalem in corpore; ſed eſt animal rationale conſtitutum ex anima & corpore, tanquam ex duabus partibus in vnam eſſentiam [e] coeuntibus, vt monet Ariſtoteles. Deinceps autem quum anima rationalis eſſentialiter ſit non ſolum intellectiuum [f] principium, ſed etiam loco [g] motiuum: motuſque localis ab anima proficiſci nequear abſque [h] corpore; proinde ne rationalis anima fruſtra facultatem motricem in ſe ſemper haberet; naturaliter appetere debuit aliquando coniungi cum organico corpore in actum primum, & formam eſſentialem. Præterea quum rationalis anima duplicem a natura ſortita ſit intellectum, ſpeculatiuum, & practicum, Ariſtotele doctore; quemadmodum ipſa ſpeculatiuum intellectum exercere poteſt in omni Statu, nimirum & corpori iuncta, & ab eo ſeiuncta; quod non ſemel obſeruat Ariſtoteles aſſerens, Intellectum [k] humanum

Margin (left): Rō. I. — II. — III. — IV.

Margin notes:
[a] 1. phy. t. 81.
[b] 2. de an. t. 4. 6. 7.
[c] 1. phy. t. 81.
[d] Epictet. in Ench. Cic. in ſom. Scip. Plat. in Symp. Ficin. conu. orat. 4. c. 4.
[e] 2. phyſ. t. 12. 2. de gen. an. cap. 3.
[f] 3. de an. t 1. & ſeqq.
[g] 3. de an. t. 48. & ſeqq.
[h] 1. cal. t. 99. 3. de an. t. 55.
[i] 3. de an. t. 34. & 49
[k] 3. de an. t. 20.

num non aliquando quidem intelligere, aliquando autem non intelligere, ſed in omni Statu, ſcilicet in corpore, ac extra corpus: & alibi decernens [l] Humanum intellectum in corpore non ita bene ſe habere, ſed optimum eſſe obtinere extra corpus, vbi perfruitur æterna ſui ipſius intellectione. Sic humana mens practicum intellectum exercere non poteſt extra corpus conſtituta, ſed ſolum in corpore clauſa; quia [m] practicus intellectus aut circa res effectibiles verſatur, exercens operationes Artium; aut circa res agibiles, exercens actiones prudentiæ, virtutumque moralium: modo ſeparatus a corpore noſter Intellectus, vt Ariſtoteles [n] adnotat, & edocet experientia, nullam poteſt Artem exercere, non Medicinam, non Agriculturam, non Militarem, non Picturam, non aliam vllam; nullamque valet virtutem moralem, prudentiæue habitum ad actus ſecundos promouere: numquid affectus, & paſſiones concupiſcentiæ, vel iræ temperabit, ac moderabitur animus a corpore ſeiunctus? nihil minus; quum ira, & concupiſcentia ſint in animali corporeo ſolummodo. Numquid anima ſine corpore fortiter pro patria dimicare valebit, fortitudinis habitu pulchram mortem oppetens, quæ mori non poteſt? nemo tale quid vnquam dixerit: Numquid extra corpus anima rationalis agitabit commercia? quiſpiam niſi mente captus id aſſeruerit. Ne igitur in æternum priuaretur humanus animus virtutibus moralibus, quæ [o] frequentibus actionibus corporalibus acquiruntur; ac vt exerceret aliquando facultates intellectus practici, ne [p] fruſtra penitus illas haberet, ac ſemper otioſas; [q] quod Natura refugit: ideo rationalis anima naturaliter appetit cum materiali corpore quandoque iungi, phyſicam habens ad ipſum propenſionem a prima ſui origine. Poſtea rationalis anima naturaliter eſt capax [r] felicitatis; felicitas autem eſt [ſ] præmium honeſtarum actionum ab habitu virtutis moralis prouenientium; atque finis vitæ ciuilis bene actæ: Quum autem vita ciuilis, moraliſque virtutis actiones agi nequeant extra corpus ab anima ſeparata: propterea rationalis anima priuſquam corpori copuletur in formam, appetitum naturalem habet informandi, & animandi corpus; cuius miniſterio vitam ciuilem probe ducens, & virtutum moralium actiones exercens, medium habeat, quo felici-

[l] 12. meta. t. 51.
[m] 6. meta. t. 1
[n] 10. Ethic. cap. 7. & 8.
[o] 2. Ethic. c. 1.
[p] 1. cal. t. 32 de an. inc. cap. 2. 3. de an. t. 45. 60.
[q] 4. de part. c. 11. 13. 2. de gen. an. cap. 4.
[r] 1. ethic. c. 13
[ſ] 10. ethic. c. 7

felicitatem, illarum præmium, ſibi conquirat: nam in primo Statu felix eſſe non poteſt anima rationalis; quum præ-
VI mium ſine meritis non habeatur. Vlterius anima rationalis naturaliter eſt cauſſa, vnde riſibilitas, & admiratio, propriiſſimæ paſſiones hominis exoriuntur; vt late demonſtrauimus in libris de *t* Vita: quoniam vero paſſiones hæ, corporeæ quũ ſint, ab anima ſeparata prouenire nequeunt; quumque, vt calceamentum, cuius non eſt calceatio, fruſtra *u* ſit; ita cauſſa ſine ſuo effectu fruſtra ſit, & ſuperuacanea: quando Deus & Natura nihil fruſtra faciunt, nihilque patiatur Natura ſemper ocioſum & ſuperuacaneum *x* permanere: propterea ne rationalis anima ſemper in ſuo primo Statu perſeuerans extra corpus in æternum aliquo ſuo deſtituatur effectu; neue fruſtra penitus & ſuperuacanea ſemper in ipſa torpeat illa facultas ciendi Riſum, & Admirationem; neceſſarium fuit animæ in primo Statu naturalem ineſſe propenſionem, phyſicamque potentiam ad corpus aliquando tandem ſubeun-
VII dum. Poſterius anima rationalis vim & facultatem habet promouendi locutionem, & ſermonem, vocemque ſignificatiuam articulatam; qui ſermo ſine corpore nunquam edi poteſt; quum vox, vt ſonus, ſit motus aeris percuſſu duorum corporum animatorum excitatus, ſiue quod ait *y* Ariſtoteles, percuſſio reſpirati aeris ab anima, quæ ineſt in gutture, pulmone, trachea, lingua, palato, dentibus, & labijs: proinde ne facultas loquendi fruſtra, ſuperuacaneaque ſemper eſſet in anima nunquam corpori iuncta; naturali quodam
VIII appetitu rationalis anima in primo Statu propẽdet ad vnionem cum corpore. Amplius anima rationalis facultatem habet ſibi a natura congenitam gubernandi vegetalem, & ſentientem, motricemque pariter in omnibus earum muneribus obeundis: quo factum eſt vt in Ecſtaſi vehementi tota occupata circa valde intelligibile, vel valde amabile quodpiam obiectum, nullum præbens auxilium inferioribus animæ humanæ partibus, in cauſſa ſit vt homines illi non alantur, nec ſentiant ſenſibilia vehementiſſima, nec reſpirent, vlloue motu moueantur; quod fuſe demonſtrauimus in opere *z* De his qui diu viuunt ſine alimẽto, & in libro de *a* Ferijs altricis animæ: Quia vero rationalis anima degens extra corpus nequit gubernare vegetalem, ſenſitricem, aut motricem,

quæ

t lib. 2. ca 26.
u 1. cal. ſ. 32.
x 4. de part. an. c. 11. 13 2. de gen. an. cap. 4.
y 2. de an. t. 90.
z lib. 2. c. 199 & 200. diſſ. 24.

quæ ſunt animæ nunquamnon in corpore degentes; ideo ne
fruſtra, & ocioſa ſemper maneret hæc facultas in anima ra-
tionali; naturalem habet ipſa propenſionem ad corpus pri-
ma vice ſubeundum, quo valeat aliquando gubernare infe-
riores animæ partes; & ita Deo ſummo ſe ſe [b] ſimilem vtcum
b 1. meta. ſu. 2. cap. 2. que reddere; qui magni mundi partes omnes, entiaque cun- IX.
cta bene [c] gubernat. Denique vero rationalis anima mediæ
c 12. meta. t. 56. cuiuſdam eſſentiæ quum ſit inter formas penitus a materia
ſeparatas, & eas, quæ materiales omnino, ſunt in materia
d 2. phyſ. t. 26. prorſus inſeparabiliter: profecto ſic ſe ſe habet ad corpus, vt
natura ſit indifferens ad habendum, & non habendum cor-
pus; & propenſa conſimiliter ad corpus actuandum, & non-
actuandum; & pariter in potentia ad corpus animandum, &
non-animandum: ſic materia dicitur indifferens ad quam-
cumque formam habendam, & non-habendam: quemad-
modum autem materia naturalem potentiam obtinet ad ſin-
gulas eas formas, quas nondum ſuſcepit; ita rationalis anima
e 1. de an. t. 51. 2. de an. t. 24. 26. phyſicam inclinationem habet in ſuo primo Statu ad pro-
prium [e] ſibi corpus, cui nondum copulata fuerit in formam:
Animam vero rationalem materiei proportione reſpondere
f cap. 24. in propoſito, latius infra [f] patebit ex Ariſtotele. Sic igitur
anima rationalis in primo Statu, ſiue ſpectata in ea priorita-
te, ſi non temporis, ſaltem naturæ, ac originis, ordiniſue,
qua præcedit commercio corporali, naturalem habet incli-
nationem, phyſicamque potentiam multis de cauſſis, quibus
appetit copulari quandoque cum corpore ſibi proportiona-
to, & ad ſe diſpoſito.

Rationalem animam appetitu naturali concupiſcere diutule permanere in humano corpore ſibi congruo ad certum tempus. Cap. III.

SIn autem ſpectemus animam rationalem poſt hominis conſtitutionem in corpore ſuo degentẽ, atque adeo in ſecundo Statu naturæ, pariter aſſeuerandum eſt ipſam quoquopacto phyſico quodam appetitu deſiderare, naturalique propenſione appetere in eo permanere formam eſſentialem ad certum tempus, quo valeat omnes ſuas naturales facultates exercere in præſtitutum ſibi a Deo, & a Natura finem:

Rō. I. In primis enim quum Deus, & Natura nihil [a] fruſtra faciant, Ariſtotelis obſeruatu; quumque Natura vt cuique alteri vilioris conditionis viuenti, ſic etiam homini viuentium mortalium [b] præſtantiſſimo naturaliſſimum opus dederit generare ſibi ſimile in hunc finem, vt quæ propter materiæ participationem, interitum nunquam non [c] aduehētis, perpetua nequeunt eſſe in [d] indiuiduo, ſaltem ſpeciei conſequantur æternitatem, qua ſummo Deo quomodocumque ſimilia reddantur; quod aperte confitetur Ariſtoteles tum vbi ſcribit, [e] *Naturaliſſimum enim operum, quæ in viuentibus, quæcumque perfecta, & non mutilata ſunt, aut generationem ſpontaneam habent, eſt facere aliud quale ipſum; animal quidem animal, plantam aut plantam, vt ipſo ſemper & diuino participent, ſecundum quod poſſunt: omnia enim illud appetunt, & illius cauſſa agunt omnia, quæcumque agunt ſecundum naturam. Ipſum* [f] *autem cuius cauſſa duplex eſt; hoc quidem cuius, illud vero cui: Quoniam igitur communicare non poſſunt ipſo ſemper, & diuino continuatione, propterea quod nihil contingit corruptibilium idem & vnum numero permanere; ſecundum quod poteſt participare vnumquodque, ſic communicat, hoc quidem magis, illud vero minus; & permanet, non ipſum, ſed quale ipſum, numero quidem non vnum, ſpecie autem vnum.* tum vbi dicit, [g] *Quod omnis natura eius eſt eſſentiæ procreatrix, qualis ipſa eſt; veluti ſtirpes, & animalia; nam vtraque gignunt, ex principijſque producunt: vt arbor ex ſemine; id namque principium eſt.* tum vbi ait, [h] *Quum enim rerum aliæ ſint ſempiternæ, ſummeque diuinæ, aliæ, quæ poſſint & eſſe, & non eſſe; pulchrum autem diuinumque illud cauſſa ſemper ſua natura melioris conditionis in rebus contingentibus ſit; quod vero ſempiternum non eſt, id & eſſe, & particeps tum deterioris conditionis, tum melioris eſſe poſſit: quumque anima ſit corpore melior, animatumque inanimato præſtet propter animam; & eſſe quam non eſſe, & viuere quam non viuere melius ſit; efficitur his de cauſſis vt generatio ſit animalium: Quum enim natura eius generis ſempiterna eſſe non poſſit, quo modo fieri poteſt, eo ſempiternum, quod gignitur, eſt; numero igitur non poteſt; ſubſtantia enim rerum in ſingularibus eſt; quæ ſi talia eſſent, ſempiterna eſſent: ſpecie vero poteſt: itaque genus hominum ſemper, & beſtiarum, & plantarum eſt: Sed quum principium ſit eorum mas atque femina; ſit* vt

a 11. cal. t. 32.
b 6. Ethic. c. 7.
c 1. phy. t. 81. 12. meta. t. 30.
d 2. de gen. an. cap. 1.
e 2. de an. t. 34.
f 2. de an. t. 35
g 1. mag. mor. cap. 10.
h 2. de gen. an. cap. 1.

vt generationis gratia ſit mas & femina in rerum natura. Quum autem generatio prolis in homine fiat ab anima rationali gubernante facultatem vegetatricem in hoc ſuo munere vtentem corporeis inſtrumentis, ad iuſtam magnitudinem beneficio nutricationis, & diuturnioris augmenti prouectis; non enim potis eſt infans generare prolem; ſed in adultis tantummodo generatio ſobolis, indiuiduique ſimilis ſpeciei reperitur: propterea rationalis anima in ortu hominis conſociata corpori, naturaliter appetit in eo corpore tamdiu permanere, quo conquiſita nutricatu & auctu debita membrorum naturalium, generandæ ſoboli a natura inſtitutorum, magnitudine, prolem procreare valeat multiplicem, ad ſpeciei humanæ perennitatem; tempus autem generationi congruum a iuuentute producitur vſque ad vlteriorem ſenectutem: habet igitur anima rationalis in corpore degens naturalem inclinationem, phyſicamque potentiam ad corporis conſortium ab ortus humani primo principio vſque ad naturalem hominis interitum. Deinde vero II.
quum a Deo proponatur homini pro fine *i* ſui proprio & naturali felicitas; quumque felicitas, quæ ſummum eſt bonum homini a ſummo Deo conceſſum in præmium honeſtarum actionum; proindeque ſibi comparet homo felicitatem longiori tempore per actiones honeſtas, ab habitu virtutis moralis prouenientes; quod aſſerit Ariſtoteles inquiens, *l Eadem de cauſſa neque puer felix eſt; nondum enim eſt ad tales res agendas per ætatem idoneus; qui vero dicuntur felices, ſpe dicuntur; nam ſicut diximus, & perfecta virtute, & vita perfecta opus eſt.* & alibi, *m Quum igitur ſit felicitas bonum perfectum, ac finis: nos latere non oportet, id in ætate perfecta eſſe: non enim in puero (quia nec puer dici felix poteſt) ſed viro; is namque perfectus; & ne quidem in tempore imperfecto, ſed perfecto: perfectum fuerit vtique tempus quamdiu homo viuere potuerit: recte namque a multis dicitur, felicem in longiſſimo vitæ tempore eſſe iudicandum; vt opus ſit perfectum eſſe, & in tempore perfecto, & in homine.* Atque alio in loco *n Quumque felicitatem præſtantiſſimum illud eſſe conſtet; erit ea animæ excellentis operatio: hæc igitur perfectum quippiam eſt; vita vero & perfecta, & imperfecta: ſimiliter & virtus; quippe quod alia integra ſit, totaque; alia vero particula tantum: vnde & imperfecto-*

i 1. *Eth. c.* 13.
k 1. *Ethic. c.* 9. 10. *eth. c.* 7.
l 1. *Ethic. c.* 9.
m 1. *mag. m cap.* 4.
n 2. *Eudem cap.* 1.

fectorum quoque imperfecta operatio eſt; quo oſtenditur, felicitatem eſſe vitæ perfectæ, & ſecundum perfectam virtutem operationem: Quum itaque felicitatem homo mereri, comparareque ſibi nequeat niſi longiori tempore, ac tota vita perfecta ſemper exercendo probas actiones; Iam anima, quæ naturaliter felicitatem veluti ſuum finem o appetit; quum naturaliter appetens finem, neceſſario quoque naturalem habeat inclinationem ad ea media, per quæ talem finem ſibi comparare valet; & ad ea inſtrumenta, quibus talis finis haberi poteſt; Anima rationalis inquam naturaliter appetit diutius in corpore commorari, propenſionemque phyſicam habet ad commorandum in corpore vſque ad vitam perfectam, humanæ naturæ corruptibili congruentem: Ceterum hoc tempus menſurans appetitum naturalem hunc animæ, phyſicamque propenſionem ipſius ad corpus in ſecundo Statu, non eſt æternum, ac infinitum vlla ex parte; ſed terminatum, atque finitum vtrimque: quod non vna ratione demonſtratur; In primis enim, Potentia, & actus ad quem refertur, ſunt eiuſdem ordinis, ac eiuſdem generis; vt aſſerit p Ariſtoteles; profecto quum humanum corpus, & homo compoſitus ex anima & corpore, adeoque compoſitio corporis humani & animæ rationalis, æternam naturam durationemque non habeat, ſed caducam; æternumque a caduco eidem Ariſtoteli q differat genere; propterea potentia naturalis, quam habet anima rationalis in ſecundo Statu ad coniugium ferendum cum humano corpore, non poteſt æterno tempore metiri, ſed eſt neceſſario caduca. Deinde vero decretis Ariſtotelicis, vbi iucundum & moleſtum eſt, ibi neceſſario voluptas & dolor exoritur; vbi vero voluptas & dolor ineſt, ibi neceſſario reperitur appetitus; ait enim alicubi Magiſter, r *Ineſt autem plantis nutritiuum ſolum; alijs autem & hoc, & ſenſitiuum: ſi autem ſenſitiuum, & appetitiuum; appetitus enim concupiſcentia eſt, & ira, & voluntas. Animalia autem omnia habent vnum ex ſenſibus tactum; cui autem ſenſus ineſt, huic & voluptas, & dolor, & iucundum, & moleſtum: quibus autem hæc, & concupiſcentia; ipſius enim iucundi appetitus hæc*. Etſi vero nunc Ariſtoteles agat de animali appetitu, qui cum cognitione iungitur; attamen hic appetitus animalibus, & animabus, naturam cognitricem habentibus, naturalis eſt: immo vero

o 1. *Ethic.* 1. *& ſeqq.*

p 9. *meta.* t. 13

q 10. *meta.* t. 26.

r 2. *de an.* t. 27.

proportionatus eſt appetitui animali naturali in ceteris conditionibus, etſi ponatur in ea conditione differre, quod appetitus naturalis cum cognitione nō iungitur, vt animalis; nam vterque verſatur appetitus circa bonum & malum, circa iucundum & moleſtum, adeo vt vterque præſente obiecto iucundo lætetur, aut ſimile quid gaudio ſuſtineat; & præſente obiecto moleſto appetitus animalis dolore crucietur, naturalis patiatur affectionem triſtitiæ ſimilem, ac proportionatam: Quum igitur anima rationalis ante ſenium per violentiam pellatur e corpore, talemque ſeparationem cum maximo dolore perpetiatur; in vltima vero ſenectute abſoluatur a corpore ſine dolore, ſponteque citra violentiam vllam exeat e corpore, ac ſecundum naturam; quin etiam, ſi Platoni credimus, cum gaudio, quod omnes ſuas facultates ac vires corporales exercuerit apte, ac inde tandem ad tertium Statum meliorem læta lubenſque properet acceptura præmium ſuorum laborum: proinde aſſeuerandum eſt, Animæ rationali ſpectatæ in ſecundo Statu phyſicam potentiam ineſſe, naturalemque inclinationem ad commorandum cum corpore, quæ phyſica potentia degendi cum materiali corpore conſeruetur in anima rationali vigens a primo exortu hominis vſque ad hominis interitum; nec vlterius protendatur, quum talis potentia naturam habeat finitam, atque caducam. Porro ſenes homines mori ſecundum naturam, ſine vlla violentia, citra dolorem atque moleſtiam, & abſque naturæ repugnantia; quæ ſimile quid eſt, ac proportionatum mœrori; ac ſi placet cum gaudio; non erit difficile nobis oſtendere ſummos apud Philoſophos; primum enim Ariſtoteles inquit in propoſito, *ſ Quapropter & paruis paſſionibus aduenientibus in ſenectute, celeriter moriuntur; propterea enim quod paucum eſt calidum, velut plurimo euaporato in multitudine vitæ, ſi qua vtique intenſio fiat particulæ, cito extinguitur, quemadmodum momentanea & parua in ipſo flamma exiſtente, propter paruum motum extinguitur. Quapropter & ſine dolore eſt quæ in ſenectute mors; nulla enim violenta paſſione ipſis contingente, moriuntur; ſed inſenſibilis animæ abſolutio fit omnino.* In eandem ſententiam Cicero, *t Quid autem eſt, ait, tam ſecundum naturam quam ſenibus mori? quod idem contingit adoleſcentibus aduerſante & repugnante natura; itaque adoleſcentes ſic mihi mori videntur;*

ſ de vit. & mor. ca. 14.

t lib. de ſeneƐt.

dentur, vt quum aqua multitudine flammæ vis opprimitur; ſenes
autem ſicut quum ſua ſponte, nulla adhibita vi conſumtus ignis
extinguitur; & quaſi poma ex arboribus; ſi cruda ſunt, vi auel-
luntur; ſi matura & cocta, decidunt. Multo prius id ipſum
Plato ſtatuerat in Timæo dicens, *Quando triangulorum illo-*
rum, ex quibus medulla conficitur, olim coaptata vincula (nimi-
rum calor innatus, humidum radicale, corporiſque organi-
zata ſtrues, quæ tria ſunt vincula ab initio noſtræ generatio-
nis animam materiei colligantia) *nihil amplius vectunt, ſed de-*
fatigatione iam relaxata nexus animæ deſerunt; anima vero clam
ſecundum naturam cum voluptate protinus euolat; quicquid enim
contra naturam fit, moleſtum: quod autem pro rei natura, iucun-
dum; ſimiliter & mors, quam morbi & vulnera intulerunt, vio-
lenta eſt, atque moleſta; quæ vero ſenio paullatim ad finem dedu-
cente naturaliter ſurrepit, inter omnia mortis genera leuiſſima
eſt, & cum voluptate potius quam dolore contingit: nempe
tunc abſoluto tempore, quo rationalis anima naturali quo-
dam appetitu deſiderabat in corpore commorari: vnde
tertiam propoſiti rationem præcipuam ita nectere vale-
III. mus, Quicquid aduenit animæ rationali præter naturalem
eius inclinationem; id illi violentum eſt, atque moleſtum:
ſed animæ rationalis a corpore ſeparatio per mortem in vlti-
mo ſenio ſenſim obrepentem aduenit abſque violentia, ſine
dolore ac moleſtia penitus: quum ante ſenium mors omni-
bus permoleſta ſit, cum dolore ſummo, & maxime violenta:
igitur anima rationalis ab ortu noſtro naturalem potentiam
habet in corpore commorandi vſque ad vltimum ſenium;
quæ naturalis inclinatio deſinit, ac extinguitur in obitu ſe-
num naturali; qui propterea contingit abſque dolore, ac vio-
lentia. Sic ergo rationalis anima in ſecundo Statu corpori
iuncta naturalem habet propenſionem, & appetentiam in eo
commorandi vſque ad vltimam hominis ſenectutem, vt om-
nes vires ſuas, operationeſque corporales exercere, ac edere
valeat ad felicitatem illam ſibi comparandam, quam ipſi
Deus & Natura propoſuit in proprium & naturalem finem.

Anima

Animæ rationali per mortem hominis a corpore ſeparatæ competere potentiam redeundi ad corpus ſupernaturalem, quæ vocatur a Theologis Obedientialis. Cap. IV.

AT vero ſi ſermo ſit de tertio Statu rationalis animæ, ipſamque contemplemur poſt hominis interitum ſeu violentum, ſeu naturalem a corpore ſeparatam; illi primum negari non poteſt obedientialis potentia redeundi ad corpus; quum anima ſeparata ſemel a corpore ſolum ad imperium Summi Dei ſupernaturaliter operantis corpori denuo copulari valeat in formam: Quum etenim Deus omnium rerum, ſpeciatimque rationalium animarum ſit vt creator, ita etiam Dominus; quod vel Ariſtoteles veluti ſub nube, ac per tranſennam non vno in loco nobis innuere videtur: Et ſane Deum eſſe creatorem animarum Magiſter inſinuauit inquiens, tum [a] *Quod Deus in anima lumen intellectus accendit*; tum Deum eſſe id, vnde rebus omnibus, [b] pendet eſſe & viuere, his quidem exactius, his autem obſcurius: tum [c] A tali principio cælum, & naturam dependere: tum Deũ eſſe [d] patrem hominum atque Deorum: quam ſententiam coluit Subtiliſſimus ille Scotus aſſerens, [e] *Quia certum fuit Ariſtotelem ſecundum ſua principia poſuiſſe animam intellectiuam eſſe a Deo immediate: & ad hoc attingere poteſt ratio naturalis; quum ſit immortalis*. Deum autem pariter eſſe rerum omnium ac ſpeciatim animarum Dominum indicauit Ariſtoteles dum ait tum, Deum [f] eſſe patrem hominum atque Deorum; nam patrem dominium habere in filios exiſtimauit, & Deorum nomine rationales animas intellexit: tum, [g] a Summo Deo vno cuncta bene gubernari: tum, Deum ab omnibus eſſe metuendum, [h] atque colendum: tum demum, [i] Naturam hominum ſeruam eſſe, ſolumque Deum eſſe liberum: quæ ſingula fuſius explicauimus in volumine De Rationalis Animæ Immortalitate: Quum inquam Deus ille Summus proprie ſit animarum vt creator, ita etiam Dominus: quumque Dominus erga Seruos habeat pleniſſimam imperij poteſtatem; ſeruique ſinguli Domino ſuo ſemper obedire teneantur; hinc factum eſt vt omnia, & ſpeciatim animæ ſint in potentia obedientiæ erga Deum, qua Deo ſupra Naturæ metas

a 3. *rhet. c.* 10.
b 1 *cal. t.* 100
c 12. *meta. t.* 38.
d 1 *polit. c.* 8.
e *Quolib. q.* 21
f 1. *polit. c.* 8.
g 12. *meta. t.* 56.
h 1. *mag. mor. cap.* 6.
7 *eudẽ c.* 19
i 1. *meta. c.* 2.

nietas imperante quodcumque placuerit ſuæ Diuinæ volun-
tati quibuſque rebus, illę ſtatim Diuino iuſſui parere debent,
Diuiniſque præceptis non obtemperare nequeunt. Quare
rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſciuncta
degens, ad nutum Diuinæ voluntatis poteſt iterum corpori
coniungi forma viuificans; qua ratione legimus in ſacra
pagina tum dudum imperante Domino [k] Mortuum adole- k *Luc.* 7.
ſcentem Viduæ filium vnicum, puellam Archiſynagogi de- l *Marc.* 5. *Matth.* 9. *Luc.* 8.
functam, [l] & quatriduanum Lazarum in ſepulchro fœten-
tem [m] reſurrexiſſe, illorum ſingulorum anima regreſſa rur-
ſum ad corpus, vnde per mortem exierat: tum demum in m *Ioan.* 11.
fine Mundi mortuorum omnium hominum animas ad ſua
quaſque corpora [n] redituras, & homines omnes reſurrectu- n *Matth.* 25. *Iob.* 10.
ros, improbos quidem ad pœnas infęlicitatis æternæ; probos
autem ad præmia perennis gloriæ, ſummæque felicitatis.
Ceterum hanc obedientialem appellatam potentiam non
eſſe phyſicam, ſed ſupernaturalem, tum ratio ſuadet aperte,
tum ſacri Theologi conteſtantur vnanimes; ratio quidem,
quia Natura non agnoſcit mutationem, ſiue regreſſum, vt
aiunt, a [o] priuatione ad habitum, doctore Ariſtotele: Theo- o *Præd. cap. de Oppoſit.*
logorum vero Coryphæus Diuus Thomas aperte contradi-
ſtinguit potentiam obedientialem hanc a potentia phyſica,
& naturali, dicens, [p] *Et præter huiuſmodi rationes non fiunt* p 1. *p. q.* 115. *ar.* 2. *ad* 4.
*miracula: ſimiliter etiam neque præter virtutes paſſiuas creatu-
ræ inditas (vt ex ea fieri poſſit quicquid Deus mandauerit) ſed
præter virtutes actiuas naturales, & potentias paſſiuas, quę ordi-
nantur ad huiuſmodi virtutes actiuas, dicuntur fieri miracula,
dum dicitur quod fiunt præter rationes ſeminales.* Et clarius alibi
[q] *Dicendum, quod duplex capacitas attendi poteſt in humana na-
tura; vna quidem ſecundum ordinem potentiæ naturalis; quę a* q 3. *p. q.* 1. *ar.* 3. *ad* 3.
*Deo ſemper impletur, qui dat vnicuique rei ſecundum ſuam capa-
citatem naturalem: alia vero ſecundum ordinem Diuinę poten-
tiæ, cui omnis creatura obedit ad nutum.* Et adhuc infra clariſ-
ſime, [r] *Eſt autem conſiderandum, quod in anima humana, ſicut* r 3. *p. q.* 11. *ar.* 1. *in c.*
*in qualibet creatura, conſideratur duplex potentia paſſiua; vna
quidem per comparationem ad agens naturale; alia vero per com-
parationem ad agens primum, quod poteſt quamlibet creaturam
reducere in actum aliquem altiorem actu, in quem reducitur per
agens naturale: & hæc conſueuit vocari potentia obedientia in*

crea-

creatura. Sic igitur in anima rationali poſt hominis interitum a corpore ſeparata reperitur potentia quædam Obedietialis ad corpus denuo ſubeundum, quæ non eſt phyſica, ſed ſupernaturalis. Quæ quidem potentia competit animæ pariter in primo, & in ſecundo Statu; quum ſemper ſit ſummo Deo ſubdita; nam ad nutum Domini ſerua numquam non paret; etenim iubente Deo copulatur corpori, permanet in corpore, ac egreditur e corpore ante tempus, & poſt tempus a Natura ſibi determinatum; vt conſtat in prorogata vita mortali Ezechiæ Regi, cuius diebus vitæ naturalis adiecit annos quindecim, illius anima commorante poſt præſtitum ſibi a natura tempus in corpore quindecim annos ad imperium Dei.

4. Reg. c. 20.

Eidem animę rationali poſt mortem hominis a corpore ſeparatę potentiam ineſſe moralem ad corpus iterum aſſumendum, quę non eſt naturalis, ſed politico-Diuina. Cap. V.

a 12. meta. t. 56.
b 10. Ethic. cap. 8.

INſuper autē quum Deus omnia gubernet a optime, propterea; iuſte; iuſtitięq; Diuinæ ſit proprium munus mala facinora punire, probaſq; functiones hominū b remunerari; quod & Ariſtoteles non diſſimulauit: quinimmo quum opera Iuſtitiæ pertineant ad Moralem, ſiue ad Politicam: iam Anima rationalis hominem in eſſe conſtituens, vt habet potentiam moralem, ac politicam ad bene vel male viuendum, quæ eſt potentia actiua indifferens ad bonum, & malum facinus quoduis perpetrandum; ita potentiam quoque moralem, ac politicam habet paſſiuam ad ſubeundum pœnam ſcelerum admiſſorum, & præmium bonorum operum. Quū igitur plerique mortalium vniuerſam vitam agant perdite ſemper inter ſcelera; nec vllam eorum criminum multam aut pœnam viuentes perpetiantur: & viciſſim alij multi viri probi tota ſui vita virtutis actionibus vacare perſpiciantur, nunquam debitis affecti præmijs, at ſemper miſerijs & calamitatibus conflictati; quumque talia virtutis moralis opera, ſceleraue patrauerit non anima ſola, ſed homo compoſitus ex anima & corpore; profecto præmium bonarum actionum, & pœnam malarum recipere debent homines itidem compoſiti; quapropter animæ proborum irremuneratorum,

& improborum impunitorum ſuis quæque corporibus ex præſcripto Diuinæ iuſtitiæ debent iterum vniri; adeoque potentiam habent moralem, ſeu Diuino-politicam ad corpus denuo ſubeundum: quæ quidem potentia non eſt naturalis, ſeu phyſica; tum quia ſi Subtilium Principi Scoto *c* Monachus, Religioſuſue regularis facta profeſſione dicitur mortuus ciuiliter; qui tamen phyſice mortuus non eſt, ſed naturaliter viuit: eadem plane ratione potentia moralis, & politico diuina rationalis animæ defuncti ad pœnam, & præmium ſuorum facinorum in corpore ſubeundum, phyſica naturaliſque non eſt: tum quia ſi Diuo Thomæ *d* lignum, & lapis; quod eſt corpus naturale, materialeque principium artificioſorum, non habet potentiam naturalem ad formam artificioſam, & omnino ad actum artis; pari certe ratione rationalis anima degens extra corpus demortui, non habet naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum vt pœnas, vel præmia ſuorum operum condigne recipiat a Diuina Iuſtitia; ſed ſolum moralem, aut politicam, ſiue Diuino-Moralem, aut Diuino-politicam, ſi placet: tum demum quia quum potẽtia denominetur, ac ſpecificetur ab actu, ad quem refertur, Ariſtotele *e* doctore; quumque rationalis animæ cum corpore reunionis actus, qui reſurrectio mortuorum eſt, non ſit phyſicus & naturalis; neque ſit debitus naturæ ipſius animæ, ſed moribus; neque pertineat ad phyſicam naturalemque perfectionem animæ; ſed ad moralem eiuſdem conditionem prout ſubiacet Diuinæ iuſtitiæ; propterea conſtituendum eſt, potentiam animæ rationalis poſt mortem a corpore ſeparatæ ad corpus denuo ſubeundum eſſe moralem, aut politicam, ſeu diuino-moralem, aut Diuino-politicam; quæ proprie phyſica non eſt, nec animæ rationali vere naturalis.

c 4. ſen. d. 34. qu. vn.

d 2. phy. lect. 1

e 5. phy. t. 4. 2. de an. t. 49.

Animam rationalem a corpore ſeiunctam interuentu mortis, habere non-repugnantiam ad reaſſumendum idem, vel aliud corpus; quæ dicitur potentia logica. Cap. VI.

PRæterea vero potentiam vtramque prædictam in anima rationali ſeparata poſt hominis interitum a corpore, ſcilicet Obedientialem nuncupatam, & moralẽ, ſeu Diuino-po-

liticam; quæ ambæ reales ſunt, etſi non naturales, concomitatur potentia tertia quædam alia, Logica vocata, quæ proprie dicit non-repugnantiam apud [a] Subtilem Doctorem; & forte realis non eſt, vt opinatur [b] Suarez, ſed intentionalis; adeoque non eſt phyſica; neque proprie naturalis; Quum etenim Deus contradictoria & repugnantia non efficiat; vt non ſolum conſtat apud Ariſtotelem [c] ex Agathone, cui

Re namque ſola hac ipſe priuatur Deus,
Vt facta minime infecta poſſit reddere.

Verum etiam paſſim omnes Theologi contitentur vltro, Deũ efficere non poſſe contradictoria; nam Diuus Thomas accipit a Sancto Hieronymo, [d] *Quum Deus omnia poſſit, non poteſt de corrupta facere incorruptam:* & a ſemetipſo determinat, [e] *Quod præterita non fuerint (quum contradictionem implicet) non ſubiacet Diuinæ poteſtati. Reſpondeo dicendum, quod ſicut ſupra dictum eſt, ſub omnipotentia Dei non cadit aliquid, quod contradictionem implicat.* Quumque præter ſupernaturalem potentiam obedientialem, & præter moralem, ſeu Diuino-politicam, & præter poteſtatem naturalem, quarta detur potentia Logica nuncupata, quæ conſiſtit in pura non-repugnantia; propterea conſtituendum eſt, Animas rationales per mortem hominum a corpore ſeparatas habere potentiam logicam, hoc eſt non-repugnantiam ad corpus denuo reſumendum tum idem numero, tum etiam aliud; ſed cum diſcrimine; quoniam quæ rationalis anima corpus idem numero rurſus aſſumit, illud animat, & viuificat in verum & eumdem hominem numero; ſic anima Chriſti Domini, Lazari, Thabitæ, filij Viduæ, ac hominis vniuſcuiuſque in finali Iudicio corpus proprium ſibi reunitum animauit, ac animare debebit in [f] eumdem hominem vere denuo viuentem: Quæ vero corpus alienum anima ſibi reaſſumit, ipſum proprie non animat, nec actuat eſſentialiter, nec informat in hominem viuentem; ſed illi tantum aſſiſtit, ipſumque mouet motu locali, fucum faciens aſpectui mortalium, quibus laruam offert pro homine ſpectandam: ſic anima [g] Samuelis emortui, permittente Domino, per Pythoniſſam iuſſu Saulis reconiuncta corpori cuidam aereo, Sauli apparuit triſtia prænuncians. Habet igitur anima rationalis poſt obitum homi-

a 1. ſe. d. 39. q. 1. 2. 3. 4. 5. p. 760. col. 1
b to. 2. meta diſ. 43. ſe. 4 art. 2.
c 6. Ethic. c. 2.
d ad Euſt. de cuſt. Virg.
e 1. p q. 25. ar. 4 C.
f Iob. 19.
g 1. Reg. 28.

hominis a corpore ſeparata non-repugnantiam ad corpus denuo ſubeundum, quæ dicitur potentia logica. Quæ non ſolum in hoc tertio Statu, ſed etiam competit animæ in primo, & ſecundo; vt vnicuique notum eſt.

Rationali anima demortui a corpore ſeparata non ineſſe potentiam phyſicam, naturalemque propenſionem ad corpus denuo ſubeundum oſtenditur multis rationibus ex Ariſtotele, ac ex rei natura in Peripato deſumptis: & primo quia omnis potentia naturalis paſſiua eſt a materia; quæ nulla eſt in anima ſeparata. Cap. VII.

Ceterum ſi ſermo ſit de naturali potentia, phyſicaque propenſione rationalis animæ ad corpus iterum aſſumēdum, quæ dicitur naturalis appetitus, quo gliſcit anima poſt hominis obitum a corpore ſeiuncta, corpori rurſum conſociari; nullam huiuſcemodi phyſicam potentiam ineſſe dicimus in anima rationali per mortem a corpore ſeparata, mul tis rationibus; quarum prima eſt, quia quum decreto [a] Philoſophi potentia omnis naturalis proprie dicta neceſſario ſit aut faciendi, aut patiendi; & eodem autore potentia paſſiua quælibet in [b] patiente ſit ab eo principio, quod materia dicitur; quæ ſola [c] ſufficit ad patiendum; & eſt id, cuius participatione quodcumque paſſiuum eſt naturaliter, ſeu phyſice paſſiuum: Si ergo rationalis anima naturalem habet potentiam ad hoc, vt corpori denuo coniungatur; quum eiuſce modi potentia non ſit ſecundum quam anima facit, ſed ſecundum quam tranſmutetur quomodocumque ab alio, proindeque patiatur a ſummo Deo rurſus ipſam conſociante corpori; neceſſarium eſt in anima, vel animæ reuera coniunctā eſſe materiam, ratione cuius hanc tranſmutationem ſuſtinere queat naturali poteſtate, dum euadit de forma ſeiuncta a corpore in formam corpori coniunctam, ſeu vel de forma non-informante in informantem corpus, vel de non-aſſiſtente in aſſiſtentem corpori: modo rationalis anima per mortis interuentum ſic a corpore ſeparatur, vt etiam ab omni materia phyſica ſeiungatur: ergo rationalis anima demortui, materiam non habens, quæ principium eſt ōmnis paſſiuæ tranſmutationis, & radix omnis potentiæ paſſiuæ naturalis,

Rō. I.

a 9. meta. t. 12.

b ibid.

c 1. phy. t. 56.

nullam in ſe penitus habet naturalem propenſionem, phyſicamque potentiam ad corpus. Huius rationis fundamenta iecit Ariſtoteles inquiens,[d] *Quod igitur multipliciter potentia, & poſſe dicatur, determinatum eſt a nobis in alijs: Harum vero quæcumque quidem æquiuoce dicuntur potentię, prætermittantur: Quædam enim ſimilitudine quadam dicuntur, vt in Geometria & poſſibilia, & impoſſibilia dicimus, eo quod quodam modo ſint, aut non ſint: Quæcumque vero ad eamdem formam omnes, aliqua principia ſunt, & ad vnam primam dicuntur, quæ eſt principium tranſmutationis in alio, prout aliud eſt: Aliqua enim eſt patiendi potentia, quæ in ipſo patiente principium eſt tranſmutationis paſſiua ab alio, prout aliud eſt: aliqua vero habitus impoſſibilitatis, quæ in deterius eſt; & corruptionis, quæ eſt ab alio, prout aliud eſt, principio tranſmutatiuo: in his enim omnibus definitionibus ineſt primæ potentiæ ratio. Rurſus autem hæ potentiæ dicuntur, aut ipſius faciendi ſolum, aut patiendi, aut ipſius bene; quare in harum quoque rationibus quodammodo inſunt priorum potentiarum rationes: Manifeſtum igitur eſt, quod quodammodo quidem vna eſt ipſius facere, & pati potentia (potens enim eſt, & eo quod ipſum habeat patiendi potentiam, & eo quod aliud ab eo) quodam modo vero alia: hæc enim in patiente eſt: propterea enim quod habet aliquod principium, & quod materia aliquod principium eſt, patitur quod patitur, & aliud ab alio.* Sic igitur omnis potentia paſſiua naturalis eſt in eo, quod patitur, ob participationem materiæ; quæ principium eſt, quod omnibus vnum ſufficit ad patiendum, vt [e] alibi diſertis verbis ait Ariſtoteles: Modo in anima rationali poſt hominis interitum a corpore ſeparata nulla prorſus ineſt materia, nec illi coniuncta eſt vlla materia, quæ ſit principium patiendi phyſice: Rationalis igitur anima demortui nullam in ſe habet naturalem potentiam patiendi: ſed ſi naturalem potentiam haberet ad hoc, vt ab aliquo agente coniungeretur denuo cum corpore in formam, vel informantem, vel aſſiſtentem; obtineret in ſe naturalem potentiam paſſiuam; nam coniungi eſt pati, & omnino tranſmutari de ſeparato in coniunctum, ac in propoſito de ſubſtantia non-actuante in formam actuantem: Sic igitur vere rationalis anima per obitum hominis a corpore ſeparata non habet naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum.

d 9. meta. t. 2.

e 1. Phy. t. 56.

Secunda ratio ducitur ex eo, quod omnis potentia naturalis eſt ad actum, & neque corpus, neque coniunctio cum corpore eſt actus animæ ſeparatæ a corpore defuncti. Cap. VIII.

ALia ratione quoque probatur idipſum, quoniam omnis potentia naturalis refertur eſſentialiter ad actum
II. proprium, ipſumque per ſe primo reſpicit, veluti ſui complementum ac perfectionem; quod ait Ariſtoteles tum dicens, a omnes potentias proprie dictas, præſertimque naturales a 9. meta.t.2.
prout contradiſtinguuntur ab æquiuocis, & a Geometricis appellatis, eſſe ad formam; quam generatim b alibi definiuerat eſſe actum: tum aſſerens, c *Hoc poſſibile eſſe, cui ſi illius* b 2. de an.t.2 c 9. meta.t.7
inſit actus, cuius potentiam habere dicitur, nihil impoſſibile erit. & mox. *Nomen vero actus, qui ad perfectionem annectitur, aduenit etiam in aliis:* tum inquiens, d *& quoniam omne, quod fit,* d 9. meta.t.15
ad principium & finem progreditur: etenim cuius cauſſa principium eſt; generatio vero finis gratia; & huius gratia potentia ſumitur. tum addens, e *Item materia eſt potentia, quia progredi* e 9. meta.t.16
poteſt ad formam: quum vero actus ſit, tunc in forma eſt: ſimiliter etiam de ceteris, & quorum motio finis. Ita ergo potentia naturalis omnis refertur ad actum, vt ad ſui perfectionem, & complementum; Modo rationalis animæ poſt hominis interitum a corpore ſeparatæ actus eſſe non poteſt corpus aſſumendum, neque coniunctio cum corpore; non quidem corpus, quoniam, vt ait Ariſtoteles, f *Non eſt corpus actus animæ,* f 2. de an.t.23
ſed ipſa corporis cuiuſdam: neque vero coniunctio cum corpore, tum quia talis coniunctio eſt actus actiuus, ſeu actio coniungentis Dei, cuius ſolius poteſtate reſurgunt mortui; non autem eorum, quæ connectuntur, animæ ſcilicet, atque corporis; quæ in tali coniunctione patiuntur: tum quia ſi ſermo ſit de hoc actu paſſiuo, qui paſſio nuncupatur, coniunctio animæ cum corpore non minus eſt actus corporis, quam animæ, ſed æqualiter vtriuſque: quum autem corpus dem ortui non habeat naturalem potentiam ad animam; etenim Ariſtoteles ait, g *Non eſt autem quod abiecit animam, potentia exi-* g 2.de an.t.1c
ſtens vt viuat: & plerumque ſuperſtitis immortalis animæ corpus non amplius eſt, ſed corruptione putredinis abiit in

elemen-

9 meta t. 7 elementa; non ens autem non habet in ſe naturalem h vllam
potentiam; iam & ad non ens, quod fieri ac eſſe phyſice non
poteſt, nihil habet potentiam naturalem: igitur & animæ
poſt mortem a corpore ſeparatæ nulla ineſt naturalis poten-
tia ad corpus denuo ſubeundum: tum quoniam omnis actus
ibid. eſt i perfectio eius, quod eſt in potentia ad ipſum; anima ve-
ro poſt mortem a corpore ſeparata non perficitur vllo modo
phyſice, ſi corpori copuletur; nam Ariſtotele Magiſtro, k me-
1. de an. t. 49. lius eſt humano intellectui non cum corpore eſſe; qui dum in
corpore ineſt tamquam pars compoſiti viuentis, non bene l ſe
12. meta. t. 51 habet; ſed a corpore per mortem ſeparatus optime ſe habet:
Anima ergo rationalis a corpore ſeparata per mortem non
refertur ad corpus denuo ſubeundum tamquam ad ſui actũ,
& perfectionem; vnde talis ratio nectitur in propoſito, Po- III.
tentia naturalis omnis refertur ac tendit ad actum ſolum,
quem reſpicit veluti ſui perfectionem: ſed anima rationalis
poſt mortem a corpore ſeparata non reſpicit corpus, neque
coniunctionem cum corpore tamquam ſui actum, a quo per-
fici valeat: igitur anima rationalis poſt mortem a corpore
ſeparata non habet naturalem potentiam ad corpus denuo
ſubeundum.

Tertia ratio depromitur ex eo, quod nulla potentia ſimpliciter eſt ſimpliciter incorruptibilium. Cap. IX.

INſuper autem animæ rationali poſt hominis interitum
non ineſſe potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeun-
dum ea ratio conuincit aperte, quod Ariſtotelis decreto,
a *Nihil ſimpliciter incorruptibilium ſimpliciter potẽtia eſt*; nam
a 9. meta. t. 17 materia prima, quæ ſimpliciter potentia eſt, nempe poten-
tiam habet naturalem ad omnes formas phyſicas, licet in-
corruptibilis ſit, non tamen eſt ſimpliciter incorruptibilis;
quum aliquo modo corrumpatur, vt admonet Ariſtoteles
b 1. phy. t. 82. alicubi ſcribens, de materia, b *Corrumpitur autem, & fit, eſt
quidem vt ſic, eſt autem vt non; quatenus enim eſt id in quo, ſecun-
dum ſe corrumpitur; quod enim corrumpitur in hoc eſt priuatio:
quatenus autem ſecundum potentiam, non per ſe*: vnde conſtat
materiam non eſſe ſimpliciter incorruptibilem, ſed aliquo
modo corruptibilem, ſiue dicatur corrumpi per accidens,
ſiue

ſiue dicatur corrumpi ſubiectiue, ſiue quouis alio modo: quum ſit aliquo pacto corruptibilis, non eſt ſimpliciter incorruptibilis; adeoque poteſt ipſius potentia ſimpliciter eſſe; recteque ſcribitur ab Ariſtotele, *Nihil ſimpliciter incorruptibilium ſimpliciter potentia eſt*. Hæc autem potentia ſimpliciter eſt potentia naturalis. & ad actum ſubſtantialem; nam ad actum accidentalem non eſt niſi potentia ſecundum quid; quum ſola ſubſtantia ſit ens ſimpliciter; accidentia vero ſint entia ſecundum quid; vt admonet [c] Ariſtoteles; cui potentia denominari debet ab actu, in quem velut in ſuum finem tendit; quoniam iuſtum eſt omnia denominare a [d] fine: Quibus (c 1. de gen. t. 18 & ſeqq.; d 2. de an. t. 49.)
IV. ita ſe habentibus, rationem propoſiti ſic efformamus; Nihil ſimpliciter incorruptibilium ſimpliciter potentia eſt: ſed anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata eſt quid ſimpliciter incorruptibile: igitur animæ poſt obitum hominis a corpore ſeparatæ nulla eſt ſimpliciter potentia, proindeq; nulla potentia naturalis ad corpus iterum ſubeundum, & hominem compoſitum denuo conſtituendum.

Ex eodem fundamento colligitur ſimul nullam potentiam phyſicam eſſe ad actum ſimpliciter incorruptibilem, & quarta ratio propoſiti. Cap. X.

SEd & allatum ex Ariſtotele dogma quum veritatem habeat item in eo ſenſu, quo nulla potentia ſimpliciter eſt ad actum ſimpliciter incorruptibilem; ſiquidem potentia quum ad duo referri valeat, nimirum & ad ſubiectum, in quo ineſt; & ad actum ſeu ad finem in quem ordinatur & tendit; profecto Magiſter hoc ſuo pronunciato, [a] *Nihil ſimpliciter incorruptibilium ſimpliciter potentia eſt*, vt apte ſignificare potuit, nihil ſimpliciter incorruptibilium eſſe ſubiectum, in quo ſit potentia ſimpliciter ad aliquid, qualis eſt omnis potentia naturalis, & ſubſtantialis, ad differentiam non ſolum potentiæ accidentalis, quæ eſt potentia ſecundum quid; ſed etiam tum ſupernaturalis, quæ dicitur obedientialis; tum Logicæ, quæ dicit non-repugnantiam; quas [b] Ariſtoteles æquiuoce potentias appellauit: tum Geometricæ, quam aſſeruit eſſe [c] metaphoricam; Ita ſane propoſito eodem [d] dogmate ſignificauit Ariſtoteles nihil ſimpliciter incorru-

a 9. meta. t. 17
b 9. meta. t. 2.
c ibid.
d 9. meta. t. 17

corruptibilium eſſe finem & actum ad quem tendat aliquid,
cuius ad ipſum ſit potentia ſimpliciter; nam ſi materia, &
corpus humanum tendere dicatur in animam rationalem, ac
in humanum intellectum; id non officit allato dogmati; tum
quia corpus humanum, & materia non habet potentiam ad
animam rationalem, quæ ſit ſimpliciter incorruptibilis;
aſt ad animam humanam, quæ decretis *e* Ariſtotelicis eſt com
c 2. de an. t. 13. 21. 22. poſita ſubſtantia ex partibus vegetali, ſentiente, ac intelle-
ctiua; quod totum ex his tribus partibus eſſentialibus ſubor-
2. de gen. an. cap. 3. dinatis in vnam integram animam humanam coaleſcentibus
eſt corruptibile: tum quia humanus intellectus non eſt ſim-
pliciter incorruptibilis, ſed qua paſſiuus eſt, aliquo modo
f 3. de an. t. 20. corruptibilis eſt, decreto *f* Philoſophi; periande ac materia
g 1. phy. t. 82. g prima: quæ omnia late diſcuſſimus olim tum in opere *h* de
h lib. 1. c. 1. 28. 30. 33. & ſeqq. lib. 2. c. 1. 6 ortu animæ humanę, tum etiam in volumine de *i* Animorum
immortalitate. Sic igitur abſolute ac formaliter verum eſt
Nihil ſimpliciter incorruptibilium eſt potentia ſimpliciter,
quod paullo prius dixerat Ariſtoteles alijs verbis inquiens; V.
k æterna enim priora corruptibilibus ſubſtantia ſunt; nihil vero
i lib. 2. ca. 4. & lib. 4. cap. 6. *potentia æternum eſt: ratio autem hæc; omnis potentia ſimul con-*
traditionis eſt, &c. vnde ſatis apparet, nullam potentiam
k 9. meta. t. 17. Simpliciter, cuiuſmodi eſt omnis potentia naturalis. eſſe ad
actum ſimpliciter incorruptibilem: modo potentia, quam
ponunt ſacri Theologi rectiſſime in anima rationali poſt
mortem hominis ad corpus denuo ſubeundum in vltima die
Iudicij vniuerſalis, eſt ad actum, & finem ſimpliciter incor-
ruptibilem; etenim ſiue ſumas actum vnionis animæ cum
corpore, is erit omnino indiſſolubilis; ſiue ſumas hominem
de nouo conſtitutum in reſurrectione, quilibet reſurget im-
mortalis ad vitam perennem aut felicem in gloria, aut infe-
licem in perpetua miſeria: igitur quæ reperitur in anima
poſt hominis obitum a corpore ſeparata propenſio ad corpus
denuo ſubeundum, non eſt potentia naturalis, & phyſica, ſed
vt diximus, logica, moralis, & obedientiæ, ac omnino ſu-
pernaturalis,

Quinta ratio ſumitur ex eo, quod forma non appetit materiam. Cap. *XI.*

PRæterea vero potentia naturalis omnis eſt habitudo quędam phyſica, ſecundum quam materia formam appetit; non autem ſecundum quam viciſſim forma materiam appetit vllo modo: quippe quilibet appetitus ad [a] bonum tendit, *a 1. Ethic. c. 1.*
& ad appetibilis conſecutionem; rationem autem boni, & appetibilis obtinet forma ſemper erga materiam, rationem vero non boni & appetentis habet materia ſemper erga formam, nunquam autem viceuerſa; quod aperte nos edocet Ariſtoteles inquiens, [b] *Exiſtente enim quodam diuino, & bono,* *b 1. phy. t. 81.*
& appetibili; aliud quidem contrarium ipſi dicimus eſſe; aliud autem, quod natura aptum eſt appetere, & deſiderare ipſum ſecundum ſuam ipſius naturam: Quibuſdam autem accidit contrarium appetere ſuam ipſius corrupiſionem: attamen neque ipſum ſuam ipſius poſſibile eſt appetere formam, propterea quod non eſt indigens; neque contrarium; corruptiua enim ſunt ſui inuicem contraria: ſed hoc eſt materia, ſicut ſi femina maſculum, & turpe pulchrum; verum non per ſe turpe, ſed ſecundum accidens; neque femina, ſed ſecundum accidens. Si ergo priuatio formam non appetit appetitu phyſico, qui naturalis eſt potentia, & phyſica propenſio ac inclinatio; quia, quum aduentu formæ priuatio illi cõtraria [c] corrumpatur (vt mox decernit Ariſto- *c 1. phy. t. 82.*
teles) aliquid appeteret naturaliter ſui deſtructionem; quod eſt impoſſibile: Sique forma ſeipſam non appetit, quia ſeipſa non indiget; quum appetitus ſit boni comparabilis abſentis: Pari ſane ratione forma non appetit naturaliter materiam, quia nec forma rationem obtinet appetentis & perfectibilis erga materiam; nec materia rationem obtinet appetibilis & perficientis erga formam: & reuera cur hic Ariſtoteles probaturus a materia formam appeti, ſat habuit oſtendere, nec formam appetere ſeipſam, nec a priuatione formam appeti; & non viterius probauit materiam a forma non appeti? quia hoc adeo notum eſſe vidit, materiam a forma non appeti; adeoque falſum, & abſurdum eſſe cognouit, dicere materiã appeti a forma, vt ſilentio neglexerit id comprobare, quod ob ſummam rei euidentiam confirmationis non indiget. Sic

igitur proprie naturali quodam appetitu materia ſola formam appetit, ad eamque propenſa eſt; non autem forma viciſſim appetit materiam, nec ad illam obtinet naturalem potentiam, aut inclinationem: Quum itaque rationalis anima ſemper ad corpus ſe ſe habeat non niſi vt forma ad materiam, nunquam vt materies ad formam; ſemper vt perfectiuum ad perfectibile, ac vt pulchrum ad turpe, nunquam vt perfectibile ac turpe ad perfectiuum, & pulchrum: Dubio procul anima poſt mortem hominis a corpore ſeparata nullo naturali appetitu deſiderat ruſus vniri corpori, nullamque phyſicam habet potentiam, propenſionemque ad corpus denuo ſubeundum.

Sexta ratio nititur eſſentiali habitudine, quam habet alia materia ad aliam formam. Cap. XII.

AMplius perſpicuis verbis Ariſtoteles eam ponit habitudinem inter formam & materiam, quod ſemper velit materiam eſſe ad formam, nunquam vero formam propendere ad materiam, ait enim, [a] *Amplius autem eorum, quæ ad aliquid, materia eſt: ad aliam enim formam alia materia.* Nimirum non ait Ariſtoteles hic materiam & formam eſſe relatiua ſibi inuicem mutuo, vt duplum & dimidium, dominus & ſeruus, pater & filius, quorum alterutrum ad alterutrum ſimiliter refertur; ſed ſolam materiam ait eſſe ad aliquid, quoniam ad aliam formam alia materia eſt, nec viciſſim neceſſario forma ſic eſt ad aliquid, vt neceſſario ad aliam materiam alia forma ſit; ſi quidem materia eſt ipſius formæ, at viciſſim forma non eſt ipſius materiæ; quod infra ſatis aperit [b] Ariſtoteles, dum comparans has duas cauſſas ad inuicem, & agens de forma ſub nomine finis, cum quo ipſam coincidere prius [c] admonnerat, inquit [d] *Et vtræque quidem Phyſico dicendæ ſunt cauſſæ, magis autem ea, cuius gratia: cauſſa enim hæc materia eſt, ſed non hæc ipſius finis.* Eſt autem hæc relatio, qua non-reciproca materia refertur ad formam, non quidem illa ferme logica, & propemodum intentionalis, quam Scholæ nuncupant *ſecundum* [e] *dici*, ſed altera realis, & phyſica, quam vocant *ſecundum eſſe* cum Ariſtotele; qui non ait [f] hic materiam *dici*, ſed *eſſe* ad aliquid; immo vero non eſt hæc

habitudo

a 2. *Phy. t.* 26.
b 2. *phy. t.* 91.
c 2. *phy t.* 71.
d 2. *phy. t.* 91.
e *Præd. Ad aliq.*
f 1. *phy. t.* 26

habitudo materiæ ad formam relatio quædam accidentalis,
vt domini & ſerui, dupli & dimidij; quia materia non eſt in
genere vllius accidentis, neque in vllo prædicamento; decre-
tis Ariſtotelis; g cui materia non eſt quid, non quale, non quantum, nec aliquid eorum, quibus determinatur ens præ- g 7. meta. t.8.
dicamentale, neque negationes horum; ſed eſt quid tran-
ſcendens; & propterea materiæ habitudo ad formam eſt re-
latio eſſentiæ, relatio tranſcendentalis phyſica: ſic igitur o-
ptime ſcribitur Ariſtoteli, h *Amplius autem eorum, quæ ad ali-* h 2. phy. t.26.
quid materia eſt; ad aliam enim formam alia materia & ita
materia eſt ipſius formæ, vt i non ſit neceſſarium formam eſ- i 2. phy. t.91.
VI. ſe ipſius materiæ; nec vere dici poteſt abſolute ad aliam ma-
teriam ſemper eſſe aliam formam: formamque habere rela-
tionem eſſentialem ad materiam: Modo rationalis anima
comparatione facta cum corpore ſemper habet rationem
formæ, corpus autem materiæ: rationalis igitur anima ſepa-
rata per mortem hominis a corpore non habet naturalem po
tentiam, phyſicamque relationem, ac propenſionem ad
corpus.

Septima ratio colligitur ex eo, quod anima ſeparata per mortem a corpore non eſt conſiderationis phyſicæ. Cap. XIII.

CEterum ex eodem Ariſtotelis loco, & aliis illi conſen-
tientibus propoſiti rationem aliam colligere poſſumus
ita, Potentia naturalis omnis, & ſublectum ea præditum
proprie ac per ſe pertinet ad conſiderationem Phyſicę Scien-
tiæ: Modo conſiderare rationalem animam poſt hominis in-
teritum a corpore ſeparatam non eſt pfficinm Naturalis Phi-
loſophiæ, ſed ſolius Metaphyſicæ, vt ait Ariſtoteles, dum
determinat, quouſque Phyſicus teneatur conſiderare for-
mam inquiens, a *Quouſque ergo Phyſicum oportet cognoſcere* a 2. phy. t.26
formam, & ipſius quid eſt? An quemadmodum Medicum ner-
uum, aut fabrum æs, vſque ad aliquid; alicuius enim gratia
vnumquodque; & circa ea, quæ ſunt, ſeparabilia quidem forma in
materia autem: homo enim hominem generat, & Sol: quomodo
autem ſe habeat hæc ſeparabilis, & quid ſit, Philoſophiæ Primæ
eſt officium determinare: Quem locum (a nobis explicatum b lib. 1. c.49
diligenter in opere De b Ortu Animæ humanæ, & in volu-

c lib. 2. cap. 3 r. d 1. de part. cap. 1. e 1. de an. t. 17.

mine De c Immortalitate Rationalis Animæ) confirmat & illuſtrat Ariſtoteles alibi non ſemel, tum vbi ſcribit, d *Ad hec rem a materia abſtractam nullam poteſt ſcientia Naturalis contemplari*: tum vbi dicit, e *Sed Naturalis circa omnes, quacumque talis corporis, & huiuſmodi materiæ operationes, & paſſiones ſunt: circa quaſcumq; autem, quæ non ſunt huiuſmodi, alius.* & mox. *Secundum autem quod ſeparata, Primus Philoſophus.* Sic igitur anima rationalis poſt hominis obitum a corpore ſeparata non eſt conſiderationis Phyſicæ, ſed eam contemplari pertinet ad ſolum Metaphyſicum: At vero potentia naturalis omnis, & omne potentiam naturalem in ſe habens eſt conſiderationis Phyſicæ, non ad ſolum attinet Primum Philoſophum: ergo rationalis anima poſt interitum mortalium a corpore ſeparata non habet in ſe potentiam vllam naturalem ad corpus denuo ſubeundum. VII

Octaua rationis fundamentum eſt, Animam ſeparatam non eſſe naturam, ſine qua non eſt vlla potentia naturalis. Cap. *XIV*.

a 2. phy. t. 5.

b 1. de part. cap. 1.

VLterius autem propoſitum dogma ſatis ea ratione confirmari poteſt, quia Potentia naturalis omnis eſt a Natura; non enim alia ratione naturalis eſt, & cognominatur, niſi quoniam eſt a natura; vt docuit a Ariſtoteles: At vero rationalis anima poſt mortem hominis a corpore ſeparata non eſt Natura; quod & perſpicuis verbis Ariſtoteles docuit, & ratio demonſtrat: Ariſtoteles quidem alicubi ſcribens in hanc ſententiam, b *An non omnis anima principium motus eſt; neque partibus animæ omnibus id tribui debet; ſed augendi principium idem putandum, quod & in plantis eſt; alterandi vero eamdem, quam ſentiendi; deferendi autem aliud quiddam, non vim intelligendi; delationem enim vel in ceteris animalibus nouimus, intellectum ſiue mentem, in nullis:* *Conſtat igitur non de anima differere omni oportere, quandoquidem non anima omnis natura eſt, ſed aliqua eius pars vna, aut etiam plures:* Et reuera rationalem animam a corpore ſeparatam non eſſe naturam, duplex ratio conuincit apud Ariſtotelem; vna quidem eſt, quia Naturæ tota ratio & quidditas in duobus conſiſtit attributis, vt conſtituat in eſſe compoſitum naturale, ac vt ſit

princi-

principium motus; quæ late conſtant ex Ariſtotele tum definiente [c] Naturam eſſe principium primum motus & quietis per ſe in quo eſt non ſecundum accidens: tum oſtendente formam eſſe magis [d] naturam quam ſit materia, quia forma conſtituit in eſſe res naturales actu, dum præſens eſt; materia vero non item, ſed potentia ſolum: quum itaque rationalis anima poſt mortem a corpore ſeparata non conſtituat vllum compoſitum naturale; nec vllius motus principium ſit; iam anima rationalis poſt hominis obitum a corpore ſeparata non eſt natura. Alia vero ratio probans id ipſum ea eſt, quoniam omnis natura vel eſt ſubiectum, vel in ſubiecto, decretis Ariſtotelis, cui [e] *Subiectum enim quoddam, & in ſubiecto eſt natura ſemper*: ſubiecti ſiquidem nomine materiam deſignat, quę pars eſt compoſiti naturalis: quum igitur Anima rationalis poſt hominis interitum non ſit ſubiectum tale, quod materia dicitur, & pars compoſiti naturalis; neque ſit in ſubiecto;

VIII ſed ſubſtantia quædam ſit incorporea per ſe ſubſiſtens; iam certo certius eſt, Animam rationalem interuentu mortis a corpore ſeparatam non eſſe Naturam; proindeque non habere potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum; quum potentia naturalis omnis, omniſque phyſica propenſio ſit a Natura proprie dicta.

c 2. phy. t. 3.

d 2. phy. t. 12.

e 2. phy. t. 4.

Nona ratio propoſiti deducitur ex eo, quod omnis potentia naturalis eſt gratia finis alicuius per generationem comparabilis; qui finis non eſt in ſeparatis a materia. Cap. XV.

POſterius autem, Animam rationalem gladio mortis a corpore ſeparatam carere potentia naturali ad corpus iterum ſubeundum, ea ratione confirmari poteſt, quod omnis

IX. potentia naturalis eſt gratia cuiuſdam actus, qui per generationem a natura produci valet: ſed in anima poſt hominis obitum a corpore ſeparata, vt in quibuſlibet alijs ſubſtantijs a materia ſeiunctis, non habet locum huiuſcemodi cauſſa finalis, quæ generationis terminus ac finis eſt; quippe generationis omnis principium atque ſubiectum eſt materia; definiuit enim Materiam [a] Ariſtoteles eſſe primum ſubiectum, ex quo inexiſtente per ſe fit quodcumque producitur: ergo ratio-

a 1. phy. t. 82.

rationalis anima poſt hominis interitum a corpore ſeparata non habet vllam potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum. Certe rationem hanc vniuerſam nobis Ariſtoteles ipſe ſubminiſtrauit, aſſerens alicubi, [b] *Ad hæc rem a materia abſtractam nullam poteſt ſcientia Naturalis contemplari: quum Natura rei alicuius gratia faciat omnia: rebus autem abſtractis abiunctum id eſt, quod ſub hoc, cuius gratia, verbo intelligimus*; vnde colligi vult, ad Naturalem Philoſophum non attinere pertractare de omni anima; quia non de rationali: Sic igitur anima rationalis a corpore materiali prorſus abſtracta poſt hominis obitum non habet vllam potentiam naturalem ad corpus, qua phyſice propendeat, aut dirigatur in hominem denuo producendum, & conſtituendum; tanquam in finem.

b 1. de part. cap. 1.

Decima ratio colligitur ex eo, quod omnis naturalis potentia reducitur ad actum per motum eius, in quo talis ineſt potentia: quum anima ſeparata ſit immobilis omnino decretis Ariſtotelis. Cap. XVI.

AD hæc, animæ rationali demortui mortalis a corpore ſeparatæ nullam ineſſe potentiam naturalem ad corpus iterum ſubeundum, ea ratione confirmatur, quia potentia naturalis omnis reducitur ad actum per motum, & per motum eius, in quo talis potentia ineſſe dicitur; vt conſtat ex Ariſtotele ſcribente in hanc ſententiam, [a] *Hoc autem poſſibile eſt, cui ſi illius inſit actus, cuius potentiam habere dicitur, nihil impoſſibile erit: dico autem vt ſi poſſibile ſedere eſt, vt ſedere contingit, huic ſi extiterit ipſum ſedere, nihil impoſſibile erit; & ſi moueri quicquam, aut mouere, aut ſtare, aut ſiſti, aut eſſe, aut fieri, aut non eſſe, aut non fieri, ſimiliter: Nomen vero actus, qui ad perfectionem annectitur, aduenit etiam in alijs, maxime ex motibus; videtur etenim maxime motus actus eſſe; Quare non entibus non attribuunt ipſum moueri.* Sic igitur omnis potentia X. naturalis reducitur ad actum per motum eius, in quo talis potentia ponitur; nec inde ſequitur vllum impoſſibile: Ceterum anima rationalis poſt obitum hominis a corpore ſeparata non eſt vlla ratione mobilis; quum Ariſtoteli motus ſit affectio [b] corporis, & non fiat ſine naturali [c] corpore; animaque ſit [d] immobilis per ſe; tantumque per accidens [e] mobilis,

a 9. met. t. 7.
b 2. phy. t. 1.
c 1. cal. t. 99.
d 7. phy. t. 20
e 1. de an. t. 61 & ſeq.

bilis, dum ineſt in corpore; ſed extra corpus exiſtens omnino ſit immobilis, tam per ſe, quam per accidens; ac penitus immobilis, vt ait f Ariſtoteles: colligendum igitur eſt neceſſario, rationalem animam a corpore poſt hominis interitum ſeparatam non habere potentiam naturalem vllam ad corpus denuo ſubeundum. Sane motum non conuenire vllo pacto animæ rationali poſt hominis obitum a corpore ſeparatæ, conſtat ex Ariſtotele ſatis, qui vel eam in corpore degentem eximit ab g imperfectione motus, ab ea remouens tum generationem, aſſerens Intellectum humanum h innaſci, & eſſe i antiquiſſimum: tum corruptionem, inquiens ac probans k eumdem nō corrumpi, & eſſe l ſeparabilem, tanquam æternum m a corruptibili; tum alterationem, ſcribens, n *Neque in intellectiua parte animæ eſt alteratio*: tum augmentum, & decrementum, conſtituens augeri & minui corpus animatum, non autem o animam; tum etiam motum localem, dicens, p *Præterea quoniam videtur mouere corpus, rationabile eſt iis motibus, quibus & ipſa mouetur: ſi autem hoc, & conuertentibus eſt dicere verum, quod ſecundum quem corpus mouetur, eo & ipſa; corpus autem mouetur ſecundum lationem; quare anima mouebitur ſicut corpus, aut tota, aut ſecundum partes translata: ſi autem hoc, & egreſſam iterum ingredi continget: ad hoc autem ſequetur, vt reſurgant mortua animalium*: tum denique motum penitus omnem, id ex ſuperioribus colligens ita, q *Quod igitur non ſit poſſibile moueri animam, manifeſtum ex his: ſi autem penitus non mouetur, manifeſtum quod neque a ſeipſa.* Quum itaque naturalis potentia non redigatur ad actum niſi per motum eius, in quo talis ineſt potentia: quumque rationalis anima ſeparata ſit penitus immobilis Ariſtoteli, præſertimque motu phyſico, quem ſolum poſtulat phyſica potentia; plane certum eſt, fieri non poſſe vt in anima rationali poſt hominis interitum a corpore ſeparata naturalis inſit vlla potentia ad corpus denuo ſubeundum, & animandum.

f 1. de an. t. 66.
g 2. phy. t. 15. 8. phy. t. 40.
h 3. de an. t. 65
i 1. de an. 82.
k 1 de an. t 65
l 2. de an. t. 11
m 3. de an. t. 7 2. de an. t. 21.
n 7. phy. t. 20
o 1. de gen. t. 35. 36. 2. de an. t. 49.
p 1. de an. t. 41
q 1. de an. t 66.

Vndecima ratio deſumitur ex eo, quia non eſt homo, qui valeat eiuſmodi potentiam ad actum deducere. Cap. XVII.

Adijciendum his eſt, Ariſtotelem probaturum omnem potentiam naturalem ſecundum tempus eſſe poſteriorem.

rem actu, hoc vti fundamento, quod omnis potentia natura-
lis præſupponit actum, a quo deducatur in actum conſimi-
a 9. meta. t. 13 lem in eadem ſpecie; ſcribit enim, [a] *Tempore autem prius ſic;*
quod idem ſpecie agit prius, numero vero non: dico autem hoc,
quod eo quidem homine, qui actu iam eſt, & frumento, & viden-
te prior tempore materia, & ſemen, & viſiuum eſt, quæ potentia
quidem homo, & frumentum, & videns ſunt; actu vero nondum:
ſed his alia tempore priora actu exiſtentia, e quibus hæc facta fue-
runt: ſemper etenim ex eo, quod potentia eſt, fit actu ens ab
b 9. meta. t. 24 *actu exiſtente, vt homo ex homine, muſicus ex muſico, ſemper ali-*
quo primo mouente; mouens autem actu iam eſt. [b] *Dictum eſt au-*
tem in ſermonibus de ſubſtantia, quod omne quod fit, ex aliquo, ali-
quid, & ab aliquo fit; & hoc ſpecie idem. Ex quibus aperte col-
ligitur, non ſolum omnem potentiam naturalem deduci ad IX.
actum ab habente actum eiuſdem ſpeciei; ſed ſpeciatim
quod eſt naturali potentia homo, fieri actu hominem ab ho-
mine actu: Si ergo in anima rationali reperiretur naturalis
potentia ad corpus denuo ſubeundum, & ad hominem de-
nuo conſtituendum, vbi fuerit a corpore ſeparata per homi-
nis interitum; quum illa reunione, vt ita loquar, animæ ra-
tionalis cum corpore conſtituatur iterum homo: iam eſſet
phyſice potentia homo; adeoque deberet hic homo denuo
fieri ab homine eiuſdem ſpeciei; & homo deberet eſſe, qui
mortuum ſuſcitare poſſet ad vitam: quod quum ab omni ra-
tione ſit alienum, ac penitus impoſſibile; propterea conſti-
tuendum eſt, in anima rationali poſt hominis obitum a cor-
pore ſeparata non ineſſe naturalem propenſionem ad corpus
denuo ſubeundum, non ineſſe naturalem potentiam ad cor-
pus iterum aſſumendum.

Duodecima ratio ducitur ex eo, quia rationali anima ſeparata nihil boni phyſice prouenire poteſt ex noua coniunctione cum corpore. Cap. XVIII.

NEc omittendum eſt, Appetitum naturalem omnem
eſſe gratia boni cuiuſpiam phyſice conſequendi, vel
a 1. Phy. t. 80. mali fugiendi; naturalemque potentiam omnem eſſe ad ali-
b 3. de an. t. 54. quam perfectionem, ita vt id, ad quod potentia phyſica re-
fertur, ad eam ſe habeat vt [a] appetibile bonum, adeoq; [b] finis;

quod aſſerit Ariſtoteles: Quum autem anima rationalis poſt hominis obitum a corpore ſeparata nihil boni ſibi comparare phyſice valeat ex commercio ac iterato coniugio cum corpore; neque ſe habeat ad corpus denuo ſubeundum tanquam ad appetibile bonum; ſed potius a corporis contagione viciſſim multas acquirat contrahatque labes & imperfectiones: iam neceſſarium eſt confiteri, rationalem animam per obitum hominis a corpore ſeiunctam non habere potentiam naturalem vllam ad corpus iterum animandum, Porro rationalem animam poſt hominis interitum a corpore ſeparatam non ſe habere ad corpus iterum aſſumendum tanquam ad appetibile bonum, atque ad finem, clare nos docuit Ariſtoteles aſſerens; *c* formam eſſe appetibile bonum, & finem materiæ; non autem materiam *d* eſſe finem & bonum formæ; quum anima rationalis ad corpus ſe habeat vt *e* forma ad materiam. Conſimiliter animam rationalem poſt hominis obitum a corpore ſeparatam non poſſe ſibi comparare phyſice bonum vllum ex iterata coniunctione cum corpore, perſpicuis verbis aſſeruit Ariſtoteles inquiens, tum *f* melius eſſe humano intellectui non cum corpore eſſe: tum Intellectum humanum non *g* bene ſe habere, dum ineſt in corpore pars compoſiti; ſed optime ſe habere, dum extra corpus degit: Id ipſum apertiſſime conuincit ratio; quoniam anima ſeparata eſt immobilis, & impaſſibilis phyſice; quæ iuncta corpori mobilis, & paſſibilis euadit quoquo pacto. Sed hac de re latius egimus in volumine de Immortalitate *h* Animorum.

c 1. *phy. t.* 81.
d 2. *phy. t.* 91.
e 2. *de an. t.* 4. *&* 5.
f 1. *de an. t.* 49
g 12. *meta. t.* 51.
h *lib.* 3. *cap* 6.

Decimatertia ratio promitur ex eo, quod forma ſeparata non habet naturalem potentiam patiendi. Cap. XIX.

VErum & ea ratione quoque probare poſſumus ad aures Ariſtotelis, & ex rei natura, rationalem animam a corpore demortui ſeparatam non habere naturalem potentiam ad corpus iterum ſubeundum; quia quum decreto Philoſophi, ſi foret caliditas ſeparata, iam ea eſſet impaſſibilis; ait enim, *a Forma autem, & fines habitus quidem ſunt: materia autem, ſecundum quod materia, paſſiuum: ignis igitur habet in materia caliditatem: ſi autem aliqua eſſet ſeparata caliditas, hac nihil vtique pateretur*: adeoque corpori, ac materiæ reuniri non

a 1. *de gen. t.* 55.

poſſet; quoniam in tali reunione pateretur aliquid ab agen-
te ipſam materiæ reconiungente, conſocianteque: Si ergo
ſeparata caliditas non poſſet materiei rurſum copulari; pro-
indeque non haberet naturalem potentiam ad corpus ignis
denuo ſubeundum; quia talis potentia eſt paſſiua; & omnis
potentia paſſiua naturalis eſt a materia; nobilem hinc ratio- XIII
nem propoſiti contexere poſſumus ita, Nulla res a materia
ſeparata poteſt in ſe habere naturalem potentiam paſſiuam;
quoniam omnis huiuſmodi potentia eſt a materia: ſed poten-
tia naturalis formæ ad materiam denuo ſubeundam eſt po-
tentia paſſiua: igitur anima rationalis poſt obitum hominis
a corpore materiali ſeparata nullam in ſe naturalem poten-
tiam habet ad corpus denuo ſubeundum.

Decima quarta ratio elicitur ex eo, quod potentia quæuis phyſica reduci debet ad actum per motum naturalem factum in materia diſpoſita; quas conditiones non habet anima ſeparata, neque corpus, cui reunitur. Cap. XX.

INſuper omnis potentia naturalis reducitur ad actum per XIV
motum phyſicum in materia diſpoſita, doctore Magiſtro,
a 3. phy. t. 6. tum definiente [a] motum eſſe actum entis in potentia quate-
nus in potentia; declaranteque talem definitionem de poten
tia paſſiua in mobili: tum decernente ſingulos actus fieri ſo-
b 2. de an. t. 26. lum in materia diſpoſita, dum ait, [b] *Vniuſcuiuſque enim actus
in eo, quod potentia exiſtit, & in propria materia aptus natura eſt
fieri*; quæ propria materia dicitur quoniam habeat prævias
diſpoſitiones ad illum actum; quod prius admonuerat Ari-
ſtoteles inquiens, [c] *videtur enim in patiente, & diſpoſito actiuo-
rum ineſſe actus*: Modo actus vnionis ſecundæ corporis &
c 2. de an. t. 24. animæ ſeparatæ factus ab eo agente, qui mortuos ad vitam
reuocat, habet pro materia mobili ac vnibili ſecundo corpus
& animam rationalem, quorum neutrum habet phyſicas di-
ſpoſitiones ad formam reunionis huiuſmodi; igitur anima
poſt interitum hominis a corpore ſeparata non habet in ſe
naturalem potentiam ad corpus iterum ſubeundum, adeoque
ad hoc vt ſecundo copuletur cum corpore in hominem de-
nuo viuentem. Quod quidem materia reſurrectionis non
habeat

habeat naturales diſpoſitiones ad actum reunionis, probatur ex eo, quod duæ ſunt principales diſpoſitiones materiæ ad motum quemlibet ſubeundum; altera quidem eſt, quod materia ſit paſſibilis; nam motus eſt paſſio mobilis, vt clare nos docuit Ariſtoteles inquiens, [d] mobile in motu pati ab agente motore; & paullo prius, [e] *Mouetur autem & mouens, ſicut dictum eſt, quum ſit potentia mobile, & cuius immobilitas quies eſt: nam ad hoc agere, quatenus huiuſmodi, id ipſum mouere eſt; hoc autem facit tactu: quare ſimul & patitur: iccirco motus eſt actus mobilis, quatenus mobile exiſtit.* [f] *Accidit autem hoc tactu motiui: quare ſimul & patitur.* Altera vero diſpoſitio materiæ ad motum eſt, vt ſit præparata ad recipiendum in ſe formam illam, quam quilibet motus affert in mobili: quod immediate ſubdit Ariſtoteles inquiens, [g] *Formam autem ſemper afferet aliquam id, quod mouet, aut hanc, aut talem, aut tantam; qua principium, atque cauſſa motus erit, quum moueatur; vt actu homo facit ex eo, quod potentia exiſtit homo, hominem.* Modo rationalis anima poſt mortem hominis a corpore ſeparata non habet primam diſpoſitionem reunioni neceſſariam; quum ſit immobilis & impaſſibilis; vt [h] ſupra demonſtrauimus ex [i] Ariſtotele; ac ea ratione, quoniam omnis paſſio eſt a materia; quæ nulla ineſt, aut copulatur cum anima ſeparata. Corpus item, cum quo rationalis anima reuniri debet in actu reſurrectionis, non habet illas diſpoſitiones phyſicas, quibus præuijs apparari poſſit ad animam rationalem in ſe denuo recipiendam; etenim tales diſpoſitiones Ariſtoteles [k] determinauit eſſe præcedentem in corpore vegetalem, & ſentientem animam; ſiue hæ aduentu rationalis de ſubiecto cadant, vt multi rentur; ſiue potius in eo cum ipſa iungantur in vnam totam & integram animam humanam; vt ego quidem arbitror, & late confirmaui dudum in opere [l] De Ortu animæ humanæ. Sic igitur, quum corpus ad actum reſurrectionis non præſupponatur diſpoſitum per animam vegetalem, & ſenſitricem præcedentes animæ rationali rurſum ſibi copulandæ in formam hominis conſtitutricem: plane neceſſarium eſt confiteri nec animam ſeparatam poſt mortem, nec etiam corpus eam ſecunda vice recepturum habere phyſicas diſpoſitiones ad actum huiuſmodi reunionis: adeoque, quum omnis potentia naturalis neceſſario reducatur ad actum per mu-

d 3. *phy.t.*19.
e 3. *phy.t.*16.
f *tex.*17.
g *loc. cit.*
h *cap.* 16. & *cap.* 19.
i 1. *de an t.*65 66.
3 *de an.t.*5
k 2. *de gen. an.cap.*3.
l *lib.* 2. *cap.*1. & *ſeqq.*

tationem factam in materia, & patiente diſpoſito; nullam penitus ineſſe potentiam naturalem in anima demortui a corpore ſeparata ad corpus iterum ſubeundum, ſed ſolum ſupernaturalem, moralem, & logicam; vt *m* antea vidimus.

m ca.4.5.6.

Decimaquinta ratio deſumitur ex eo, quia nec materia potentiam naturalem vllam amplius habet ad formam corruptam, a qua ſemel ſeparata fuerit. Cap. XXI.

X

Verum & illud in propoſito maximi momenti cenſetur, quod ita plane ſe ſe habet anima rationalis poſt mortem hominis a corpore ſeparata ad corpus denuo ſubeundum ſiue ad actum reunionis reſurrectioniſque; ſicuti ſe ſe habet materia poſt corruptionem compoſiti ad formam, quæ deſijt eſſe, denuo ſubeundam; nam & corpus defuncti deſijt eſſe, corruptum, ac reſolutum in elementa, mutatumque prorſus in corpus aliud ſpeciei diuerſæ: & anima rationalis ab Ariſtotele paſſim materiæ comparatur, tum vbi ait, *a* agens de parte animæ humanæ intellectiua, quam ſolam eſſe a corpore *b* ſeparabilem tanquam æternum a corruptibili monuerat, & repetet, *c* vbi ait inquam, *d Impaſſibilem ergo oportet eſſe, ſuſceptiuam autem forma, & potentia huiuſmodi*. tum vbi colligit, *e Quare neqúe ipſius vlla eſt natura, niſi hac, quod poſſibilis. Qui igitur vocatur animæ intellectus; dico autem intellectum, quo intelligit, & exiſtimat anima; nihil eſt actu eorum, quæ ſunt, antequam intelligat.* Quum materiam Ariſtoteles definiat eſſe *f* potentiam, ſeu habere ſuam eſſentiam innixam potentia; *g* & conſtituat materiam eſſe non quid, non quale, non quantum, nec *h* aliquid eorum, quibus determinatur ens: tum vbi ſtatnit, *i Quoniam autem ſicut in omni natura eſt aliquid, hoc quidem materia vnicuique generi; id autem eſt, quod patentia omnia illa: alterum autem cauſſa, & ſactiuum, quod faciendo omnia; quod Ars ad materiam paſſa eſt: neceſſe & in anima has exiſtere differentias. k Et eſt quidam intellectus, quia omnia fit; quidam vero, quia omnia facit, vt habitus quidam, quale eſt lumen.* Quæ loca fuſius explicauimus in opere De *l* Intellectu agente, ac in volumine De *m* Immortalitate rationalis animæ; probauimuſque, repugnante nemine, Magiſtrum aptiſſime comparare materiam tum rerum naturalium, tum

a 3. de an. t. 3.
b 2. de an. t. 21.
c 3. de an. t. 20.
d 3. de an. t. 3.
e 3. de an. t. 5.
f 2. de an. t. 2.
g 1. phy. t. 82.
h 7. meta. t. 8
i 3. de an. t. 17.
k tex. 18.
l lib. 5. cap. 21 & ſeqq.
m lib. 3. c. 100

etiam artificioſarum cum intellectu poſſibili, qui eſt animæ noſtræ portio rationalis: vt iam nemini dubium eſſe debeat, Animam rationalem aptiſſima proportione correſpondere materiæ generatim, ſed potiſſime rerum naturalium: & ratio id comprobat in propoſito, quia in actu reſurrectionis reunioniſque corpus & anima ſunt materia, in quam operatur agens excitans mortuos; & animam, atque corpus eſſentias a ſeinuicem ſeparatas in vnum hominem corporeum denuo coniungens; adeoque rationalis anima non minus atque corpus eſt materia ſusceptrix ab agente Deo formæ reunionis. Ceterum quum vnicuique compertiſſimum ſit, materiam habere naturalem potentiam ad formas omnes, quas nondum ſusceperit; notiſſimum eſt viciſſim materiei nullam ineſſe naturalem potentiam ad reſumendas iterum formas corruptas, a quibus per compoſiti diſſolutionem ſeparata fuerit: ſecus enim fruſtra foret illa potentia phyſica, quæ nunquam phyſice reduci poteſt ad actum; quum Deus & natura nihil fruſtra *n* faciant, Ariſtotele doctore: igitur Anima rationalis poſt hominis obitum a corpore ſeparata non habet vllam po- *n 1. cœl. t. 32.* tentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum.

Decimaſexta ratio promitur ex eo, quod reſurrectio non eſt phyſice poſſibilis. Cap. XXII.

XVI. DEin vero potentia naturalis omnis eſt ad actum phyſice poſſibilem; quatenus enim potentia eſt, eatenus ad actum poſſibilem eſt; quatenus vero naturalis eſt, eatenus ad actum naturalem eſt; quum eſſentia potentiæ tota conſtituta ſit in relatione ad actum; & idea, formalitaſque potentiæ pendeat vniuerſa ex idea & formalitate actus ad quem refertur: immo vero quum potentia referatur ad actum ſuum, velut ad ſui *a* complementum, ac *b* finem, qui eſt appetibile bonum; & Ariſtotelis decretis *c* Iuſtum ſit omnia *a 2. de an. t.* appellare a fine; iam certum eſt potentiam naturalem om- *57.* nem eſſe ad actum naturaliter poſſibilem: Atuero actus reu- *b 1. phy. t. 81.* nionis animæ cum corpore, adeoque actus reſurrectionis *3. de an. t.* mortuorum non eſt phyſice poſſibilis; vt colligitur ex Ari- *54.* ſtotele, *d* colligente id tanquam impoſſibile penitus Naturæ *c 2. de an. t.* viribus; verum ſupergreditur omnes Naturæ limites, ſupe- *49.* *d 1. de an. t. 4i*

rat que

ratque prorſus omnes Naturæ vires; quicquid in oppoſitum irrito conatu tentauerit Athenagoras Athenienſis Philoſophus priſcus oſtendere ſuo libello. Rationalis igitur animæ defuncti a corpore ſeparata non habet in ſe naturalem potentiam vllam ad corpus denuo ſubeundum, non habet in ſe phyſicam inclinationem vllam ad corpus iterum aſſumendum.

Decima ſeptima ratio deſumitur ex eo, quod vnio ſecunda rationalis animæ ſeparatæ cum corpore non poteſt reduci ad actum ab agente phyſico, nec ab agente phyſice. Cap. *XXIII*.

POſtea quum omnis potentia paſſiua redigatur ad actum ab aliqua cauſſa efficiente, quæ Mouentis nomine nuncupatur; certe vt potentia ad ſubeundas formas artificioſas reducitur ad actum ab Artifice; potentia ſupranaturalis ad ſubeundam gratiam, & gloriam reducitur ad actum ab agente ſupranaturali Deo ſupernaturaliter agente; ſic plane potentia naturalis reduci debet ad actum ab agente naturali, vel ſaltem naturaliter agente: Quemadmodum autem potentia rationalis animæ prius nondum corpori ſociatæ reducitur ad actum in hominis phyſica generatione, ſi non a naturali & phyſico agente, cuiuſmodi eſt parens homo generans, vt ait Ariſtoteles, eam non ex parentibus mediante ſemine, ſed forinſecus [a] embrioni aduenire ſtatuens; ſaltem a Summo Deo infunditur, & coniungitur organizato fætui; qua quidem in functione Deus etſi non eſt mouens phyſicum, eſt tamen mouens [b] phyſice, decreto Philoſophi, vtpote concilians animam corpori ad eam naturaliter diſpoſitæ a parentibus: ſique non eſt agens naturale, tamen eſt agens Natura, vt late diſcuſſimus in opere De [c] Natura Primo-Mouēte nuperrime vulgato: ſic plane quum anima rationalis per hominis interitū a corpore ſeparata nō poſſit ab vllo agente phyſico, nec ab vllo agente phyſice rurſus vniri corpori, ſed ſolū ab agente ſupernaturali Deo, & ab agente ſupernaturaliter virtute diuina, licet homini, vel Angelo vtcumque communicata; qui enim mortuos excitarunt ad vitam aliquando Sancti viri, tale quid effecerunt non virtute propria, ſed vt inſtrumenta, & Miniſtri Diuinæ poteſtatis ſibi ſupernaturaliter communicatæ.

a 2. de gen. an. cap. 3.

b 2. phy. t. 73.

c lib. 1. cap. 8.

nicatæ: iam certiſſime conſtare debet, in anima rationali poſt hominis obitum a corpore ſeparata non ineſſe potentiam vllam naturalem ad corpus denuo ſubeundum, ſed ſolum d obedientialem, quæ ſupranaturalis eſt, ac diuino-politicam, ſiue e moralem, necnon etiam f logicam; vt antea notauimus.

d cap. 4.
e cap. 5.
f cap. 6.

Decima octaua ratio petitur ex eo, quod iuſtum eſt omnia appellare a fine, ac ſpeciatim potentiam denominari ab actu, ad quem refertur. Cap. *XXIV.*

xviii NEc omittendum eſt, Ariſtotelis decreto, a Iuſtum eſſe appellare omnia a fine: quum itaque finis terminans illam potentiam paſſiuam, quæ ponitur in anima rationali poſt mortem hominis a corpore ſeparata, proprius & internus, ſit ipſa reunio, vt ita loquar, animæ cum corpore, mortuique reſurrectio: ſiue quum potentia quælibet paſſiua terminetur ad actum ſuũ velut ad finem ſibi proprium; quumque proprius actus, ad quem intrinſece terminatur potentia illa paſſiua, quæ ponitur in anima rationali poſt hominis internecionem ad corpus denuo ſubeundum, nihil aliud ſit, quam actus iteratæ vnionis animæ cum corpore, adeoque mortui reſurrectio: procul dubio qualis erit eiuſmodi vnio talis appellanda fuerit potentia paſſiua in anima tendens in eamdem vnionem: quum igitur mortuorum reſurrectio, reunioque rationalis animæ cum corpore non ſit actus naturalis, ſed ſupernaturalis omnino; quum fieri nequeat vllis Naturæ viribus, ſed ſolum ſupernaturali virtute Dei; neo fiat in materia corporis ad id phyſice diſpoſiti, ſed ſupernaturaliter aptati ad animam denuo ſuſcipiendam: propterea ſimiliter in anima rationali poſt mortem hominis a corpore ſeparata non ineſt vlla potentia naturalis ad corpus denuo ſubeundum, ſed tãtum ſupernaturalis, vt oſtendimus antea.

a 2. de an. t. 49.

Decima nona ratio ducitur ex eo, quod in corpore defuncti non ineſt naturalis potentia ad animam denuo recipiendam. Cap. *XXV.*

xix INſuper autem eorum, quæcumque prius ab inuicem ſeparata deinde coniunguntur in vnam eſſentiam ab aliquo

agente,

agente, conſimiliter ſingulorum eadem eſt potentia paſſiua priuſquam vniantur ad actum vnionis; quia talis actus illa ſingula reſpicit eodem modo prorſus; etſi ſimpliciter illa ſe ſe habeant adinuicem poſt vnionem vt forma & materia; nam ad actum vnionis comparata ſingula vnam habent rationem materiæ vniendæ; ſiquidem & elementa priuſquam a generante miſtum copulentur in vnum, conſimiliter ſingula ſunt in[a] potentia naturali paſſiua eiuſdem ſpeciei ad actum miſtionis, qui definitur ab Ariſtotele miſcibilium alteratorum[b] vnio; licet in miſto ſe ſe habeat ignis ad alia elementa, vt forma erga materiam, quod innuit[c] Ariſtoteles: iam neceſſario potentia paſſiua erit eiuſdem omnino conditionis in anima rationali poſt hominis interitum a corpore ſeparata ad actum reunionis, cum potentia paſſiua ad eundem actum reunionis, quæ poteſt eſſe in corpore demortui cum anima rurſum coniungendo. Ceterum in corpore demortui nulla poteſt ineſſe potentia naturalis ad animam rationalem denuo ſuſcipiendum; tum quia plerumque tale corpus non eſt amplius in rerum natura, ſed corruptum abijt in elementa, & omnino in corpus diuerſæ ſpeciei; naturalis vero potentia quælibet quum ſit ens reale, accidenſque phyſicum, neceſſario nititur ſubiecto actu exiſtente: tum quia cadauer non habet amplius phyſicas diſpoſitiones ad animam rationalem, quibus nititur naturalis potentia determinate reſpiciens vnionem cum anima rationali; quod[d] antea probauimus: igitur in anima rationali pariter poſt ſui ſeparationem a corpore per mortis interuentum non ineſt vlla potentia naturalis ad corpus iterum ſubeundum.

a 1. de gen. t. 84. 89.
b 1. de gen. t. t. vlt.
c 2. de gen. t. 50.
d cap. 20.

Vigeſima ratio depromitur ex eo, quod potentia & actus in eodem genere ſunt. Cap. XXVI.

POſterius Ariſtoteles aliam nobis affert rationem eiuſdem dogmatis confirmatricem, dum demonſtraturus actum abſolute priorem eſſe poteſtate, fundamentum hoc iacit; Actum in eodem eſſe genere, in quo potentia reperitur, inquiens,[a] *Quoniam autem quot modis dicatur prius, determinatum eſt, manifeſtum eſt quod actus prius potentia eſt. Dico autem non ſolum illa potentia definita, quæ dicitur principium tranſmuta-*

a 9. meta. t. 13

mutationem in alio, prout aliud eſt; ſed prorſus omni motiuo, & ſtatorio principio: etenim natura in eodem fit: in eodem enim genere cum ipſa potentia. Quod etſi dictum ſit de potentia actiua, locum tamen habet etiam in potentia paſſiua; quod admonet Ariſtoteles in fine contextus eiuſdem, quem continuans immediate ſubinngit, *Principium enim motiuum: non tamen in alio, ſed in ipſo, prout ipſum. Omni itaque tali prior eſt actus & ratione, & ſubſtantia: tempore vero quodam modo quidem eſt, quodam modo vero non: Quod autem ratione prior, patet; potens enim eſt, quod primo poteſt, propterea quod contingit operari; vt puta ædificatiuum, quod poteſt ædificare; & viſiuum, quod poteſt videre; & viſibile, quod poteſt videri: eadem autem de ceteris quoque ratio eſt: Quare neceſſe eſt vt ratio præcedat, & notitia notitiam. Tempore autem prius ſic; quod idem ſpecie agit prius, numero vero non: dico autem hoc, quod eo quidem homine, qui actu iam eſt, & frumento, & vidente prior tempore materia, & ſemen, & viſiuum eſt, quæ potentia quidem homo, & frumentum, & videns ſunt; actu vero nondum; ſed his alia tempore priora actu exiſtentia, e quibus hæc facta fuerunt: ſemper etenim ex eo, quod potentia eſt, fit actu ens ab actu exiſtente, vt homo ex homine, muſicus ex muſico, ſemper aliquo primo mouente: mouens autem actu iam eſt.* Sic igitur potentia paſſiua eſt prior actu generando, & actus generatiuus eſt prior potentia paſſiua; & qua ratione probat Ariſtoteles actum actiuum eſſe priorem potentia paſſiua, quia ſunt eiuſdem generis, eadem plane ratione probatur potentiam paſſiuam eſſe priorem actu generando, quia ſunt in eodem genere; nimirum hæc genere non differre ab inuicem, ſed in eodem genere differre inter ſe ſecundum prius & poſterius; vt apertius alibi nos docuit Ariſtoteles inquiens, [b] *Subſtantia enim vnum quoddam genus eſt; quare eo quod prius & poſterius different ſolum ab inuicem principia, ſed non genere; ſemper enim in vno genere contrarietas vna eſt omnes autem contrarietates reduci videntur ad vnam.* Nimirum potentia quatenus priuationem habet adiunctam contraria eſt actui; & vtrumque principium eſt mutationis; potentia quidem paſſiuum, actus autem actiuum; ſic igitur actus & potentia ſunt in eodem genere: quum autem certum ſit naturalia genere diſtingui a nonnaturalibus; ſiue hæc ſupernaturalia ſint, vt Diuina; ſiue infranaturalia, vt c arti-

b 1. *phy. t.* 56.

c 2. *phy. t.* 2.

ficioſa; ſiue præter-naturalia, vt moralia, & politica: iam neceſſario ſtatuendum eſt, tum potentiam naturalem eſſe ad actum naturalem; tum viciſſim ad actum nonnaturalem eſſe potentiam pariter non-naturalem: & quando certum eſt ex Ariſtotele corruptibile ab incorruptibili diſtingui genere; ſcribit enim, non ſolum Animam rationalem a vegetali ac ſenſitrice differre genere, quia hæ ſunt corruptibiles, hæc

d 2. de an. t. 21 autem æterna, dum ait, d *De intellectu autem & ſpeculatiua potentia nondum manifeſtum eſt; ſed videtur genus aliud animæ eſſe; & hoc ſolum poteſt ſeparari, ſicut perpetuum a corruptibili:* græce namque legitur οὐδέπω, quod verti debuit, *nondum*; non autem *nihil adhuc*, vt vertit vulgata; & ἐνδέχεται, quod verti debuit, *poteſt*; vt optime notauit ſtudioſiſſimus adoleſcens Daniel Iuſtinianus, meus diſcipulus; non autem *poſſe*, vt habet vulgata lectio, non bene a Boetho verſa, quaſi Magiſter

e 10. meta. t. 26. ſcripſiſſet ἐνδέχεσθαι. verum etiam, dum inſit, e *Quum vero contraria ſpecie diuerſa ſint; corruptibile autem & incorruptibile contraria ſunt (priuatio namque determinata impotentia) neceſſe eſt diuerſum genere eſſe corruptibile & incorruptibile: Nunc quidem in ipſis vniuerſalibus nominibus diximus: quare videbitur vtique non eſſe neceſſe quodcumque corruptibile & incorruptibile diuerſa ſpecie eſſe; quemadmodum nec album, & nigrum: idem enim contingit & ſimul eſſe, modo vniuerſalium ſit; ſicut homo profectò eſſe poſſit & albus, & niger, tametſi album nigro contrarium ſit. Verum contrariorum quædam ſecundum accidens quibuſdam inſunt, vt ea, quæ nunc dicta ſunt, ac alia multa: quædam impoſſibile eſt; quorum eſt corruptibile, & incorruptibile: nihil enim ſecundum accidens corruptibile eſt; accidens namque contingit non eſſe; corruptibile vero eorum eſt, quæ neceſſario inſunt his, quibus inſunt: aut vnum & idem corruptibile, & incorruptibile erit, ſi contingit non ineſſe ei corruptibile. Aut ſubſtantiam igitur, aut in ſubſtantia cuique corruptibilium neceſſe eſt corruptibile eſſe: Eadem autem ratio de incorruptibili eſt; eorum enim ambo ſunt, quæ neceſſario inſunt: Prout igitur & ſecundum quod primum hoc quidem corruptibile, illud vero incorruptibile, oppoſitionem habent: quare neceſſe eſt genere diuerſa eſſe. Manifeſtum itaque eſt, quod non contingit tales formas eſſe, quales quidam aiunt: erit namque & ipſe homo hic quidem corruptibilis, ille vero incorruptibilis; quamuis formæ*

eadem

eadem ſpecie cum particularibus eſſe dicantur, & non æquiuoce: quæ vero genere diuerſa ſunt, plus diſtant, quam quæ ſpecie. Ex quibus colligitur contraria in accidentum ſerie ſola ſpecie inter ſe diſſidere in eodem genere; ſed contraria eſſentialia diſtingui non ſola ſpecie, ſed etiam genere inter ſe; ac huiuſmodi eſſe corruptibile, & incorruptibile: vnde ſic ratio recolligitur,

XX Actus & potentia ſunt in eodem genere; ſed potentia naturalis aduentu ſui actus eſſe deſinens in ſubiecto, adeoque corruptibilis, eſt genere differens ab omni actu incorruptibili, proindeq; ab actu reunionis animæ cũ corpore, qui eſt actus indiſſolubilis: igitur in anima rationali poſt hominis obitum a corpore ſeparata non ineſt vlla potentia naturalis ad ſubeundum denuo corpus. Si ergo potentia quęuis naturalis eſt in eodem genere cum actu, ad quem refertur; quum naturalia genere diſtinguantur a non-naturalibus, & corruptibilia diſſolubiliaque ab incorruptibilibus & indiſſolubilibus: quumque certum ſit actum reunionis animæ cum corpore non eſſe naturalem, ſed eſſe indiſſolubilem, atque incorruptibilem; etenim late patet apud Theologos actum reſurrectionis mortuorum non eſſe functionem phyſicam, ſed ſupernaturalem; reunionemque animæ demortui cum corpore tam ad gloriam, quam ad pœnam in fine mundi præſentis fore penitus indiſſolubilem; quippe mortui reſurgent omnes immortales ad vitam alij quidem felicitatis æternæ, alij vero perpetuæ calamitatis; propterea neceſſarium eſt confiteri, potentiam, quæ a Theologis ineſſe dicitur in anima rationali poſt mortem hominis a corpore ſeparata, non eſſe vere naturalem, ſed ſupra naturalem, adeoque prorſus ignotam Ariſtoteli, qui ſolum ea nouit, quæ ſibi Naturæ lumen detegere potuit.

Vigeſima prima ratio ſumitur ex eo, quod anima demortui non habet vllam potentiam phyſicam ad ſubeundum corpus, nec idem numero, nec aliud ab eo, vnde diſceſſit. Cap. XXVII.

XXI. PRæterea, Si rationalis anima poſt hominis internecionem a corpore ſeparata retineret in ſe potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum, haberetque propenſio-

nem vllam phyſicam ad corpus iterum induendum: ergo talem phyſicam potentiam haberet anima vel ad idem numero corpus, e quo per mortem prius egreſſa fuit; vel ad aliud, atque diuerſum: non quidem a Naturali Philoſopho dici poterit anima ſeparata retinere potentiam naturalem ad idē numero corpus, e quo per mortem egreſſa fuit, tum quia corpus illud corruptum eſt plerumque reſolutum in elementa, nec amplius exiſtens habetur præſens, cui rurſus vniatur anima; nec viribus vllis Naturæ rurſus produci poteſt; quæ a priuatione ad habitum neſcit [a] regreſſum; omnis autem potentia naturalis reſpicit actum phyſice poſſibilem: tum quia corpus cadaueris non habet amplius diſpoſitiones ad animam rationalem; quum actus actiuorum fiant naturaliter in patiente [b] diſpoſito: tum quia phyſica potentia quæuis reducitur ad actum motu phyſico ab agente naturali, vel ſaltem naturaliter operante; nam omne mouens, etſi non ſit phyſicum, mouet tamen [c] phyſice, decretis Ariſtotelis: at vero mortuorum reſurrectio, reunioque rationalis animæ cum corpore demortui, non eſt motus phyſicus, neque fieri poteſt ab agente phyſico, neque formaliter ab agente phyſice; ſed eſt mutatio quædam ſupernaturalis, quæ fieri poteſt ſolum a virtute Diuina ſupernaturaliter agente; licet aliquando etiam communicata mortalibus, vt Dei ſummi miniſtris in hoc opere: Proinde ſiquidem Ariſtoteles, qui naturales omnes mutationes vltro concedit, mortuorum reſurrectionem aperte [d] negauit, quoniam eam naturalem eſſe non agnouit; immo vero quoniam eam naturalem non eſſe cognouit. Neque dicendum eſt ab homine Philoſopho, præſertim Peripatetico, rationalem animam poſt hominis interitum a corpore ſeparatam habere naturalem inclinationem, phyſicamque potentiam ad aliud corpus iterum ſubeundum, longe diuerſum ab eo, e quo fuit egreſſa; tum quia vt ad aliam formam alia materia eſt: quod ait [e] Ariſtoteles, ita prorſus alia anima aliud corpus actuare nata eſt, vnaquæque ſuum vnicum ſibi proprium; etenim, vt admonet idem Magiſter, [f] *Vnicuiuſque actus in eo quod potentia exiſtit, & in propria materia aptus natura eſt fieri*: tum quia ſic fieri poſſet naturaliter illa trāſmigratio rationalium animarum de vno corpore in aliud, a Pythagora primum inuecta,

&a

a *Præd. c. de op.*

b 2. *de an. t.* 24.

c 2. *Phy. t.* 73.

d 1. *de an. t.* 41

e 2. *phyſ. t.* 26.

f 2. *de an. t.* 26

& a Timæo Locro, necnon etiam a Platone deinde recepta; quam tamen inter fabulas procul a vero recte connumerat Ariſtoteles, dum reprobat illos antiquiores, qui de anima tractantes, nihil determinant de corpore ſuſceptiuo peculiariter diſpoſito ad animam in ſe recipiendam, g *Tanquam poſſibile ſit, ſecundum Pythagoricas fabulas, quamlibet animam quodlibet corpus ingredi: ſimiliter itaque dicunt, ac ſi quis dicat Tectonicam in fiſtulas ingredi; oportet enim artem quidem uti inſtrumentis, animam autem corpore: videtur enim unum quodque propriam habere ſpeciem, & formam.* Quum igitur anima rationalis a corpore per mortem abiuncta non habeat naturalem potentiam ad rurſus induendum corpus priſtinum, nec aliud vllum; propterea conſtituendum eſt, Animæ rationali poſt hominis interitum a corpore ſeparatæ non ineſſe potentiam naturalem vllam ad corpus denuo ſubeundum. g 1. de an. t. 53.

Vigeſima ſecunda ratio excutitur ex eo quod omnis potentia naturalis adiunctam habet imperfectionem, quæ abeſt ab anima ſeparata. Cap. XXVIII.

AMplius autem Magiſter alicubi decernens Intellectricem animam poſt hominis interitum omni prorſus imperfectione carere; alibique docens cuique naturali potentiæ paſſiuæ coniunctam eſſe neceſſario priuationis imperfectionem; ſatis aperte demonſtrat animæ rationali poſt hominis interitum a corpore ſeparatæ nullam ineſſe potentiam naturalem paſſiuam ad corpus iterum ſubeundum; quæ ratio ſic

xxii. efformari poterit, Omnis potentia paſſiua naturalis adiunctam habet ſibi neceſſario priuationem alicuius actus, adeoque determinatam imperfectionem: ſed anima rationalis poſt hominis obitum a corpore ſeparata nullam habet adiunctam ſibi priuationem vllius perfectionis: igitur anima rationalis poſt hominis interitum a corpore ſeiuncta nullam habet adiunctam ſibi naturalem potentiam paſſiuam ad corpus denuo ſubeundum. Porro naturalem potentiam omnem paſſiuam habere ſibi coniunctam priuationem actus, & imperfectionem ex eo conſtat, quia potentia præcedit actum in eodem numero, a vt ait Ariſtoteles; & actus melior quid eſt atque b præſtantior, quam ſit ipſa potentia: nemine non agnoſcente a 9. meta. t. 7. 12. meta. t. 32. b 9. meta. t. 19

c 1. phy. t. 81. agnoſcente priuationem actus eſſe quandam imperfectionem, ob quam materia dicitur [c] turpis, & feminæ comparatur; quæ per ſe neque turpis eſt, neque feminæ comparabilis, eodem doctore. Sed rationalem animam demortui a corpore ſeparatam carere omni prorſus imperfectione naturali conſtat ex eo, quod tunc habet eſſe optimum; optimi vero nullæ penitus eſt imperfectio; rationalis animæ ſeparatæ conditionem ac naturam optimam eſſe, ſecus ac dum erat in corpore multiplicis particeps imperfectionis, edocet Ariſtoteles inquiens, [d] *An omne non habens materiam indiuiſibile eſt, quemadmodum humanus intellectus, aut qui compoſitorum in aliquo tempore ſe habet: nam non bene eſſe habet in hoc, aut in hoc; verum in toto quoddam quod optimum eſt, aliud ab eo exiſtens: ſic autem ipſa ſui ipſius intellectio per totum æternum ſe habet.* quibus aperte conſtituit, animam rationalem, quæ non bene eſſe habet, dum in corpore degit forma materiam actuans, ex cuius contagione multas contrahit imperfectionis; dumque moratur in homine compoſito pars componẽs: & ſeparatã a corpore poſt hominis interitum, aliud exiſtere in vniuerſo quoddam integrum ſui generis, ac optimum eſſe habere, ſempiterna ſui ſpeculatione gaudentem: Quem locum fuſius explicabimus [e] infra. Sic igitur anima non habet naturalem potentiam ad iterum ſubeundum corpus, vbi ſemel ab eo ſeparata fuerit.

d 12. meta. t. 51.

e lib. 2. cap. 3.

Vigeſima tertia ratio hauritur ex eo, quod anima rationalis natura indifferens eſt ad habendum & non habendum corpus. Cap. XXIX.

a 2. phy. t. 26. VLterius autem id ipſum probatur ex eo, quod anima rationalis eſt eſſentiæ cuiuſdam [a] mediæ inter formas omnino ſemper a materia ſeparatas, & formas prorſum materiales in materia degentes ab ea penitus inſeparabiles; & proinde ſic ad corpus ſe habet, vt ſit eſſentia quædam indifferens ad habendum, & non-habendum corpus; & æqualiter in potentia ad actuandum, & non-actuãdum corpus; quemadmodum materia dicitur indifferens ad habendam, & non-habendam quamcumque formam: Quum ergo per huiuſmodi naturam indifferentem materia non ſemper habeat na- xxiii

turalem

turalem potentiam,& phyſicam inclinationem ad vnam formam vllam; ſed anteaquam vni cuipiam formæ vniatur, ab æterno de mente [b] Philoſophi potentiam naturalem habet, ſiue proximam,ſiue remotam ad eam ſuſcipiendam; aſt vbi ſemel eam in ſe receperit, habet naturalem potentiam ad eamdem in ſe retinendam [c] aliquando; nimirum ad certum tempus finitum; etenim Ariſtoteli materia quandoque exiſtens ſubijcitur formæ ignis, quandoque formæ terræ, quandoque alteri:ſed vbi materia ſeparata fuerit ab vna quapiam forma peculiari per corruptionem compoſiti ab ea conſtituti, non amplius vnquam habet naturalem potentiam ad ipſam;ſed illa caret penitus in æternum. Eadem prorſum ratione per conſimilem indifferentiam, mediamque naturam intellectus humanus, animaque rationalis vt ab Ariſtotele materiei aliquo nomine [d] comparatur; ita ea de cauſſa ſimilis eſt, quod anima rationalis corpori quandoque copulatur, & ab eo poſtea ſeparatur; quum apud Ariſtotelem præceſſerit ab æterno ante corpus [e] antiquiſſima, & perennet in æternum poſt diſſolutionem corporis [f] perpetua; adeoque media inter formas a materia ſeparatas omnino,& formas in materia ſemper immerſas, per extremorum participationem; quoniam eſt aliquando a materia ſeparata, & aliquando in materia degens; vt docuit Ariſtoteles tum vbi ſtatuit [g] Animam rationalem eſſe formam in materia quidem, ſeparabilem autem; & vt in materia degit, ad Phyſicum attinere; vt autem eſt ſeparata, pertinere ſolum ad Metaphyſicum; tum vbi ſcribit, [h] Melius eſſe intellectui humano non cum corpore eſſe: tum vbi repetit, [i] Intellectum humanum non bene ſe habere in hoc particulari corpore, vt eius forma; vel in hoc indiuiduo, vt eius pars componens & eſſentialis; aſt optime ſe habere, dum aliud quid a corpore in vniuerſo quoddam eſt integrum ſui generis; in quo ſtatu perfruitur æterna ſui ipſius intellectione: Quemadmodum ergo materia ſuam ob naturam indifferentem ad habendam & non-habendam formam, non obtinet vllam potẽtiam naturalem ad formam vllam corruptam, a qua ſemel ſeparata fuerit; ita rationalis anima propter eamdem naturam indifferentem ad habendum,& non-habendum corpus, non habet vllam naturalem potentiam ad corpus iterum ſuſcipiendum, potiſſimum

corru-

[b] 1. *phy. t.* 82.

[c] 1. *de gen. t.* 22.

[d] 3. *de an. t.* 5. 17. 18.

[e] 1. *de an. t.* 82.

[f] 2. *de an. t.* 21.

[g] 2. *phy. t.* 26.

[h] 1. *de an. t.* 49.

[i] 12. *meta. t.* 51.

corruptum, ſiue a quo per hominis interitum ſemel egreſſa fuerit.

Vigeſima quarta ratio ducitur ex eo, quod corpus abiecta iam anima non eſt in potentia ad vitam. Cap. XXX.

INſuper autem cum Ariſtotele dicere liceat in propoſito, [a] *Eorum, quæ ad aliquid materia eſt; ad aliam enim formam alia materia*: proindeque poſt mortem eodem ſe ſe modo prorſus habet corpus erga animam, quo anima erga corpus, quantum ad actum reunionis, quoad naturalem inclinationem; immo potius corpus naturalem deberet habere propenſionem ad animam, a qua perfici poſſet; quam anima ad corpus, ex cuius contagione potius imperfectionem contrahit; vt dudum [b] notauimus ex [c] Ariſtotele; cui etiam materia formam [d] appetit, non viciſſim: Sed corpus, quod abiecit animam interuentu mortis, non habet potentiam naturalem ad vitam denuo ſubeundam, decretis Ariſtotelis; ait enim citatis verbis, *Non* [e] *eſt autem, quod abiecit animam, potentia exiſtens vt viuat*: ergo multo magis anima ſemel egreſſa mortis interuentu a corpore naturalem non habet potentiam ad corpus denuo ſubeundum, & viuificandum: Quæ ratio ſic efformatur, Corpus & materia magis habet naturalem potentiam, & phyſicam inclinationem ad animam & ad formam, a qua perfici poteſt, quam anima ad corpus, xxiv a quo ſibi contrahit imperfectiones; quia natura ſemper ab imperfecto progreditur ad perfectum, ſemperque facit quod [f] melius eſt: Sed corpus, quod abiecit animam interuentu mortis, non eſt in potentia naturali ad vitam denuo ſubeundam ab eadem anima, decretis [g] Ariſtotelis: ergo nec anima defuncti a corpore ſeparata potentiam vllam habet naturalem ad corpus denuo ſubeundum ad mentem Ariſtotelis, propoſitis viginti quatuor argumentis.

a 2. phy. t. 26.
b cap. 18.
c 1. de an. t. 49.
d 12. meta. t. 51.
e 1. phy. t. 81.
2. de an. t. 10
f 2. de part. cap. 14.
4. de part. cap. 10.
g 2. de an. t. 10.

Vigeſima quinta ratio colligitur ex Diuo Thoma, cui non differunt in naturalibus anima damnata a beatis. Cap. XXXI.

CEterum opinio noſtra, quam Ariſtoteli conſentaneam tot argumentis eſſe demonſtrauimus, Diuo quoque Thomæ

Thomæ Theologorum ſummo conſona multis rationibus
oſtendi poteſt; In primis enim quum attributa naturalia in
xxv omnibus animabus rationalibus a materia ſeparatis eadem
ſint omnino; ſeu quum ſeparatæ poſt hominum interitum
a corpore rationales animæ non differant inter ſe in rebus &
attributis naturalibus: ſi enim, vt Diuus [a] Thomas aſſerit, a 1. *p. q.* 64.
cognitio naturalis in Angelis peccantibus non eſt ab illis abla *ar.* 7. & 8:
ta, nec diminuta; quia propter ſimplicitatem ſuæ ſubſtantiæ, & *q.* 110.
nihil ab eorũ natura ſubtrahi poteſt; & ideo dicit [b] D. Diony- *ar.* 4.
ſius, quod dona naturalia in Dæmonibus integra manent: b *de Di. nom.*
& alibi repetit, [c] *Reſpondeo dicendum, quod ſicut iam* [d] *dictum* *p.* 4. *in m.*
eſt, Ordo Angelicus conſideratur & ſecundum gradum naturæ, c 1 *p. q.* 109.
& ſecundum gradum gratiæ: & mox. *Si enim conſiderentur* *ar.* 1. *in C.*
quantum ad id, quod eſt natura, ſic adhuc ſunt Dæmones *in or-* d 1 *p. q.* 108.
dinibus Angelorum; quia dona naturalia non amiſerunt; *vt* *ar.* 4. & 8.
Dionyſius dicit. Si ergo rationalis anima poſt hominis interitum haberet in ſe naturalem potentiam ad corpus denuo
ſubeundum; iam & in anima miſera damnatorum talis ineſſet potentia naturalis, pariter atque in anima felici beatorum: ſed infelix anima damnati nullam habet in ſe naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum: ergo nec anima felix beati naturalem in ſe potentiam obtinet vllam ad
corpus iterum ſuſcipiendum; quum in naturalibus non differant inter ſe rationales animæ damnatorum, & beatorum;
vt in naturalibus non differunt Angeli damnati a beatis:
Porro in anima damnata nullam ineſſe naturalem potentiam
ad corpus denuo ſubeundum, conſtat ex eo, quod omnis potentia naturalis tendit ad actum, & ad actum ſui generis;
adeoque ad [e] perfectionem, ac bonum naturale; vt ait Ariſtoteles: modo rationalis anima damnati nihil boni ſibi comparat, nullamque perfectionem acquirit ex reſumptione e 9. *meta. t.* 7.
corporis: igitur anima damnati nullam in ſe retinet naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum: idipſumque
dicendum eſt etiam de anima beati; quoniam hæ non differunt ab inuicem in rebus naturalibus. Quod ſi contendas
in anima beata potentiam ineſſe ad corpus iterum aſſumendum, quoniam ex tali reſumptione ſibi comparat maiorem
gradum gloriæ, ſaltem accidentalis; reſpondebit apte Theologus, gloriam eſſe bonum ſupernaturale, ad quod ordinata

G eſt po-

eſt potentia ſupernaturalis, non autem vlla potentia naturalis, quæ diuerſi generis eſt a bono ſupernaturali. Sic ergo rationalis anima poſt mortem hominis a corpore ſeparata nullam habet in ſe potentiam naturalem ad corpus iterum ſubeundum, ſiue felix, ſiue ſit infelix; licet vtraque ad id obtinear potentiam ſupernaturalem obedientiæ, ac moralem, & logicam, vt *f* antea vidimus.

f cap. 4. 5. 6.

Vigeſima ſexta ratio promitur ex Diuo Thoma; cui ad mortui reſurrectionem inſtituitur potentia non naturalis; ſed ſupernaturalis. Cap. XXXII.

SEd & aliam propoſiti rationem nobis affert D. Thomas alibi dicens, *a* *Omnis creatura in ſua actione requirit ſubiectum aliquod, in quod agat: ſolius autem Dei eſt ex nihilo aliquid facere; vt ſupra oſtenſum eſt; nihil autem quod requirit in ſua actione ſubiectum, poteſt agere niſi illa, ad quæ ſubiectum eſt in potentia: hæc enim agens in ſubiectum aliquid operatur vt educat illud de potentia in actum: nulla ergo creatura ſicut nec creare poteſt; ita nec agere poteſt in aliqua re, niſi quod eſt in potentia illius rei: fiunt autem multa miracula diuinitus, dum in re aliqua fit diuina virtute quod non eſt in potentia illius rei; ſicut quod mortuus reuiuiſcat, & quod Sol retrocedat, & quod duo corpora ſint ſimul: hæc ergo miracula nulla virtute creatura fieri poſſunt.* Vnde ratio formatur; Subiectum recipiens in ſe diuinam actionem reſurrectionis mortuorum nihil eſt aliud quam anima rationalis, & corpus defuncti, quæ duo reuniuntur; XX VI. Sed apud Diuum Thomam ideo mortuorum reſurrectio eſt ſupernaturalis, quia talis actio fit a Deo in ſubiecto non habente potentiam naturalem ad illum actum; ſicuti nec Sol habet potentiam naturalem ad retrocedendum; nec duo corpora potentiam habent naturalem ad hoc vt ſint ſimul: igitur Diuo Thomæ rationalis anima poſt hominis obitum a corpore ſeparata non habet vllam potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum, ſicuti neque corpus ad eamdem animam denuo ſuſcipiendam.

a 3. contr. gen. cap. 102.

Vigeſima

Vigeſima ſeptima ratio colligitur ex D. Thoma, cui naturalis potentia nititur determinatis medijs ſubiectum praparantibus. Cap. XXXIII.

PRæterea nobis etiam adſtipulatur Diuus Thomas paullo poſt inquiens,[a] *Amplius eiuſdem rationis eſſe videtur, quod aliquid operetur id, ad quod eſt in potentia ſubiectum, & quod ordinate operetur per determinata media; nam ſubiectum non fit in potentia propinqua ad vltimum, niſi quum fuerit actu in medio; ſicut cibus non eſt ſtatim in potentia caro, ſed quum fuerit conuerſus in ſanguinem: omnis autem creatura neceſſe habet vti ſubiecto ad hoc, quod aliquid faciat; nec poteſt facere niſi ad quod ſubiectum eſt in potentia; vt oſtenſum eſt: ergo non poteſt facere aliquid niſi ſubiectum reducat in actum per determinata media: miracula igitur, quæ ſunt ex hoc quod aliquis effectus producitur non illo ordine, quo naturaliter fieri poteſt, virtute creaturæ fieri non poſſunt.* Hinc ea ratio ſurgit, Anima rationalis habet natura-
xxvii ralē potentiam non ad quodcumque corpus ſubeundum; ſed ſolum ad humanum ad eam naturaliter diſpoſitum per vegetalem, & ſentientem animam in vtero matris; vt ait[b] Ariſtoteles: At mortuorum reſurrectio D. Thomæ ideo ſupernaturalis eſt, ac miraculoſa, quoniā anima rationalis reunitur corpori non habenti naturales diſpoſitiones ad illam; ergo ex Diui Thomę ſententia rationalis anima non habet, poſtquam a corpore defuncti ſeparata fuerit, naturalem potentiam vllam ad corpus denuo ſubeundum.

a 3. con. Gent. cap. 102.

b 2. phy. t. 26. 2. de ge. an. cap. 3.

Vigeſimam octauam rationem ſtruit cum Ariſtotele Diuus Thomas ex eo, quod potentiæ naturali paſſiuæ correſpondere debet actiua naturalis. Cap. XXXIV.

QVin & alibi militat a nobis cum Ariſtotele Diuus Thomas, dum ait,[a] *Impoſſibile vero, quod dicitur ſecundum aliquam potentiam, poteſt attendi dupliciter; vno modo propter defectum ipſius potentiæ ex ſeipſa, quia videlicet ad illud effectum non poteſt ſe extendere, vt pote quando non poteſt agens naturale tranſmutare aliquam materiam: alio modo ab extrinſeco, vt pote quum potentia alicuius impeditur, vel ligatur:* quum itaque Diuo[b] Thomæ nullum agens naturale poſſit

a Qu. de Pot. Dei. ar. 3. C.

b 3. con. Gent. cap. 102.

mortuum excitare ad vitam, animamque defuncti rurſus coniungere cum corpore, non quidem quia ipſius potentia ligetur, aut impediatur ab aliori validiorique poteſtate; ſed quia nullum agens naturale habet potentiam actiuam huius operis; ceterum ex Ariſtotele in quocumque ordine reperitur potentia actiua, in eodem eſt potentia paſſiua; & viciſſim vbicumque fuerit potentia paſſiua, in eodem ordine reperiri debet potentia illi correſpondens actiua; non enim alia ratione c demõſtrat neceſſarium eſſe in anima inexiſtere duas differentias intellectus poſſibilis, & agentis; quorum ille eſt potentia paſſiua omnium intelligibilium ſusceptrix, hic eorumdem eſt potentia factiua; niſi quia & in Arte, vbi multa fiunt, neceſſario reperitur artificioſa potentia tum actiua; tum quoque paſſiua; & in omni natura ſimiliter; ait enim, d *Quoniam autem ſicut in omni natura eſt aliquid, hoc quidem materia vnicuique generi; id autem eſt, quod potentia omnia illa; alterum autem cauſſa, & factiuum; quod faciendo omnia: Quod Ars ad materiam paſſa eſt: neceſſe & in anima has exiſtere differentias*: e *Et eſt quidam talis intellectus, quia omnia fit: quidam vero, quia omnia facit, vt habitus quidam, quale eſt lumen; quodam enim modo & lumen facit potentia exiſtentes colores, actu colores.* verum & alibi Diuus Thomas hanc eamdem propoſitionem apertiſſime protulit, inquiens, f *Reſpondeo dicendum, quod aſſumptibile dicitur quod poteſt aſſumi; quum autem dicitur, creatura poteſt aſſumi, non ſignatur aliqua potentia actiua creaturæ, quia ſola potentia infinita hoc facere potuit, vt in infinitum diſtantia coniungerentur in vnitatem perſonæ: ſimiliter non ſignatur etiam potentia paſſiua naturalis creaturæ; quia nulla potentia paſſiua naturaliter eſt in natura, cui non reſpondet potentia actiua alicuius naturalis agentis: vnde relinquitur quod dicat in creatura ſolam potentiam obedientiæ, ſecundum quam de creatura poteſt fieri quicquid Deus vult; ſicut de ligno poteſt fieri vitulus Deo operante: hac autem potentia obedientia correſpondet Diuinæ potentia ſecundum quod dicitur quod ex creatura poteſt fieri quod ex ea Deus facere poteſt.* Vnde ratio formatur, Omnis potentia paſſiua naturalis in natura eſt habens neceſſario ſibi correſpondentem actiuam aliquam potentiam naturalem alicuius agentis naturalis: at vero nulla reperitur vllius agentis naturalis actiua potentia, quæ valeat xxviii.

c 3. *de an. t.* 17. 18.

d 3. *de an. t.* 17.

e *tex.* 18.

f 3. *ſen. d.* 2. *q.* 1.

leat

leat animā defuncti a corpore ſeparatam rurſus vnire corpori, ac mortuum ſuſcitare; quum hoc ſit Dei ſolius ſupernaturaliter agentis opus; vt cum Diuo g Thoma ſentiunt omnes Theologi: ergo Diuo Thomæ rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata nullam penitus habet naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum. g 3.*contr.gen. cap.* 102.

Vigeſima nona ratio promitur ex Diuo Thoma, ſtatuente ad ea, quæ a Deo mirabiliter recipiuntur, eſſe potentiam obedientiæ, non autem naturalem. Cap. XXXV.

CEterum & propoſitum dogma confirmat Diuus Thomas contradiſtinguens potentiam naturalem ab obedientiali, dum ait, a *Et propter hoc in creaturis diſtinguitur potentia duplex: vna naturalis, ad proprias operationes, vel motus; alia, quæ obedientia dicitur, ad ea, quæ a Deo recipiunt.* Quum itaque rationalis animæ per obitum hominis a corpore ſeparatæ reunio cum corpore non fiat ab ipſamet anima redeunte ad corpus; quod vel ipſe notauit Ariſtoteles aſſerens, b *Si autem hoc, & conuertentibus eſt dicere verum, quod ſecundum quem corpus mouetur, eo & ipſa: corpus autem mouetur ſecundum lationem: quare & anima mouebitur, ſicut corpus, aut tota, aut ſecundum partes translata: ſi autem hoc, & egreſſam iterum ingredi continget: ad hoc autem ſequetur vt reſurgant mortua animalium;* quod Ariſtoteles colligit velut abſurdum, & impoſſibile prorſus in natura: Quumque talis reſurrectio mortuorum non fiat ab vlla cauſſa naturali, vt ait Diuus c Thomas, aſt a ſolo Deo ſupernaturaliter agente; propterea dicendum eſt ex Diui Thomæ ſententia, rationalem animam interuentu mortis a corpore ſeparatam non habere potentiam naturalem vllam ad corpus denuo ſubeundum, ſed obedientiæ, quæ ſupernaturalis eſt.

a *Q. de Pot. Dei.ar.*3.

b 1. *de an.* 1. 41.

c 3. *cont. gen cap.* 102.

Trigeſima ratio deſumitur ex Diuo Thoma, cui perfectiones prodeuntes ab agente ſupernaturali excedunt naturalem capacitatem animæ rationalis. Cap. *XXXVI.*

POſt hæc aliud argumentum propoſiti ſuggerit Diuus Thomas inquiens, a *Conſiderandum eſt autem, quod eſt duplex* a *Q. de Virt. art.* 10.

duplex hominis bonum; vnum quidem, quod eſt proportionatum ſuæ naturæ; aliud autem, quod ſuæ naturæ facultatem excedit (idipſum dicimus de anima rationali; additque rationem ſubdens illico) *cuius ratio eſt, quia oportet quod paſſiuum conſequatur perfectiones ab agente diuerſimode ſecundum diuerſitatem virtutis agentis: vnde videmus quod perfectiones & formæ, quæ cauſſantur ex actione naturalis agentis, non excedunt naturalem facultatem recipientis: potentiæ enim paſſiuæ naturali proportionatur virtus actiua naturalis: ſed perfectiones & formæ, quæ proueniunt ab agente ſupernaturali infinitæ virtutis, quod Deus eſt, excedunt facultatem naturæ recipientis.* Quum itaque perfectio reſurrectionis, & forma reunionis animæ rationalis defuncti cum corpore non poſſit prouenire ab vllo naturali *b* agente, ſed cauſſetur ſolum Diuo *c* Thomæ ab agente
b 1. de an. t. 41 ſupernaturali virtutis infinitæ ſummo Deo ſupernaturaliter
c 3. contr. gen. cap. 102. operante; iam reſurrectio mortui, & reunio rationalis animæ defuncti cum corpore ſuperat, exceditque naturalem potentiã, facultatemq; phyſicam rationalis animę pariter & corporis, quorũ reunio fit poſt hominis interitum; vnde conſtat rationali animæ, mortis gladio a corpore ſeiunctæ, non ineſſe potentiam naturalem vllam ad corpus denuo ſubeundum
hac ratione. Ad perfectiones & formas excedentes capacita- XXX.
tem facultatemque naturalem recipientis nulla eſt in patiente potentia naturalis; quia talis potentia nihil eſt aliud quam capacitas, & facultas naturalis recipientis: aſt reunio conſociatioque ſecunda rationalis animæ defuncti, adeoque mortui ſuſcitatio eſt perfectio corporis, & forma vnibilium ſuperans & excedens capacitatem facultatemque naturalem animæ rationalis & corporis recipientium in ſe talem vnionem; ſiquidem talis vnio prouenit ſolum ab agente ſupernaturali virtutis infinitæ, quod Deus eſt; & actio perfectioque proueniens ab agẽte ſupernaturali Deo ſuperat omnem capacitatem naturalem recipientis naturæ: igitur nec anima rationalis poſt mortem hominis a corpore ſeparata retinet in ſe potentiam naturalem vllam ad corpus iterum ſubeundum
d 1. de an. t. 41. in Schola Diui Thomæ; nec etiam corpus, quod mortis interuentu abiecit animam, habet in ſe potentiam naturalem
2. de an. t. 10. vllam ad animam eamdem iterum aſſumendam in Schola *d* Ariſtotelis.

Tri-

Trigeſima prima ratio elicitur ex Diuo Thoma, decernente ſuſcitationem mortuorum eſſe contra inclinationem naturæ, ſupraque naturalem potentiam. Cap. XXXVII.

INſuper autem noſtram poſitionem mirifice tuetur alibi Diuus Thomas inquiens, a *Motus voluntarius ita eſt in anima, ſicut inclinatio naturalis in rebus naturalibus: ſed quando Deus operatur in rebus naturalibus contra inclinationem naturæ, eſt opus miraculoſum; ſicut quum illuminat cæcum, vel ſuſcitat mortuum.* & mox. *Reſpondeo dicendum, quod in operibus miraculoſis tria conſueuerunt inueniri, quorum vnum eſt ex parte potentiæ agentis; quia ſola Diuina virtute fieri poſſunt; & ideo ſunt ſimpliciter mira, quaſi habentia cauſſam occultam, vt in* b *primo dictum eſt; & ſecundum hoc tam iuſtificatio impij, quam creatio mundi, & vniuerſaliter omne opus, quod a ſolo Deo fieri poteſt: Secundo in quibuſdam miraculoſis operibus inuenitur quod forma inducta eſt ſupra naturalem potentiam talis corporis.* ex quibus apparet, reſurrectionem mortui, adeoque rationalis animæ ſemel a corpore mortis gladio ſeparatæ reunionem iterum cum corpore, fieri contra naturalem inclinationem

xxxi animæ, ſupraque naturalem potentiam corporis; vnde talis efformatur ratio, Rationalis anima non poteſt habere naturalem propenſionem ad id, quod fit contra naturalem eius inclinationem, & ſupra naturalem potentiam ſuæ materiæ: Sed ex Diuo Thoma reſurrectio, ſuſcitatioque mortui, proindeque ſecunda vnio rationalis animæ cum defuncti corpore, fit contra naturalem animæ inclinationem, & ſupra naturalem potentiam corporis: igitur ex Diuo Thoma rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata non habet vllam naturalem propenſionem ad corpus denuo ſubeundum, ſicuti nec defuncti corpus habet vllam potentiam naturalem ad animam illam iterum excipiendam.

a p 2. q. 113. ar 10.

b p. p. q. 105. ar. 7. & 8. & q. 110. ar. 4.

Trigeſima ſecunda ratio hauritur ex Diuo Thoma referente potentiam ſolum obedientialem, non item naturalem, ad actum altiorem naturali. Cap. XXXVIII.

AMplius autem aliam propoſiti rationem nobis affert Angelicus Doctor inquiens, a *Eſt autem conſiderandum, quod*

a 3. p. q. 11. ar. 1.

quod in anima humana, ſicut in qualibet creatura, conſideratur duplex potentia paſſiua; vna quidem per comparationem ad agens naturale: alia vero per comparationem ad agens primum; quod poteſt quamlibet creaturam reducere in actum aliquem altiorem actu, in quem reducitur per agens naturale: & hac conſueuit vocari potentia obedientia in creatura. Vnde talis efformatur ratio, Omnis potentia paſſiua naturalis in anima rationali de gens reducitur ad actum ab agente naturali; quæ vero reducitur ad actum per agens primum, nec poteſt ad actum reduci per agens naturale, eſt potentia ſupernaturalis, Obedientiæ nuncupata: ſed potentia rationalis animæ defuncti ad ſubeundum denuo corpus, nō poteſt reduci ad actum per vllum agens naturale, ſed ſolum per agens primum, nimirum per Deum Optimum Maximum ſupernaturaliter agentem; ſuſcitatioque defuncti eſt actus altior actu, in quem reducitur per agens naturale: igitur anima rationalis non habet vllam naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum, vbi ſemel a corpore per obitum hominis ſeparata fuerit, ſed ſolum ſupernaturalem, quæ dicitur Obedientialis. XXXII.

Trigeſima tertia ratio habetur ex Diuo Thoma, cui ſuſcitatio mortui eſt ſupra naturam, quod natura non poteſt in ipſam ſubſtantiam facti. Cap. XXXIX.

PRæterea vero nobis adſtipulatur Sanctus Doctor aſſerens, [a] *Admirabile autem in ſe eſt id, cuius cauſſa ſimpliciter occulta eſt; ita etiam quod in re eſt aliqua virtus ſecundum rei veritatem, per quam aliter debeat contingere: huiuſmodi autem ſunt, quæ immediate a virtute Diuina cauſſantur, quæ eſt cauſſa occultiſſima: alio modo quam ſe habeat ordo cauſſarum naturalium, ſicut quod cæcus iterum videat, & quod mortuus reſurgat, & huiuſmodi; & hæc proprie miracula dicuntur, quaſi in ſeipſis, & ſimpliciter mira. Hæc autem quandoque ſunt ſupra naturam, quandoque præter naturam, quandoque contra naturam: Supra naturam dicitur eſſe miraculum, quod natura non poteſt in ipſam ſubſtantiam facti; ſicut diuiſio maris rubri, ſuſcitatio mortui, & huiuſmodi.* Vnde talis in propoſito ratio formatur, Naturalis potentia omnis eſt, qua Natura poteſt vel agere, vel pati in ipſam ſubſtantiam facti; Sed excitatio mortui, proindeq; XXXIII.

[a] 2. ſen. d. 18. q. 1. ar. 3.

ſecun-

ſecunda conſociatio rationalis animæ poſt hominis obitum cum corpore dicitur a Diuo Thoma eſſe ſupra naturam miraculoſa, quia natura ſimpliciter non poteſt in ipſam ſubſtantiam facti reſurrectionis; igitur ex mente Diui Thomæ rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata non habet potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum.

Trigeſima quarta ratio ſumitur ex Diuo Thoma, dicente reſurrectionem mortuorum fieri ſine præcedente præparatione corporis ad animam ſuſcipiendam. Cap. XL.

DEinceps idem Angelicus Doctor a nobis aperte ſtat, dum ait, a *Dicendum eſt ergo, quod omnes effectus, qui ſunt immediate ipſius Dei, non per cauſſam ſecundam mediatam, vt creatio mundi, creatio animæ, & glorificatio animæ, & huiuſmodi, iudicandi ſunt poſſibiles, vel impoſſibiles ſecundum cauſſam ſuperiorem Diuinam: Poſſunt nihilominus aliqui eorum iudicari poſſibiles ſecundum cauſſas paſſiuas inferiores; quia cauſſæ receptiuæ ſe habent in inferioribus, ſicut anima ſe habet ad corpus præparatum per operationem naturæ.* & inferius, b *Ad ſecundum dicendum, quod nec etiam creatio animarum, vel iuſtificatio impiorum, proprie miracula debent dici, quia quamuis ſint præter rationes ſeminales agentes ad perfectionem effectus; non tamen ſũt præter eas diſponentes: diſpoſitio enim corporis ad receptionem animæ, & præparatio voluntatis ad ſuſceptionem gratiæ, eſt per virtutem creaturæ collatam: ſi tamen ſine tali præcedente præparatione vel anima infunderetur, vel gratia conferretur; & vtrumque miraculum dici poſſet; vt patet in formatione primi hominis, & in conuerſione Paulli.* Si ergo miraculoſa fuit conſtitutio primi hominis, quia rationalis anima nullam habuit naturalem propenſionem ad ſubeundum, & animandum corpus illud luteum, in quo nullæ prorſus aderant phyſicæ diſpoſitiones ad animam rationalem ſuſcipiendam: Quum ſimiliter anima rationalis poſt obitum hominis a corpore ſeparata in mortuorum reſurrectione reuniatur miraculoſe ſupra naturam corpori non habenti diſpoſitiones vllas phyſicas; quibus naturaliter ſit ad eam animam in ſe recipiendam præparatum; nam tales diſpoſitiones ſunt tempera-

a 1. *ſen. d.* 42. *q.* 2. *ar.* 3.

b 2. *ſen. d.* 18. *q.* 1. *ar.* 3. *ad* 2.

corruptum, ſiue a quo per hominis interitum ſemel egreſſa fuerit.

Vigeſima quarta ratio ducitur ex eo, quod corpus abiecta iam anima non eſt in potentia ad vitam. Cap. XXX.

a 2. phy. t. 26.
INſuper autem cum Ariſtotele dicere liceat in propoſito, [a] *Eorum, quæ ad aliquid materia eſt; ad aliam enim formam alia materia*: proindeque poſt mortem eodem ſeſe modo prorſus habet corpus erga animam, quo anima erga corpus, quantum ad actum reunionis, quoad naturalem inclinationem; immo potius corpus naturalem deberet habere propenſionem ad animam, a qua perfici poſſet; quam anima ad corpus, ex cuius contagione potius imperfectionem contra-
b cap. 18.
hit; vt dudum [b] notauimus ex [c] Ariſtotele; cui etiam mate-
c 1. de an. t. 49. 12. meta. t. 51.
ria formam [d] appetit, non viciſſim: Sed corpus, quod abiecit animam interuentu mortis, non habet potentiam naturalem ad vitam denuo ſubeundam, decretis Ariſtotelis; ait enim citatis verbis, *Non [e] eſt autem, quod abiecit animam, po-*
d 1. phy. t. 81.
tentia exiſtens vt viuat: ergo multo magis anima ſemel egreſ-
e 2. de an. t. 10
ſa mortis interuentu a corpore naturalem non habet potentiam ad corpus denuo ſubeundum, & viuificandum: Quæ ratio ſic efformatur, Corpus & materia magis habet natu- xxiv
ralem potentiam, & phyſicam inclinationem ad animam & ad formam, a qua perfici poteſt, quam anima ad corpus, a quo ſibi contrahit imperfectiones; quia natura ſemper ab imperfecto progreditur ad perfectum, ſemperque facit
f 2. de part. cap. 14. 4. de part. cap. 10.
quod [f] melius eſt: Sed corpus, quod abiecit animam interuentu mortis, non eſt in potentia naturali ad vitam denuo ſubeundam ab eadem anima, decretis [g] Ariſtotelis: ergo nec
g 2. de an. t. 10.
anima defuncti a corpore ſeparata potentiam vllam habet naturalem ad corpus denuo ſubeundum ad mentem Ariſtotelis, propoſitis vigintiquatuor argumentis.

Vigeſima quinta ratio colligitur ex Diuo Thoma, cui non differunt in naturalibus animæ damnatæ a beatis. Cap. XXXI.

CEterum opinio noſtra, quam Ariſtoteli conſentaneam tot argumentis eſſe demonſtrauimus, Diuo quoque

Thomæ

Thomæ Theologorum ſummo conſona multis rationibus oſtendi poteſt; In primis enim quum attributa naturalia in
xxv omnibus animabus rationalibus a materia ſeparatis eadem ſint omnino; ſeu quum ſeparatæ poſt hominum interitum a corpore rationales animæ non differant inter ſe in rebus & attributis naturalibus: ſi enim, vt Diuus [a] Thomas aſſerit, cognitio naturalis in Angelis peccantibus non eſt ab illis ablata, nec diminuta; quia propter ſimplicitatem ſuæ ſubſtantiæ, nihil ab eorũ natura ſubtrahi poteſt; & ideo dicit [b] D. Dionyſius, quod dona naturalia in Dæmonibus integra manent: & alibi repetit, [c] *Reſpondeo dicendum, quod ſicut iam* [d] *dictum eſt, Ordo Angelicus conſideratur & ſecundum gradum naturæ, & ſecundum gradum gratiæ*: & mox. *Si enim conſiderentur quantum ad id, quod eſt natura, ſic adhuc ſunt* Dæmones *in ordinibus* Angelorum; quia dona naturalia non amiſerunt; *vt Dionyſius dicit*. Si ergo rationalis anima poſt hominis interitum haberet in ſe naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum; iam & in anima miſera damnatorum talis ineſſet potentĩa naturalis, pariter atque in anima felici beatorum: ſed infelix anima damnati nullam habet in ſe naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum: ergo nec anima felix beati naturalem in ſe potentiam obtinet vllam ad corpus iterum ſuſcipiendum; quum in naturalibus non differant inter ſe rationales animæ damnatorum, & beatorum; vt in naturalibus non differunt Angeli damnati a beatis: Porro in anima damnata nullam ineſſe naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum, conſtat ex eo, quod omnis potentĩa naturalis tendit ad actum, & ad actum ſui generis; adeoque ad [e] perfectionem, ac bonum naturale; vt ait Ariſtoteles: modo rationalis anima damnati nihil boni ſibi comparat, nullamque perfectionem acquirit ex reſumptione corporis: igitur anima damnati nullam in ſe retinet naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum: idipſumque dicendum eſt etiam de anima beati; quoniam hæ non differunt ab inuicem in rebus naturalibus. Quod ſi contendas in anima beata potentiam ineſſe ad corpus iterum aſſumendum, quoniam ex tali reſumptione ſibi comparat maiorem gradum gloriæ, ſaltem accidentalis; reſpondebit apte Theologus, gloriam eſſe bonum ſupernaturale, ad quod ordinata

a 1. p. q. 64. ar. 7. & 8. & q. 110. ar. 4.

b de Di. nom. p. 4. in m.

c 1 p. q. 109. ar. 1. in C.

d 1. p. q. 108. ar. 4. & 8.

e 9. meta. t. 7.

eſt potentia ſupernaturalis, non autem vlla potentia naturalis, quæ diuerſi generis eſt a bono ſupernaturali. *Sic ergo* rationalis anima poſt mortem hominis a corpore ſeparata nullam habet in ſe potentiam naturalem ad corpus iterum ſubeundum, ſiue felix, ſiue ſit infelix; licet vtraque ad id obtineat potentiam ſupernaturalem obedientiæ, ac moralem, & logicam, vt *f* antea vidimus.

f cap. 4.5.6.

Vigeſima ſexta ratio promitur ex Diuo Thoma, cui ad mortui reſurrectionem inſtituitur potentia non naturalis; ſed ſupernaturalis. Cap. XXXII.

SEd & aliam propoſiti rationem nobis affert D. Thomas alibi dicens, *a Omnis creatura in ſua actione requirit ſubiectum aliquod, in quod agat: ſolius autem Dei eſt ex nihilo aliquid facere; vt ſupra oſtenſum eſt; nihil autem quod requirit in ſua actione ſubiectum, poteſt agere niſi illa, ad quæ ſubiectum eſt in potentia: hac enim agens in ſubiectum aliquid operatur vt educat illud de potentia in actum: nulla ergo creatura ſicut nec creare poteſt; ita nec agere poteſt in aliqua re, niſi quod eſt in potentia illius rei: fiunt autem multa miracula diuinitus, dum in re aliqua fit diuina virtute quod non eſt in potentia illius rei; ſicut quod mortuus reuiuiſcat, & quod Sol retrocedat, & quod duo corpora ſint ſimul: hæc ergo miracula nulla virtute creatura fieri poſſunt.* Vnde ratio formatur; Subiectum recipiens in ſe diuinam actionem reſurrectionis mortuorum nihil eſt aliud quam anima rationalis, & corpus defuncti, quæ duo reuniuntur; XX VI. Sed apud Diuum Thomam ideo mortuorum reſurrectio eſt ſupernaturalis, quia talis actio fit a Deo in ſubiecto non habente potentiam naturalem ad illum actum; ſicuti nec Sol habet potentiam naturalem ad retrocedendum; nec duo corpora potentiam habent naturalem ad hoc vt ſint ſimul: igitur Diuo Thomæ rationalis anima poſt hominis obitum a corpore ſeparata non habet vllam potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum, ſicuti neque corpus ad eamdem animam denuo ſuſcipiendam.

a 3. contr. gen. cap. 102.

Vigeſima ſeptima ratio colligitur ex D. Thoma, cui naturalis potentia nititur determinatis medijs ſubiectum præparantibus. Cap. XXXIII.

PRæterea nobis etiam adſtipulatur Diuus Thomas paullo poſt inquiens,[a] *Amplius eiuſdem rationis eſſe videtur, quod aliquid operetur id, ad quod eſt in potentia ſubiectum, & quod ordinate operetur per determinata media; nam ſubiectum non fit in potentia propinqua ad vltimum, niſi quum fuerit actu in medio; ſicut cibus non eſt ſtatim in potentia caro, ſed quum fuerit conuerſus in ſanguinem: omnis autem creatura neceſſe habet vti ſubiecto ad hoc, quod aliquid faciat; nec poteſt facere niſi ad quod ſubiectum eſt in potentia; vt oſtenſum eſt: ergo non poteſt facere aliquid niſi ſubiectum reducat in actum per determinata media: miracula igitur, quæ ſunt ex hoc quod aliquis effectus producitur non illo ordine, quo naturaliter fieri poteſt, virtute creaturæ fieri*
xxvii *non poſſunt.* Hinc ea ratio ſurgit, Anima rationalis habet naturalẽ potentiam non ad quodcumque corpus ſubeundum; ſed ſolum ad humanum ad eam naturaliter diſpoſitum per vegetalem, & ſentientem animam in vtero matris; vt ait[b] Ariſtoteles: At mortuorum reſurrectio D. Thomæ ideo ſupernaturalis eſt, ac miraculoſa, quoniã anima rationalis reunitur corpori non habenti naturales diſpoſitiones ad illam; ergo ex Diui Thomę ſententia rationalis anima non habet, poſtquam a corpore defuncti ſeparata fuerit, naturalem potentiam vllam ad corpus denuo ſubeundum.

a 3. *con. Gent. cap.* 102.

b 2. *phy. t.* 26. 2. *de ge. an. cap.* 3.

Vigeſimam octauam rationem ſtruit cum Ariſtotele Diuus Thomas ex eo, quod potentiæ naturali paſſiuæ correſpondere debet actiua naturalis. Cap. XXXIV.

QVin & alibi militat a nobis cum Ariſtotele Diuus Thomas, dum ait,[a] *Impoſſibile vero, quod dicitur ſecundum aliquam potentiam, poteſt attendi dupliciter; vno modo propter defectum ipſius potentiæ ex ſeipſa, quia videlicet ad illud effectum non poteſt ſe extendere, vt pote quando non poteſt agens naturale tranſmutare aliquam materiam: alio modo ab extrinſeco, vt pote quum potentia alicuius impeditur, vel ligatur:* quum itaque Diuo[b] Thomæ nullum agens naturale poſſit

a *Qu. de Pot. Dei. ar.* 3. *C.*

b 3. *con. Gent. cap.* 102.

mortuum excitare ad vitam, animamque defuncti rurſus coniungere cum corpore, non quidem quia ipſius potentia ligetur, aut impediatur ab alteri validiorique poteſtate; ſed quia nullum agens naturale habet potentiam actiuam huius operis; ceterum ex Ariſtotele in quocumque ordine reperitur potentia actiua, in eodem eſt potentia paſſiua; & viciſſim vbicumque fuerit potentia paſſiua, in eodem ordine re-
c 3. de an. t. 17. 18. periri debet potentia illi correſpondens actiua; non enim alia ratione c demõſtrat neceſſarium eſſe in anima inexiſtere duas differentias intellectus poſſibilis, & agentis; quorum ille eſt potentia paſſiua omnium intelligibilium ſuſceptrix, hic eorumdem eſt potentia factiua; niſi quia & in Arte, vbi multa fiunt, neceſſario reperitur artificioſa potentia tum actiua; tum quoque paſſiua; & in omni natura ſimiliter; ait
d 3. de an. t. 17. enim, d *Quoniam autem ſicut in omni natura eſt aliquid, hoc quidem materia vnicuique generi; id autem eſt, quod potentia omnia illa; alterum autem cauſſa, & factiuum; quod faciendo omnia: Quod Ars ad materiam paſſa eſt*: *neceſſe & in anima has exi-*
e tex. 18. *ſtere differentias*: e *Et eſt quidam talis intellectus, quia omnia fit: quidam vero, quia omnia facit, vt habitus quidam, quale eſt lumen; quodam enim modo & lumen facit potentia exiſtentes colores, actu colores*. verum & alibi Diuus Thomas hanc eam-
f 3. ſen. d. 2. q. 1. dem propoſitionem apertiſſime protulit, inquiens, f *Reſpondeo dicendum, quod aſſumptibile dicitur quod poteſt aſſumi; quum autem dicitur, creatura poteſt aſſumi, non ſignatur aliqua potentia actiua creaturæ, quia ſola potentia infinita hoc facere potuit, vt in infinitum diſtantia coniungerentur in vnitatem perſonæ: ſimiliter non ſignatur etiam potentia paſſiua naturalis creaturæ; quia nulla potentia paſſiua naturaliter eſt in natura, cui non reſpondet potentia actiua alicuius naturalis agentis: vnde relinquitur quod dicat in creatura ſolam potentiam obedientiæ, ſecundum quam de creatura poteſt fieri quicquid Deus vult; ſicut de ligno poteſt fieri vitulus Deo operante: hac autem potentia obedientia correſpondet Diuinæ potentiæ ſecundum quod dicitur quod ex creatura poteſt fieri quod ex ea Deus facere poteſt*. Vnde ra- xx
tio formatur, Omnis potentia paſſiua naturalis in natura eſt viij.
habens neceſſario ſibi correſpondentem actiuam aliquam potentiam naturalem alicuius agentis naturalis: at vero nulla reperitur vllius agentis naturalis actiua potentia, quæ va-
leat

leat animā defuncti a corpore ſeparatam rurſus vnire corpori, ac mortuum ſuſcitare; quum hoc ſit Dei ſolius ſupernaturaliter agentis opus; vt cum Diuo g Thoma ſentiunt omnes Theologi: ergo Diuo Thomæ rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata nullam penitus habet naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum. g 3. *contr. gen. cap.* 102.

Vigeſima nona ratio promitur ex Diuo Thoma, ſtatuente ad ea, quæ a Deo mirabiliter recipiuntur, eſſe potentiam obedientiæ, non autem naturalem. Cap. XXXV.

CEterum & propoſitum dogma confirmat Diuus Thomas contradiſtinguens potentiam naturalem ab obedientiali, dum ait, a *Et propter hoc in creaturis diſtinguitur potentia duplex: vna naturalis, ad proprias operationes, vel motus; alia, quæ obedientia dicitur, ad ea, quæ a Deo recipiunt.* Quum itaque rationalis animæ per obitum hominis a corpore ſeparatæ reunio cum corpore non fiat ab ipſamet anima redeunte ad corpus; quod vel ipſe notauit Ariſtoteles aſſerens, b *Si autem hoc, & conuertentibus eſt dicere verum, quod ſecundum quem corpus mouetur, eo & ipſa: corpus autem mouetur ſecundum lationem: quare & anima mouebitur, ſicut corpus, aut tota, aut ſecundum partes tranſlata: ſi autem hoc, & egreſſam iterum ingredi continget: ad hoc autem ſequetur vt reſurgant mortua animalium;* quod Ariſtoteles colligit velut abſurdum, & impoſſibile prorſus in natura: Quumque talis reſurrectio mortuorum non fiat ab vlla cauſſa naturali, vt ait Diuus c Thomas, aſt a ſolo Deo ſupernaturaliter agente; propterea dicendum eſt ex Diui Thomæ ſententia, rationalem animam interuentu mortis a corpore ſeparatam non habere potentiam naturalem vllam ad corpus denuo ſubeundum, ſed obedientiæ, quæ ſupernaturalis eſt.

a *Q. de Pot. Dei. ar.* 3.

b 1. *de an. t.* 41.

c 3. *cont. gen cap.* 101.

Trigeſima ratio deſumitur ex Diuo Thoma, cui perfectiones prodeuntes ab agente ſupernaturali excedunt naturalem capacitatem animæ rationalis. Cap. *XXXVI.*

POſt hæc aliud argumentum propoſiti ſuggerit Diuus Thomas inquiens, a *Conſiderandum eſt autem, quod eſt* a *Q. de Virt. art.* 10.

duplex

duplex hominis bonum; vnum quidem, quod eſt proportionatum ſuæ naturæ; aliud autem, quod ſua natura facultatem excedit (idipſum dicimus de anima rationali; additque rationem ſubdens illico) *cuius ratio eſt, quia oportet quod paſſiuum conſequatur perfectiones ab agente diuerſimode ſecundum diuerſitatem virtutis agentis: vnde videmus quod perfectiones & formæ, quæ cauſſantur ex actione naturalis agentis, non excedunt naturalem facultatem recipientis: potentia enim paſſiua naturali proportionatur virtus actiua naturalis: ſed perfectiones & formæ, quæ proueniunt ab agente ſupernaturali infinitæ virtutis, quod Deus eſt, excedunt facultatem naturæ recipientis.* Quum itaque perfectio reſurrectionis, & forma reunionis animæ rationalis defuncti cum corpore non poſſit prouenire ab vllo naturali [b] agente, ſed cauſſetur ſolum Diuo [c] Thomæ ab agente ſupernaturali virtutis infinitæ ſummo Deo ſupernaturaliter operante; iam reſurrectio mortui, & reunio rationalis animæ defuncti cum corpore ſuperat, exceditque naturalem potentiā, facultatemq; phyſicam rationalis animę pariter & corporis, quorū reunio fit poſt hominis interitum; vnde conſtat rationali animæ, mortis gladio a corpore ſeiunctæ, non ineſſe potentiam naturalem vllam ad corpus denuo ſubeundum hac ratione. Ad perfectiones & formas excedentes capacitatem facultatemque naturalem recipientis nulla eſt in patiente potentia naturalis; quia talis potentia nihil eſt aliud quam capacitas, & facultas naturalis recipientis: aſt reunio conſociatioque ſecunda rationalis animæ defuncti, adeoque mortui ſuſcitatio eſt perfectio corporis, & forma vnibilium ſuperans & excedens capacitatem facultatemque naturalem animæ rationalis & corporis recipientium in ſe talem vnionem; ſiquidem talis vnio prouenit ſolum ab agente ſupernaturali virtutis infinitæ, quod Deus eſt; & actio perfectioque proueniens ab agēte ſupernaturali Deo ſuperat omnem capacitatem naturalem recipientis naturæ: igitur nec anima rationalis poſt mortem hominis a corpore ſeparata retinet in ſe potentiam naturalem vllam ad corpus iterum ſubeundum in Schola Diui Thomæ; nec etiam corpus, quod mortis interuentu abiecit animam, habet in ſe potentiam naturalem vllam ad animam eamdem iterum aſſumendam in Schola [d] Ariſtotelis.

XXX. (margin, beside "hac ratione")

b 1. de an. t. 41
c 3. contr. gen. cap. 102.
d 1. de an. t. 41. 2. de an. t. 10.

Tri-

Trigeſima prima ratio elicitur ex Diuo Thoma, decernente ſuſcitationem mortuorum eſſe contra inclinationem naturæ, ſupraque naturalem potentiam. Cap. XXXVII.

INſuper autem noſtram poſitionem mirifice tuetur alibi Diuus Thomas inquiens, a *Motus voluntarius ita eſt in anima, ſicut inclinatio naturalis in rebus naturalibus: ſed quando Deus operatur in rebus naturalibus contra inclinationem naturæ, eſt opus miraculoſum; ſicut quum illuminat cæcum, vel ſuſcitat mortuum.* & mox. *Reſpondeo dicendum. quod in operibus miraculoſis tria conſueuerunt inueniri, quorum vnum eſt ex parte potentia agentis; quia ſola Diuina virtute fieri poſſunt; & ideo ſunt ſimpliciter mira, quaſi habentia cauſſam occultam, vt in b primo dictum eſt; & ſecundum hoc tam iuſtificatio impij, quam creatio mundi, & vniuerſaliter omne opus, quod a ſolo Deo fieri poteſt: Secundo in quibuſdam miraculoſis operibus inuenitur quod forma inducta eſt ſupra naturalem potentiam talis corporis.* ex quibus apparet, reſurrectionem mortui, adeoque rationalis animæ ſemel a corpore mortis gladio ſeparatæ reunionem iterum cum corpore, fieri contra naturalem inclinationem
xxxi animæ, ſupraque naturalem potentiam corporis; vnde talis efformatur ratio, Rationalis anima non poteſt habere naturalem propenſionem ad id, quod fit contra naturalem eius inclinationem, & ſupra naturalem potentiam ſuæ materiæ: Sed ex Diuo Thoma reſurrectio, ſuſcitatioque mortui, proindeque ſecunda vnio rationalis animæ cum defuncti corpore, fit contra naturalem animæ inclinationem, & ſupra naturalem potentiam corporis: igitur ex Diuo Thoma rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata non habet vllam naturalem propenſionem ad corpus denuo ſubeundum, ſicuti nec defuncti corpus habet vllam potentiam naturalem ad animam illam iterum excipiendam.

a p 2. q. 11[3] ar. 10.

b p. p. q. 10[5] ar. 7. & [?] & q. 11[0] ar. 4.

Trigeſima ſecunda ratio hauritur ex Diuo Thoma referente potentiam ſolum obedientialem, non item naturalem, ad actum altiorem naturali. Cap. XXXVIII.

AMplius autem aliam propoſiti rationem nobis affert Angelicus Doctor inquiens, a *Eſt autem conſiderandum, quod.*

a 3. p. q. 11. ar. 1.

ſecunda conſociatio rationalis animæ poſt hominis obitum cum corpore dicitur a Diuo Thoma eſſe ſupra naturam miraculoſa, quia natura ſimpliciter non poteſt in ipſam ſubſtantiam facti reſurrectionis; igitur ex mente Diui Thomæ rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata non habet potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum.

Trigeſima quarta ratio ſumitur ex Diuo Thoma, dicente reſurrectionem mortuorum fieri ſine præcedente præparatione corporis ad animam ſuſcipiendam. Cap. XL.

DEinceps idem Angelicus Doctor a nobis aperte ſtat, dum ait, a *Dicendum eſt ergo, quod omnes effectus, qui ſunt immediate ipſius Dei, non per cauſſam ſecundam mediatam, vt creatio mundi, creatio animæ, & glorificatio animæ, & huiuſmodi, iudicandi ſunt poſſibiles, vel impoſſibiles ſecundum cauſſam ſuperiorem Diuinam: Poſſunt nihilominus aliqui eorum iudicari poſſibiles ſecundum cauſſas paſſiuas inferiores; quia cauſſæ receptiuæ ſe habent in inferioribus, ſicut anima ſe habet ad corpus præparatum per operationem naturæ.* & inferius, b *Ad ſecundum dicendum, quod nec etiam creatio animarum, vel iuſtificatio impiorum, propriè miracula debent dici, quia quamuis ſint præter rationes ſeminales agentes ad perfectionem effectus; non tamen sũt præter eas diſponentes: diſpoſitio enim corporis ad receptionem animæ, & præparatio voluntatis ad ſuſceptionem gratiæ, eſt per virtutem creaturæ collatam: ſi tamen ſine tali præcedente præparatione vel anima infunderetur, vel gratia conferretur; & vtrumque miraculum dici poſſet; vt patet in formatione primi hominis, & in conuerſione Paulli.* Si ergo miraculoſa fuit conſtitutio primi hominis, quia rationalis anima nullam habuit naturalem propenſionem ad ſubeundum, & animandum corpus illud luteum, in quo nullæ prorſus aderant phyſicæ diſpoſitiones ad animam rationalem ſuſcipiendam: Quum ſimiliter anima rationalis poſt obitum hominis a corpore ſeparata in mortuorum reſurrectione reuniatur miraculoſe ſupra naturam corpori non habenti diſpoſitiones vllas phyſicas, quibus naturaliter ſit ad eam animam in ſe recipiendam præparatum; nam tales diſpoſitiones ſunt tempera-

a 1. *ſen. d.* 42. *q* 2. *ar.* 3.

b 2. *ſen. d.* 18. *q.* 1. *ar.* 3. *ad* 2.

mentum humanum, calor naturalis, anima vegeta, & ſentiens; iam conſtituendum eſt ex Diuo Thoma, rationali animæ poſt obitum hominis a corpore ſeparatæ nullam penitus ineſſe potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum: quæ ratio ſic efformari poteſt, Rationalis anima potentiam naturalem habet ſolum ad ſubeundum corpus ſibi præparatum, atque diſpoſitum; ſiquidem [c] Ariſtoteli, *videtur in patiente, & diſpoſito actiuorum ineſſe actus:* & mox, [d] *vniuſcuiuſque actus in eo, quod potentia exiſtit, & in propria materia aptus natura eſt fieri:* quæ verba, *aptus natura*, ſignificant aptitudinem naturalem, ſeu potentiam paſſiuam naturalem, quã hic aperte negat Ariſtoteles animæ erga corpus non diſpoſitum: Modo in mortuorum reſurrectione rationalis anima copulatur corpori non ad eam diſpoſito; quia diſpoſitio corporis ad animam rationalem eſt, vt habeat in ſe prætiam animam vegetalem, & ſenſitricem, temperaturam humanam, caliditatem naturalem, & organizationem in vtero matris; quod conteſtatur [e] Ariſtoteles: igitur ex Diuo Thoma pariter, ac ex Ariſtotele, rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata non habet naturalem potentiam vllam ad corpus denuo ſubeundum. XXXIV.

c 2. de an. t. 24.
d 2. de an. t. 26.
e 2. de ge. an. cap. 3. & 2. de an. t. 6 & ſeqq.

Trigeſima quinta ratio promitur ex Diuo Thoma, cui reſurrectio dicitur eſſe ſupra ſpem naturæ. Cap. XLI.

Denique paullo poſt aliam nobis affert in propoſito rationem euidentiſſimam Diuus Thomas addens, [a] *Ad tertium dicendum, quod reſurrectio miraculoſa erit; quamuis enim ſit ſecundum ſpem gratiæ; eſt tamen ſupra ſpem naturæ; & hæc duplex ſpes diſtinguitur in Glo. Ro. 1v. Qui contra ſpem in ſpem credidit:* nimirum in ſpem gratiæ promittentis ſibi ſobolem credidit Abraham iam [b] nonagintanouem annos natus & debilis ex vxore Sara nonagenaria & vetula, cui deſierunt fieri muliebria [c] profluuia menſium, credidit inquam contra ſpem naturæ ſe ſuſcepturum liberos: ex quibus ea ratio colligitur in propoſito, Potentia naturalis omnis eſt ſecundum ſpem naturæ, nulla contra ſpem naturæ, nulla ſupra ſpem naturæ; nam ſpes naturæ tota nititur in ſola potentia naturali: quia Phyſiologus ait fruſtra penitus eſſe naturalem, XXXV.

a 2. ſen. d. 18. q. 1. ar. 3. ad 3.
b Iyran. in ep. Paul. ad Rom. c. 4.
c Geneſ. 18.

illam

illam potentiam, de qua nulla ſpes eſt in natura, quod redu-
catur ad actum; quum [d] Ariſtoteli nihil omnino fruſtra fiat
in natura, nec a natura: modo rationalem animam interuen- d 1. *cæl. t.* 32.
tu mortis a corpore ſeparatam, iterum vniri cum corpore,
proindeque reſurrectionem mortuorum fieri, non ſolum
Diuo [e] Thomæ dicitur ſupra ſpem naturæ; ſed etiam Ariſto- e 2. *ſen. d.* 18. *q.* 1. *ar.* 3. *ad* 3.
teli [f] ponitur naturaliter impoſſibilis; adeoque contra ſpem
naturæ: igitur & Ariſtotelis, & Diui Thomæ decretis anima
rationalis poſt hominis obitum non habet vllam naturalem f 1. *de an. t.* 41
potentiam ad corpus, a quo ſeparata fuit, iterum ſubeun-
dum & animandum; licet Diuus Thomas alicubi ſemel tan-
tum oppoſitam ſententiam tueri videatur: qua de re nos [g] in-
fra ſuo loco fuſius. g *lib.* 2. *ca.* 10.

Trigeſimaſexta ratio deducitur ex Scoto, cui potentia naturalis paſſiua neceſſario poſtulat potentiam naturalem actiuam, ſaltem diſponentem. Cap. XLII.

CEterum & Subtilium Princeps, qui potẽtiam paſſiuam
vtcumque naturalem admittere videtur ad actum ſu-
pernaturalem, propoſitis antea vigintiquatuor argumen-
tis ex Ariſtotele, ac duodecim e Diuo Thoma, quatuor ad-
iungit alia noſtram theſim mirifice communientia, primum-
que dum ait [a] *Confirmatur ratio, Omni potentia paſſiua* [b] *natu-* a 1. *ſen. prol. q.* 1.
rali correſpondet aliquid actiuum naturale: alioquin videretur
potentia paſſiua eſſe fruſtra in natura, ſi per nihil in natura poſſit b 1. *cæl. t.* 122 *& ſeqq.* 3. *de an. t.* 17. 18.
reduci ad actum. & mox hanc propoſitionem philoſophicam
theologice limitans ait, *Dico quod potentia paſſiua non eſt fru-*
ſtra; quia licet per agens naturale non poſſit principaliter reduci
XXXVI. *ad actum, tamen poteſt per tale agens diſpoſitio ad ipſum induci.*
vnde colligitur de mente Scoti talis ratio, Omnis potentia
paſſiua naturalis neceſſario requirit potentiam actiuam na-
turalem pariter, qua ſaltem diſponatur ad recipiendum actũ
ab agente vel naturali, vel ſupernaturali: ſed inter agentia
naturalia nulla penitus eſt poteſtas actiua, quæ poſſit diſpo-
nere defunctorum aut animas, aut corpora ad actum reunio-
nis, ac reſurrectionis; vt cuique patet; & ratio dictat; etenim
talis diſpoſitio corporis ad receptionem animæ rationalis, &
animæ rationalis ad ſubeundum corpus, eſt organizatio fa-

tus in vtero per miniſterium ſeminis, productio temperamenti humani, calorisque naturalis, & generatio vegetalis, & ſentientis animæ prodromæ a parentibus in corpore mox in ſe recepturo rationalem animam; vt ait c Ariſtoteles; quorum nihil fit ab agente naturali ante actum reſurrectionis: igitur ad mentem Scoti rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata nullam obtinet in ſe naturalem potentiam ad corpus iterum ſubeundum. Quæ quidem ratio maximam habet affinitatem cum vigeſima octaua d ſuperius ex Diuo Thoma & Ariſtotele deducta; differt in eo, quod hæc potentiæ paſſiuæ naturali neceſſario correſpondere dicit potentiam naturalem actiuam diſponentem, illa ratio principaliter agentem.

c 2. de an. t. 59. & 2. de ge. an. cap. 3.

d cap. 34.

Trigeſima ſeptima ratio deſumitur ex eodem Scoto, dicente potentiam paſſiuam naturalem omnem debere reduci ad actum ab agente aliquo in natura. Cap. XLIII.

VErum & illico a Subtilis Doctor addēs, quod omnis potentia naturalis paſſiua neceſſario poſtulat vt ſaltem *poſſit per aliquod aliud agens in natura, id eſt, in tota coordinatione entium, puta per agēs ſupernaturale complete reduci ad actum*; nouam nobis in propoſito ſuggerit rationem; ſcilicet accipiens inclytus doctor ab Ariſtotele diſtributionem Agētium in natura, quæ ſunt agentia phyſice; quod aliud eſt agens naturale, atque aliud non naturale; ſed tamen quia naturaliter agit, ideo in natura dicitur agere; per agentia in natura ſignificat omnia phyſice mouentia, ſiue ipſa ſint phyſica, ſiue non phyſica; vt conſtat ex Ariſtotele talia ſcribente, b *Duplicia autem ſunt principia mouentia phyſice; quorum alterum non phyſicum eſt; non enim habet motus principium in ſeipſo: tale autem eſt, ſi aliquid mouet, quod non mouetur, vt id, quod penitus eſt immobile, & quod omnium primum eſt*: nimirum agentium in natura, quæ dicuntur mouentia phyſice, duplex genus inuenitur; aliud eſt phyſicum agens phyſice; hoc eſt naturale agens naturaliter; aliud eſt non phyſicum agēs phyſice, ideſt ſupernaturale agens naturaliter; ſic Deus non eſt agens phyſicum, ſed ſupernaturale, tamen agit plerumque phyſice, hoc eſt naturaliter, dum fungitur officio Primi-Mouentis, qui

a 1. ſen. prol. q. 1.

b 2. phyſ. 73.

quia prout a Phyſico ſpectatur, eſt Natura ſuprema, quæ reducit ad actum quomodocumque potentiam naturalem omnem paſſiuam, præuia ſaltem diſpoſitione peracta per agens naturale: Quibus duobus agentibus phyſice naturalem potentiam paſſiuam actuantibus, a Philoſopho Naturali conſideratis, adiungit Theologus tertium agens non phyſicum, nec phyſice operans, at ſupernaturale agens ſupernaturaliter; quod non præexigit diſpoſitam ſibi materiam ab agente phyſico, ſed ſupra naturæ leges reducit ad actum etiā materiam indiſpoſitam: Quod quidem ſupernaturale agens ſupernaturaliter, ſeu non phyſicum agens non phyſice, non cognoſcitur a Naturali Philoſopho, quia tale agens non agit in natura, nec vt tale ſpectatur in coordinatione rerum, quæ proprie *c* Natura dicitur, & attinet ad *d* Phyſiologum; ſed eſt in Mundo intelligibili ſupernaturali, ac ſupercorporeo, de quo locutus eſt etiam Ariſtoteles, dum talia protulit, *e Intelligibile vero alter ordo eſt, qui per ſeipſum eſt, & huius ſubſtantia prima; atque huiuſce quæ ſimplex, & ſecundum actum eſt*: & multo prius, *f Extra autem cælum quod neque eſt, neque contingit eſſe corpus oſtenſum eſt: Manifeſtum igitur eſt quod neque locus, neque vacuum, neque tempus eſt extrinſecus: Quapropter neque quæ illic ſunt, nata ſunt in loco eſſe, neque tempus ipſa facit ſeneſcere, neque vlla tranſmutatio vllius eorum eſt, quæ ſuper extima diſpoſita ſunt latione, ſed inalterabilia & impaſſibilia, optimam habentia vitam, & per ſe ſufficientiſſimam, perſeuerant toto æuo*: in quo quidem Mundo ſupercæleſti, ac ſupernaturali Deus eſt glorificator iuſtorum, & omnino mortuorum ſuſcitator & iudex. Dicit autem Ariſtoteles Mundum intellectualem, diſpoſitionemque ordinis intellectualis eſſe ſuper extima latione, ac extra cælum ſenſibile, non quidem materialiter deſignans nobis intercapedinem corporalem diſtantiæ localis; ſed formaliter aperiens nobis diuerſitatem eſſentiæ ordinis corporalium, qui Natura dicitur, & ordinis Intelligibilium, qui Mundus ſupernaturalis ac Intellectualis & incorporeus eſt: qui mundum ſenſibilem totum continet, ac permeat; vt alibi latius ex *g* Ariſtotele demonſtrauimus agentes de *h* Immortalitate rationalis animæ ad mentem Ariſtotelis. Itaque Scotus hic afferens, *i* quod omnis potentia paſſiua naturalis *poteſt per aliquod aliud agens in natura, id eſt*, in

c 1. *meta. ſu.* 2 *cap.* 2.
12. *meta. t.* 52.
d 1. *cæl. t.* 1.
e 12. *meta. t.* 37.
f 1. *cæl. t.* 100.
1. *de an. t.* 84. 86.
g 1. *meta. ſu.* 2. *cap.* 2.
12. *meta. t.* 51.
h *lib.* 1. *cap.* 3.
i 1. *ſen. prol. q.* 1.

*in tota coordinatione entium, puta per agens ſupernaturale com-
plete reduci ad actum*, illa dictione, *complete*, ſignificans præ-
exigi diſpoſitiones ab agente naturali, vt nuper admonuerat,
nobis huiuſmodi fundamentum texendæ rationis affert,
Omnis potentia paſſiua naturalis neceſſario reduci poteſt ad
actum vel ab agente naturali, ſiue phyſico; vel ſaltem ab a- xxx
gente ſupernaturali, operante tamen in natura, hoc eſt tum vii.
præexigente ſubiectum phyſice diſpoſitum ab agente natu-
rali, tum phyſice mouente: Ceterum ſolus Deus vt agens ſu-
pernaturale, ac ſupernaturaliter; ſiue vt agens non phyſi-
cum, nec phyſice mouens, nullas expoſcens phyſicas diſpoſi-
tiones præinductas ab agente vllo naturali, ſuſcitat mortuos,
& vnit denuo rationalem animam defuncti cum corpore, a
quo prius ſeparata fuerat: igitur & ipſi Scoto rationalis ani-
ma poſt interitum hominis a corpore ſeparata non habet po-
tentiam naturalem vllam ad corpus denuo ſubeundum.

Trigeſima octaua ratio promitur e Scoto, decernente id, ad quod non pertingit ratio, notioque naturalis, eſſe ſuper-naturale. Cap. XLIV.

INſuper autem ibidem aliam nobis rationem propoſiti ſup-
peditat Subtilium Coryphæus, dum ait, a *Nota quod nul-*
a 1. ſen. prol. q.1. *lum ſupernaturale poteſt ratione naturali oſtendi ineſſe viatori,
vel neceſſario requiri ad perfectionem eius; nec etiam habens po-
teſt cognoſcere illud ſibi ineſſe: igitur impoſſibile eſt hoc probare
contra Philoſophum ratione naturali; ſi autem arguitur ex cre-
ditis, non eſt via contra Philoſophum, quia præmiſſam creditam
non concederet, vnde rationes hic factæ contra eum quum alte-
ram præmiſſarum habent creditam, vel probatam ex creditis; &
ideo non ſunt ſibi niſi perſuaſiones Theologicæ ex creditis ad cre-
ditum.* & mox. *Si igitur natura hominis eſt naturaliter cogno-
ſcibilis homini; naturaliter etiam erit cognoſcibilis iſta potentia,
vt eſt talis natura* &c. & addit, *Confirmatur, quia cui naturali-
ter eſt cognoſcibilis potentia aliqua, ſibi naturaliter eſt cognoſci-
bile quid ſit eius obiectum primum.* & paullo poſt determinans
ait, *& ad tertium de potentia & primo obiecto dici vnica reſpon-
ſione, quod omnia accipiunt noſtram naturam vel potentiam in-
tellectiuam eſſe a nobis cognoſcibilem naturaliter, quod falſum eſt*

ſub

ſub illa ratione propria & ſpeciali, ſub qua ad talem finem ordinatur; & ſub qua capax eſt gratia conſummata, & ſub qua habet Deum pro perfectiſſimo obiecto. & demum, *Reſpondeo ad primum requireretur dici qualis fuerit cognitio hominis inſtituti, quod vſque alias differatur, ſaltem reſpectu viatoris pro iſto ſtatu eſt dicta cognitio ſupernaturalis; quia facultatem eius naturalem*
xxx viii. *excedens, naturalem dico ſecundum ſtatum natura lapſa.* Quibus ita ſe habentibus, ratio ſic efformatur, Omnis potentia natualirs, ſiue actiua, ſiue paſſiua, poteſt naturali ratione cognoſci, & a Naturali Philoſopho percipi: ſed nulla ratio naturalis eſt (ſaltem pro ſtatu iſto, ſeu ſecundum ſtatum naturæ lapſæ, vt ait Scotus) qua cognoſci valeat, aut a Philoſopho Naturali percipi, rationalem animam a corpore ſeparatam poſt hominis interitum habere potentiam naturalem, phyſicamque propenſionem ad corpus denuo ſubeundum: igitur ex doctrina Scoti rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata nullam habet potentiam naturalem, propenſionemque phyſicam ad corpus denuo ſubeundum. Et ſane potentiam omnem naturalem eſſe ratione naturali cognoſcibilem, & a Naturali Philoſopho phyſice perceptibilem, apparet non ſolum ex allatis e Scoto dictis, Naturali Philoſopho ſimul & naturali rationi ſolum interdicentibus cognitionem rei potentiæque ſupernaturalis; verum etiam ex Ariſtotele, cui [b] ſcientia de natura verſatur maxime circa b 1. *cal. c.* 1.
naturalium paſſiones, conſideratque [c] potentias omnes mo- c 3. *phyſ. t.* 6. &
bilium, & rerum naturalium. Naturali vero ratione, Na- *ſeqq.*
turalique a Philoſopho phyſice cognoſci non poſſe, neque naturaliter percipi pro ſtatu iſto, rationali animæ poſt hominis interitum a corpore ſeparatæ ineſſe naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum, & iterum animandum, conſtat itidem non ſolum ex [d] Ariſtotele colligente velut impoſ- d 1. *de an. t.*
ſibile ac irrationabile in rerum natura, rationalem animam 41.
ſemel egreſſam e corpore per obitum, iterum ingredi, adeoq; reſurgere mortuos homines: ſed & ex ipſo Scoto, ſtatuente potentiam, quam habet anima rationalis ad actus ſupernaturales, cuiuſmodi eſt reſurrectio, non eſſe cognoſcibilem naturaliter; quoniam excedat facultatem naturalem, ſaltem ſecundum ſtatum naturæ lapſæ; ſed ſolum ſupernaturaliter cognoſci poſſe potentiam, qua rationalis anima ordinatur ad

gratiam

gratiam conſummatam, ſiue ad Deum, & ad vltimum finem gloriæ; quæ poteſtas identificatur cum potentia reſurrectionis, adeoque reunionis animæ rationalis cum corpore glorioſo. Quin & ex eo certum eſt, potentiam, quam habet anima rationalis poſt obitum hominis a corpore ſeparata, ad corpus denuo ſubeundum in actu reſurrectionis, nulla ratione phyſica percipi poſſe, naturaliter agnoſci non poſſe, ſed ſolum ſupernaturaliter, quod reſurrectio mortuorum in Symbolo Fidei ponitur inter dogmata credenda; quæ autem Fide creduntur, naturali ratione non percipiuntur; etenim Fides eſt Diuo [e] Paullo argumentum non apparentium notitiæ naturali; quæ ſemper ortum ducit ex ijs, quæ ſenſibus apparent: quum Fides nitatur ſolum autoritate diuina, vt ait Lyranus.

[e] *ad Hebr.* 11
[f] *ibid. gloſ.*

Trigeſima nona ratio ducitur ex eodem Scoto decernente, rationalem animam, ſiue mentem humanam pro ſtatu iſto non eſſe naturaliter receptiuam intellectionis obiecti primi intelligibilis. Cap. XLV.

PRæterea vero ſatis efficacem nobis exhibet aliam rationem Scotus aſſerens, [a] *Poſſet autem tertio modo facilius dici ad minorem, negando quod licet abſolute intellectus poſſibilis ſit naturaliter receptiuus talis intellectionis, non tamen pro ſtatu iſto; cauſſa cuius dicetur inferius diſtinctione tertia:* vbi hæc habentur, [b] *Sed reſtat vnum, ſi ens ſecundum rationem ſuam communiſſimam ſit primum obiectum intellectus, quare non poteſt quodcumque ſub ente contentum naturaliter mouere intellectum? ſicut fuit argutum ad primam rationẽ in prima quæſtione in prologo; & tunc videtur quod Deus naturaliter poſſet cognoſci a nobis, & ſubſtantiæ omnes immateriales; quod negatum eſt; immo negatum eſt de omnibus ſubſtantijs, & de omnibus ſubſtantiarum partibus eſſentialibus, quia dictum eſt quod non concipiuntur in aliquo conceptu quiditatiuo, niſi in conceptu entis: Reſpondeo, obiectum primum potentiæ aſſignatur illud, quod adæquatur potentiæ in ratione potentiæ, non autem quod adæquatur potentiæ vt in aliquo ſtatu; quemadmodum primum obiectum viſus non ponitur illud, quod adæquatur viſui exiſtenti in medio illuminato lumine candelæ preciſe, ſed quod natum eſt adæquari viſui ex ſe, quantum ſit ex natura ſui: nunc autem, vt probatum eſt prius contra pri-*

[a] 1. *ſen. prol.* q. 1.
[b] 1. *ſen. d.* 3. q. 3.

mam opinionem ad quæſtionem de obiecto primo intellectus, hoc eſt adæquato, quæ ponit quiditatem rei materialis eſſe primum obiectum, nihil poteſt adæquari intellectui noſtro ex natura potentiæ in ratione primi obiecti, niſi communiſſimum; tamen pro ſtatu iſto ei adæquatur in ratione motiui quiditas rei ſenſibilis; & ideo pro ſtatu iſto non naturaliter intelliget alia; quæ non continentur ſub illo primo motiuo: ſi quæritur quæ eſt ratio iſtius ſtatus, Reſpondeo, ſtatus non videtur eſſe niſi ſtabilis permanentia legibus Diuinæ ſapientiæ firmata; ſtabilitum eſt autem illis legibus ſapientiæ, quod intellectus noſter non intelligat pro ſtatu iſto, niſi illa, quorum ſpecies relucent in phantaſmate; & hoc ſiue propter pœnam originalis peccati; ſiue propter naturalem concordiam potentiarum animæ in operando, ſecundum quod videmus quod potentia ſuperior operatur circa idem, circa quod inferior, ſi vtraque habet operationem perfectam; & de facto ita eſt in nobis, quod quodcumque vniuerſale intelligimus, eius ſingulare actu phantaſiamur: iſta tamen concordia, quæ eſt de facto pro ſtatu iſto, non eſt ex natura noſtri intellectus, vnde intellectus eſt, nec etiam vnde in corpore eſt; tunc enim in corpore glorioſo neceſſario haberet ſimilem concordiam; quod falſum eſt: vndecumque igitur ſit iſte ſtatus, ſiue ex mera voluntate Dei, ſiue ex mera iuſtitia punitiua, ſiue ex infirmitate, quam cauſſam Auguſt. innuit xv. de Trinit. cap. vlt. Quæ cauſſa, inquit, cur ipſam lucem acie fixa videre non poſſis, niſi vtique infirmitas? & quis eam tibi fecit, niſi vtique iniquitas? ſiue inquam hæc ſit tota cauſſa, ſiue aliqua alia. ſaltem non eſt primum obiectum intellectus, vnde potentia eſt quiditas rei materialis, ſed eſt aliquid commune ad omnia intelligibilia; licet primum obiectum adæquatum ſibi in mouendo pro ſtatu iſto, ſit quiditas rei ſenſibilis. Ex quibus aperte colligere licet ad mentem Scoti, Rationalem animam in corpore degentem non habere naturalem potentiam ad intelligendum ſubſtantias immateriales; immo nec ſubſtantias omnes, nec ſubſtantiarum partes eſſentiales: Vnde ratio talis in propoſito noſtro

xxxix. poteſt efformari, Rationalis anima maiorem habet propenſionem, eſſentialioremque potentiam, & naturaliorem inclinationem ad intelligendum omnia, ſpeciatimque ſubſtantias immateriales, ac vniuerſim ſubſtantias omnes, ſubſtantiarumque partes eſſentiales, dum eſt in corpore, quam ad corpus denuo ſubeundum, & informandum, dum eſt extra cor-

pus poſt hominis interitum: ſed ad mentem Scoti rationalis anima degens in corpore mortali non habet naturalem potentiam ad intelligendum Deum, nec alias mentes abſtractas, nec ſubſtantias vllas abſolute, nec eſſentiales ſubſtantiarum partes, ſiue ob pœnam originalis peccati hoc illi accidat, ſiue propter naturalem concordiam potentiarum animæ in operando, ſiue ob infirmitatem, vt ait Diuus *c* Auguſtinus: igitur ex mente Scoti rationalis anima poſt mortem hominis a corpore ſeparata non habet vllam naturalem potentiam, phyſicamue propenſionem ad corpus denuo ſubeundum, & animandum: Minorem eſſe propenſionē animæ defuncti a corpore ſeparatæ ad corpus denuo ſubeundum, quam animæ corpori mortali conſociatæ ad intelligendas omnes ſubſtantias, & ſubſtantiarum partes eſſentiales, ac ſpeciatim à materia ſeparatas, triplici potiſſimum ratione firmari poteſt; In primis enim Ariſtoteles vno lumine naturæ ductus, & Naturalis Philoſophus agens in libris de Anima, primum abſolute negat animam defuncti ſemel egreſſam e corpore, potentiam habere rurſus ingrediendi corpus; at non negat, ſed vtcumque cognoſcit, ac ponit Animam rationalem in corpore degentem poſſe cognoſcere ſubſtantias abſtractas; immo vero perſpicuis verbis affirmat intellectum noſtrum in corpore degentem cognoſcere ſubſtantias, & ſubſtantiarum partes eſſentiales: primum quidem, dum probaturus animam non eſſe per ſe loco mobilem, ait, *d Præterea quoniam videtur mouere corpus, rationabile eſt ijs mouere motibus, quibus & ipſa mouetur: ſi autem hoc, & conuertentibus eſt dicere verum, quod ſecundum quem corpus mouetur, eo & ipſa: corpus autem mouetur ſecundum lationem; quare & anima mouebitur, ſicut corpus, aut tota, aut ſecundum partes translata: Si autem hoc, & egreſſam iterum ingredi continget; ad hoc autem ſequetur vt reſurgant mortua animalium:* quod tamquam impoſſibile deducit, ac irrationabile penitus in natura. Secundum autem dum infit, *e Omnino autem intellectus, qui ſecundum actum intelligit, res ipſa eſt: Vtrum autem contingat aliquid ſeparatorum intelligere ipſum exiſtentem non ſeparatum a magnitudine, an non, conſiderandum eſt poſterius.* & Diui *f* Thomæ decretis alibi, dum ſcribit, *g Quum vero difficultas duobus ſit modis; fortaſſis cauſſa eius non rebus, ſed nobis ipſis ineſt:* quem-

c 15. de Trin. cap. vlt.

d 1. de an. t. 41.

e 3. de an. t. 36.

f in com. 3. de an. t. 36.

g 2. meta. t. 1.

quemadmodum enim Veſpertilionum oculi ad lumen diei ſe ha-
bent, ita & intellectus animæ noſtræ ad ea, quæ manifeſtiſſima
omnium ſunt: Porro veſpertilionum oculi confuſam ſaltem
habent cognitionem luminis diei, quod plane diſcernunt a
tenebris noctis, in quibus peruolant, ipſum non ſuſtinent:
& omnium manifeſtiſſima ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, quæ
ſunt actus puri; quum actus vbique ſit ratio cognoſcendi &
intelligendi apud [h] Ariſtotelem; cui viciſſim materia eſt ſe- h 9. *meta.* *t.*
cundum ſe [i] ignota, & potentia eſt cauſſa [k] occultationis & 20.
[l] ignorantiæ. Quin & Alberti [m] Magni vetuſtiore teſtimo- i 7. *meta. t.* 35
nio alibi, dum inſit [n] *Non eſt enim decipi circa quod quid eſt, ni-* k 3. *phy. t.* 15.
ſi ſecundum accidens: ſimiliter autem eſt circa non compoſitas l 8. *phy. t.* 32.
ſubſtantias; non enim eſt decipi: & cuncta ſunt actu, non potentia; m 3. *de an. cõ.*
generarentur enim profecto, & corrumperentur: ex aliquo enim *t.* 36.
vtique generarentur. Quæcumque itaque ſunt vere ipſum eſſe n 9. *meta. t.* 22
quid & actu, circa hæc non eſt decipi, ſed aut intelligere, aut non:
verum quod quid eſt de eis quæritur, ſi talia ſint, an non: eſſe
vero vt verum eſt, & non eſſe vt falſum: vnum quidem ſi com-
ponitur, verum; ſi vero non componitur, falſum: vnum vero ſi eſt
quidem ens ſic, eſt; ſin vero non ita, non eſt: verum autem intel-
ligere hæc: falſum vero non eſt deceptio, ſed ignorantia; non
qualis cæcitas eſt; etenim cæcitas quidem, ſicuti ſi omnino non ha-
beret aliquis intelligendi potentiam. Sic igitur Ariſtoteli mens
humana corpori ſociata potentiam aliquam habet intelligen
di ſubſtantias a materia ſeparatas. Tertium vero, dum aſſe-
rit, Humanam mentem corpori iunctam intelligere [o] car- o 3. *de an. t.* 9.
nem, & [p] carni-eſſe; ac omnino intelligere [q] omnia, proinde- p *tex.* 10.
que ſubſtantias, & ſubſtantiarum partes eſſentiales. Deinde q 3. *de an. t.* 4.
vero quum Ariſtoteli finis dicatur eſſe magis cauſſa genera- 18. 37, 38.
tionis rerum naturalium, quam [r] efficiens, & quam [ſ] mate- 39.
ria; quia finis eſt cauſſa cur efficiens agat, & cur materia ge- r 1. *de part. c.* 1
nerationem promoueat, patiaturque; non autem viciſſim ef- ſ 2. *phy. t.* 91.
ficiens, aut materia cauſſa eſt vt finis ſuo munere fungatur
in productione rerum naturalium: eadem ſane ratione quũ
anima rationalis decreto [t] Magiſtri propterea ſit actus pri- t 2. *de an. t.* 12
mus corporis humani, quia eſt principium intellectiuum, ſi- 24. 26.
ue id quo primo intelligimus: neceſſario intelligendum eſt,
Animam rationalem habere maiorem propenſionem ad in-
telligendum, quam ad materiam corporis actuandam; etiam

dum in corpore ineſt; propterea que ſeparatam a corpore multo minorem habere propenſionem ad corpus denuo ſubeundum, quam in corpore degentem ad intelligendum. Deinceps illa conditio magis eſt naturalis, eſſentialis, & propria rationalis animæ, quæ minus ab eadem anima ſeparari poteſt: ſed eſſe actum corporis longe magis ab anima rationali ſeparari poteſt, quam eſſe principium intellectiuum; nam anima rationalis ſemper eſt principium intellectiuum, & dum ineſt in corpore, & dum eſt a corpore ſeiuncta; quod

u 3. de an. t. 19. aſſerit Ariſtoteles, cui Mens, *quæ ſecundum u potentiam*, ac omnino noſter intellectus poſſibilis, animaque rationalis, *non aliquando quidem intelligit, aliquando autem non intelligit*; ſed in vtroque ſtatu; eadem vero non eſt ſemper actus corporis

x 2. de an. t. 11. organici; tum quia Magiſter aſſerit, x Nihil prohibere quaſdam partes animę ſeparabiles eſſe, quia nullius corporis ſunt

y 3. de an. t. 6. actus: tum quia manifeſto conſtituit y Ariſtoteles animam intellectricem eſſe facultatem penitus inorganicam: tum quia certum eſt animam rationalem & in corpore, & ſeparatam a corpore ſemper eſſe principium intellectiuum, at non eſſe ſemper corporis actum, quum a corpore ſeparata nullum omnino corpus actuet: ſic igitur magis conuenit naturæ animæ rationalis eſſe principium intellectiuum, quam actum

z 1. ſen. prol. q. 1. & d. 3. q. 3. corporis, ſiue corporis informatiuum: Quum itaque z Scoti decretis anima rationalis in corpore degens non habeat naturalem potentiam ad intelligendum ſubſtantias, potiſſimũ a corpore ſeparatas; iam de mente Scoti ſtatuendum eſt, Animæ rationali poſt obitum hominis a corpore ſeparatæ non ineſſe potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum, & animandum.

Quadrageſima ratio deducitur ex eo, quod ad creationem nulla præexigitur potentia paſſiua naturalis. Cap. XLVI.

DEnique vero non eſt omittendum, quod in ſacra pagina compertum habemus, duplicem eſſe Creationem, vnam quidem ex nihilo, ſeu ex nullo præſuppoſito materiali

a Geneſ. 1. ſubiecto; de qua ſcribitur, *a In principio creauit Deus cælum, & terram*: alteram autem ex materia non diſpoſita naturaliter ad talem mutationem, formamque ſubeundam; de qua

creatione

creatione legitur ibidem, *b Et creauit Deus hominem ad ima-* b *Geneſ.* 1.
ginem ſuam; ad imaginem Dei creauit illum; maſculum, & fe-
minam creauit eos. & mox. *Formauit igitur Dominus Deus ho-* c *Geneſ.* 2.
minem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vi-
tæ; & factus eſt homo in animam viuentem: & quum Diuus
d Hieronymus apud Diuum Paullum obſeruauerit Creatio- d *ep. ad Eph. cap.* 2. *com.*
nis nomen in ſacra pagina poni conſueuiſſe ad ſignificanda
opera magna, & eximia, cuiuſmodi ſunt opera Dei ſupra
naturæ leges, & capacitatem patrata; quod non latuit do-
ctiſſimum *e* Pererium; hanc tamen veritatem latius explica- e *in Gen. l.* 1. *cap.* 1. *v.* 1. *n.* 35.
uit inclytus Valleſius in ſua Sacra Philoſophia ſcribens, *f Vi-*
deri poſſit verbum illud, Creare, non habere eam vim, quam di-
ximus, ſed eſſe vtcumque facere: ſiquidem dicitur, Creauit Deus f *cap.* 1.
hominem: at vero non fecit eum ex nihilo, ſed ex limo terræ: ſed
neque alia viuentia fecit niſi ex terra, aut aqua. Diuus Augu-
ſtinus cenſet omnia eſſe creata ſimul eodem momento, ſeu in eodem
Nunc; illam vero partitionem dierum non ſignificare partes tem
poris, ſed diſtinctionem, & gradus quoſdam naturæ rerum; atque
factum eſſe hominem ex terra, non actu præexiſtente, ſed exiſten-
te potentia in ipſo; velut quiuis dicitur noſtrum vere factus ex
quatuor elementis, tametſi nulla terra, aut aqua erat actu id, ex
quo facti ſumus; ſed ſemen, & ſanguis. Itaque vt vnico intuitu
tota facies, & omnes eius partes, in ſpeculo exprimuntur; ita
vnica iuſſione Dei conſtitiſſe totam hanc corpoream molem, & in
ea refulſiſſe illum Diuinitatis fulgorem, quem vocamus Natu-
ram. Ceterum quia non omnes Sancti hoc ita intelligunt, alia re-
ſponſione eſt opus. De verbo, Creare, ego ita cenſeo; Creare du-
plex eſſe; alterum, & præcipuum, ex nihilo facere; alterum, ſine
materiæ diſpoſitione facere: nam ſubſtantia non videtur aliter fie-
ri poſſe, quam generatione, aut creatione; generatio vero non eſt
niſi in materia diſpoſita: quæ igitur ſine materiæ diſpoſitione eſt,
Creatio vocari debet. Quapropter ſiue ex nihilo omnia; ſiue ex
nihilo quædam, quædam ex materia non diſpoſita, ſed iubendo fe-
cit, omnium eſt Deus effector & Creator. Vnde talis ratio con-
ſtrui poteſt ad propoſitum noſtrum, Omnis naturalis poten-
XL. tia paſſiua præcedens alicuius conſtitutionem, neceſſario ni-
titur diſpoſitionibus phyſicis in materia nata perpeti ab effi-
ciente: ſed mortuorum reſurrectionem, adeoque rationalis
animæ, per mortem a corpore ſeparatæ, ſecundam vnionem
cum

cum corpore, ſolus Deus creator promouet, & promouet ſemper immediate in materia non diſpoſita; ſi enim corpus defuncti non habet phyſicas diſpoſitiones ad animam iterum excipiendam, nec anima phyſicas habet diſpoſitiones ad idem corpus iterum ſubeundum; nam vt ad aliam formam naturaliter eſt diſpoſita alia *g* materia; ſic anima, & forma quæuis apta natura *h* eſt copulari in propria vniuſcuiuſque materia, & in patiente ad ſe diſpoſito, vt ait Ariſtoteles: igitur Anima rationalis poſt hominis interitum a corpore ſeparata non habet vllam naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum. Vel talis, Creationem nulla præcedit potentia naturalis, ſiue ad Creationem vllam nulla præexigitur naturalis potentia paſſiua; ſed tantum ſupernaturalis poteſtas obedientiæ, ac non repugnantia; quod verum eſt tam de creatione ſecunda ex materia non diſpoſita, quam de prima ex nihilo: modo mortuorum excitatio eſt ſecundi generis creatio, nimirum hominis conſtitutio noua ex materia non diſpoſita: ergo rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata non habet naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum, ſicuti nec viciſſim corpus defuncti potentiam habet vllam ad animam iterum excipiendam; etenim in actu reſurrectionis Deus ſolus eſt agens, anima & corpus ſunt materia pariter illius reunionis; vt in actu miſtionis elementa pariter omnia ſunt materia miſcibilis, etſi ſolus ignis in miſto ſe habet erga cetera elementa, veluti forma ergà materiam *i* Ariſtotele Doctore.

g 2 *phy. t.* 26.
h 2. *de an. t.* 24. 26.

Quod ergo profeſſi fuimus theorema nuper in primis noſtris prælectionibus huius Anni *k* Litterarij, Rationalem animam poſt hominis interitum a mortali corpore ſeparatam ideo non attinere ad Philoſophum Naturalem, quia tunc ipſa nullam in ſe potentiam naturalem habeat ad materiam, ſine qua Phyſicus nihil meditatur; nullamque propenſionem phyſicam obtineat ad corpus denuo ſubeundum; conſentaneum eſt mirifice non ſolum doctrinæ Ariſtotelicæ, quæ oppoſitum dogma plane reſpuit; ſed etiam Theologorum Anteſignano Diuo Thomæ, qui multiplici ratione noſtram ſententiam tuetur; quin & Subtilium Principi nobis aperte non vnica ratione fauenti.

i 1. *de gen. t.* 5
k 1633. 1634

FOR-

FORTVNII LICETI

De varia Propenſione Rationalis animæ ad corpus

LIBER SECVNDVS:

In quo reſpondetur argumentis viri Floridi, nonnulliſq; rationibus alijs probare ſatagentibus; Animam Rationalem poſt hominis interitum habere naturalem potentiam, phyſicamque propenſionem ad corpus denuo ſubeundum, & animandum.

Præfatio attexens dictis dicenda, locumque dubitationis aperiens.

QVum in ſuperiore libro ſat ſuperque confirmauerimus ex Ariſtotele, Diuo Thoma, Subtilium Principe Scoto, & Sacris litteris, Animam rationalem poſt hominis interitum a corpore ſeiunctam non habere propenſionem phyſicam, potentiamue naturalem vllam ad corpus denuo ſubeundum; ſed ſolum ſupernaturalem, Diuino-moralem, & logicam. Quia noſtro priori placito reclamat vir Floridus, operæ pretium duximus illius argumentis occurrere; vt de propoſita ſententia

Studioſi

Studioſi firmam theoriam habere valeant e meo penu. De ſupernaturali quidem potentia Obedientiæ nuncupatá, deque morali ſeu politico-diuina, deque potentia logica ſeu non-repugnantia rationalis animæ defuncti ad corpus denuo ſubeundum, quin etiam de naturali eiuſdem propenſione in primo Statu ad corpus animandum, & in ſecundo viuificandum vſque ad certum tempus, quas antea [a] late declarauimus, quia neminem habemus contradictorem, nihil in poſterum afferendum nobis remanet. Vniuerſa igitur erit contemplatio noſtra in diluendis difficultatibus vellicantibus ſententiam interdicentem animæ rationali per mortem a corpore ſeparatæ naturalem omnem potentiam, phyſicamque propenſionem ad corpus denuo ſubeundum.

[a] lib. 1. cap. 1. & ſeqq.

Animæ rationali poſt hominis obitum à corpore ſeparatæ non ideo tribuendam eſſe naturalem inclinationem ad corpus denuo ſubeundum, quia ſit forma: unde habetur prima ſolutio primæ dubitationis a Florido viro propoſita. Cap. I.

Mihi vero nuper aſſeueranti, Rationalem animam poſt obitum hominis a corpore ſeparatam non attinere ad Phyſicum, quia non obtineat vllam penitus habitudinem naturalem, phyſicamue potentiam ad corpus materiale; a quo non poteſt abſtrahere Naturalis Philoſophus; refragari conabatur vir Floridus oppoſitam opinionem confirmare ſtudens, propoſitamque meam ſententiam demoliri ſatagens; dum me audiente, ſcholamque illius honeſtante, de ſuggeſtu dicebat, Animam ſeparatam a corpore defuncti hominis adhuc eſſe ſubſtantiam; & in genere ſubſtātiæ non quidem materiam, neque compoſitum quid ex materia & forma; vt vnicuique conſtat aperte vel ex [a] Ariſtotele; quumque præter has duas alia [b] nulla reperiatur, eodem Magiſtro, ſubſtantia, niſi forma, quæ actus eſt; iam anima defuncti extra corpus erit forma, & actus: modo formæ attributum eſſentiale eſt τὸ eſſe completiuum materiæ, ſiue informatiuum, vt ipſe ait; actuſque ratio & idea conſiſtit in hoc vt ſit materiæ perfectiuus: quare rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata naturalem habet propenſionem ad corpus denuo informandum, & animandum; cuius non poteſt non eſſe comple-

[a] 2. de an. t. 4. & ſeqq.
[b] 2. de an. t. 2.

Sol. I. completiua, *c* perfectiua, & viuificatiua? Verum enimuero nodus hic intime perſpicienti rei naturam facile diſſoluetur; In primis enim longe lateque concedentes, Animam rationalem poſt hominis interitum a corpore ſeparatam eſſe ſubſtantiam: Danteſque rationalem animam extra corpus demortui non eſſe materiam, neque ſubſtantiam compoſitam ex materia & forma: Primum abſolute negamus, Animam rationalem poſt hominis obitum ab omni materia ſeparatam eſſe formam & actum; ratioque negationis eſt, quia forma & actus eſt alicuius materiæ forma, & alicuius corporis actus: etenim materia & forma ſunt *d* ad aliquid; & ſemper ad aliam formam alia materia eſt: modo rationalis anima defuncti nullam omnino materiam habet, quam actuet; nullum omnino corpus phyſice poteſt habere, quod informet, perficiatque; propterea tunc anima extra corpus non eſt proprie forma, nec vere actus; ſed eſt ſubſtantia quædam incorporea ſimplex per ſe ſubſiſtens in genere ſuo. Ad autoritatem Ariſtotelis *e* diuidentis genus ſubſtantiæ in materiam, quam dicit eſſe potentiam; in formam, quam conſtituit eſſe actum; & in compoſitum ex his duabus partialibus ſubſtantijs; Dicimus Ariſtotelem tunc agere perſonam Philoſophi Naturalis; qui non *f* abſtrahẽs vnquam a materia, ſolummodo ſubſtantias illas conſiderat, quæcumque materiam aliquo modo phyſice concernunt; huiuſmodi vero ſunt materia, forma in materia degens, materiamque perficiens, aut ad materiam naturaliter propenſa, & Compoſitum ex materia & forma; Sed anima rationalis poſt interitum hominis a corpore ſeparata non attinet ad Naturalem Philoſophum, ſed ad Metaphyſicum, vt *g* multis in locis decernit Ariſtoteles; & proinde non eſt vna e tribus illis ſubſtantijs, in quas Magiſter, dum *h* Phyſiologus agit, diuiſit genus ſubſtantiæ, nimirum nec materia, nec forma, nec compoſitum ex his; at eſt ſubſtantia quædam ſui generis, nempe ſimplex incorporea per ſe ſubſiſtens, Phyſico prorſus ignota, ſeu ad Phyſicum non attinens vllo modo: Et reuera loco propoſito Philoſophum nomine formæ nobis indicare ſubſtantiam in materia degentem, ac omnino partem actualem compoſiti naturalis, apertiſſime conſtat ex verbis textus huiuſmodi, *i* *Dicimus igitur vnum quoddam genus eorum, quæ ſunt, ſubſtantiam: Huius autem*

c 1. phyſ. t. 81. 2. de an. t. 2.

d 2. phy. t. 26.

e 2. de an. t. 2.

f 2. phy. t. 19.

g 2. phy. t. 26. 1. de an. t. 15. 17. 6. meta. t. 2. 1. de part. cap. 1.

h 2. de an. t. 2.

i loc. cit.

tem, aliud quidem ſicut materiam, quod ſecundum ſe quidem non eſt hoc aliquid: aliud autem formam, & ſpeciem, ſecundum quã iam dicitur hoc aliquid: & tertium, quod ex his: eſt autem materia quidem potentia, forma autem actus. In quibus tria ſunt, quæ nos aperte doceant, Ariſtotelem ab hac diuiſione prorſus excludere rationales animas poſt mortem hominis a corpore ſeparatas, ac ſolum conſiderare formas in materia degentes; vnum quidem eſt, quod formam definit non eſſe hoc aliquid, ſed *ſecundum quam iam dicitur hoc aliquid*: modo rationalis anima demortui a corpore ſeparata, non eſt ſecundum quam iam dicitur hoc aliquid; quia non conſtituit in eſſe vllam ſubſtantiam compoſitam indiuiduam, quæ ſola proprie dicitur hoc aliquid a Philoſopho [k] Naturali, & a [l] Logico: forma [m] igitur hic ab Ariſtotele cõtradiſtincta a materia, & a compoſito, non eſt ſubſtantia rationalis animæ per mortem a corpore ſeparatæ; ſed ſolum omnis forma degens in materia, conſtituens in eſſe compoſitum naturale, quod ſolum dicitur hoc aliquid; quum forma Phyſico nõn ipſa ſit hoc aliquid, ſed ſit ſecundum quam iam dicitur hoc aliquid. Alterum autem eſt, quod Ariſtoteles agit de illa forma, ex qua ſimul cum materia conſtituitur compoſita ſubſtantia tertia, dum ait, *Et tertium, quod ex his*: modo rationalis anima demortui, a corpore ſeparata, non eſt id ex quo conſtituatur vlla tertia ſubſtantia compoſita: non igitur allata diuiſio ſubſtantiæ complectitur animas rationales a corpore ſeparatas, Tertium demum eſt, quod in diuiſione propoſita ſubſtantiæ loquitur Ariſtoteles de illa tãtummodo forma, quę eſt actus, & actus corporis, materiæque; vt paullo infra [n] Magiſter determinat latius: atuero rationalis anima poſt hominis obitũ a corpore ſeparata non eſt actus vllius corporis; vt vnicuique conſtat, & Ariſtoteles aperte docet inferius aſſerens, [o] *Nihil prohibet quaſdam partes animæ ſeparabiles eſſe; propterea quod nullius corporis ſunt actus*. Ita ergo rationalis anima demortui a corpore ſeparata non comprehenditur ab Ariſtotele ſub allata diuiſione, qua partitus eſt ſubſtantiam in materiam, formam, & compoſitum ex his: Quare falſo fundamento nititur viri Floridi ratiocinium, cuius altera præmiſſa fuerat, Animam rationalem, defuncti a corpore ſeparatam, eſſe proprie formam, quæ actus eſt.

Secunda

. 1. *phy. t. 66.*
Præd. ſubſt.
2. *de an. t. 2*
2. *de an. t. 3. & ſeqq.*
. 2. *de an. t. 11.*

Secunda ſolutio eiuſdem obiectionis, oſtendens non ſemper conue-nire cuicumque formæ τὸ eſſe completiuum ac perfecti-uum materiæ. Cap. II.

DEinde vero concedentes diſputationi, quod falſum nũc eſſe perſpeximus, Animam rationalem a corpore demortui ſeparatam, eſſe formam vtcumque: Negamus formæ cuique ac ſemper conuenire attributum hoc, velut eſſentiale, quod ſit completiua, perfectiua, informatiua, ſiue actuatiua materiæ, corporiſue naturalis: quæ fuerat propoſitio maior argumentationis a viro Florenti propoſitæ: ratioque negationis eſt, quoniam hoc attributum conuenit formæ, ſeu animæ rationali ſolum in ſuo primo Statu, & in ſecundo, non autem in tertio, de quo loquimur in præſentia; quia poſt mortem hominis a corpore ſeparata dum eſt, tunc plane functa phyſice munere ſuo, non amplius habet rationem informatiui principij, nõ amplius habet rationem actus vllius corporis, vt ait Ariſtoteles [a] ipſe loco nuper allato. Sic anima vegetalis in recens orto viuente eſt neceſſario principium augmentatiuum, decreto Magiſtri, cui [b] *Neceſſe eſt, quod genitum eſt,* in viuentibus, *augmentum habere, & ſtatum, & decrementum*: attamen hanc rationem principij augmentatiui non retinet ſemper, non habet ſemper anima vegetalis quouſque permanet in eo viuente, adeoque quouſque eſt in rerum natura; quum a corpore ſit inſeparabilis; ſed vſque dum ingruit neceſſitas naturalis augendi; ſiue vſque dum illi viuenti compararuerit, conquiſiueritque iuſtam membrorum magnitudinem, ad operationes vitæ probe peragendas neceſſariam; quem finem quum adepta fuerit, in eo viuente remanet anima vegetalis non amplius habens rationem augmentatiui principij; fruſtra ſiquidem augeret vltra terminũ magnitudinis, & augmenti corporibus viuentibus omnibus a Natura [c] præſcriptum; quod edocet Ariſtoteles: Pari ſane ratione rationalis anima in ſuo primo Statu, priuſquam corpori copuletur in formam, eſt informatiua corporis: in ſecũdo Statu pariter, dum in corpore degit, eſt illius actus, & completiuum, perfectiuumque principium: ſed in tertio Statu, dum interuentu mortis eſt a corpore ſeparata, tali ſuo munere informandi, & actuandi materiam pridem in corpo-

[a] *2. de an. t. 11*

[b] *3. de an. t. 59.*

[c] *2. de an. t. 47*

re functa, iam deſijt eſſe principium informatiuum phyſice, nec amplius naturaliter habet rationem principij perfectiui materiæ; quoniam hoc attributum, quod eſt eſſe corporis informatiuum, materiæque completiuum, & actuatiuum, eſt eſſentiale rationali animæ ſolum in ſuo primo Statu, & in ſecundo, non autem in tertio. Quinimmo quid ad vegetalem animam recurro? habemus in ipſa rationali anima naturalem potentiam mouendi; vt conſtat ex [d] Ariſtotele; quæ competit illi ſolum in ſecundo Statu, ac ſi placet in primo, ſed remote; non autem in tertio vlla ratione; quoniam potentia motiua non eſt a corpore ſeparabilis cum animæ ſubſtantia; cum qua ſeparabilis eſt ſolum potentia ſpeculatiua & intellectus, perſpicuis verbis Ariſtotelis aſſerentis, [e] *De Intellectu autem & ſpeculatiua potentia non adhuc manifeſtum eſt: ſed videtur genus aliud animæ eſſe; & hoc ſolum poteſt ſeparari, ſicut perpetuum a corruptibili.* Si ergo ſolum hoc, quod dicitur intellectus in anima rationali, & ſpeculatiua potentia nominatur, poteſt ſeparari, tamquam æternum a corruptibili; profecto potentia motiua, quam paullo [f] antea diſtinxerat Ariſtoteles ab intellectiua, non erit a corpore ſeparabilis; igitur erit ſeparabilis ab anima tanquam corruptibile quid ab incorruptibili; & quæ fuerat potentia motrix in anima corpori iuncta, quia nitebatur habitudine relationeque ad organa motui deſtinata, non remanebit in eadem a corpore ſeiuncta. Sed & hoc ipſum colligitur ex alio loco Magiſtri ſcribentis, [g] *Quæ vero ſecundum potentiam tempore prior in vno eſt, omnino autem neque tempore: ſed non aliquando quidem intelligit, aliquando autem non intelligit. Separatus autem eſt ſolum hoc, quod quidem eſt, & hoc ſolum immortale eſt, & perpetuum.* Si ergo in anima rationali hoc ſolum eſt immortale, & perpetuum, & hoc ſolum eſt ſeparatum, quod dicitur intellectus; profecto motiua potentia reſidens in anima rationali corpori iuncta, non erit immortalis & perpetua, non erit vnquam ſeparata; quia conueniens animæ degenti in corpore, deſinit eſſe, ac interit cum homine in ſeparatione animæ a corpore. Quod & alio loco nobis apertiſſime declarat Ariſtoteles inquiens, dum loquitur de partibus animæ fætui adiungendis, [h] *Ceterum omnes ante eſſe impoſſibile rationibus his eſſe oſtenditur. Quorum enim principiorum actio eſt corporalis, hæc*

d 3. de an. t. 48. & ſeqq.

e 2. de an. t. 21

f tex. 18.

g 3. de an. t. 20.

h 2. de gē. an. cap. 3.

hac ſine corpore eſſe non poſſe certum eſt; verbi gratia ambulare ſine pedibus: itaque extrinſecus ea venire impoſſibile eſt: nec enim ipſa per ſe accedere poſſunt, quum inſeparabilia ſint neque cum corpore; ſemen enim excrementum alimenti mutati eſt. Reſtat igitur vt mens ſola extrinſecus accedat; eaque ſola diuina ſit; nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis. Ex quibus luce meridiana clarius eſt, potentiam motricem hominis motu ambulationis, quam facultatem [i] Ariſtoteles ponit in anima rationali, non eſſe ſeparabilem a corpore cum animæ ſubſtantia, cuius eſt facultas; ſed animam habere rationem principij motiui, dum eſt in corpore, quam rationem motoris amittit, dum a corpore ſeparatur. Idipſum & alibi nos docuit Ariſtoteles, dum ait, [k] *Non eſt autem idem moueri ſecundum accidens a ſeipſo, & ab altero: moueri enim ab alio & eorum, quæ ſunt in cœlo, quibuſdam principijs ineſt, quæ ſecundum plures feruntur lationes; alterum autem corruptibilibus ſolum.* etenim Ariſtoteles hic aſſerens moueri per accidens a ſeipſis ineſſe ſolum corruptibilibus motus principijs, animam rationalem, quæ per [l] accidens mouetur a ſeipſa, corruptibilem poneret, contra decreta propria ſæpius alibi [m] prolata, niſi ſupponeret facultatem motricem, ſeu animam, qua motrix eſt, eſſe corruptibilem; licet quatenus eſt intellectiua, ſit ſeparabilis a corpore, atque prorſus incorruptibilis. Denique vero in anima rationali longe aliud eſt eſſe principium informatiuum corporis, & eſſe intellectiuum; ſane attributum informationis eſt corruptibile, atque ab anima ſeparabile; quia, dum eſt extra corpus, non habet rationem principij informatiui; ſed eſſe intellectiuum eſt ab anima penitus inſeparabile; quia & in corpore, & extra corpus ſemper eſt principiũ intellectiuum; adeoque ſapienter ait Ariſtoteles hoc [n] ſolum eſſe a corpore ſeparabile in anima, quod dicitur principium intellectiuum; quum alia omnia ſint inſeparabilia penitus a corpore, vt eſſe motiuum, & eſſe informatiuum; nam motiuum non eſt niſi ſubiecti corporis, & informatiuum principium non eſt anima niſi ſubſtrati corporis. Falſis itaque fundamentis nititur argumentum viri Florentis: quare non demolitur noſtram ſententiam, qua comprobauimus animam rationalem demortui non habere naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum.

i 3. *de an. t.* 4 *& ſeqq.*

k 8. *phy. t.* 52.

l 1. *de an. t.* 62

m 2. *de an. t.* 21. 3. *de an. t.* 7

n 2. *de an. t.* 21 3. *de an. t.* 20.

Tertia

Tertia ſolutio primæ ratiocinationis viri Florentis detegit vitium parallogiſmi. Cap. III.

SEd neque carere videtur argumentatio propoſita contra noſtram theſim vitio parallogiſmi; ſiquidem in elenchorum genere conſtituitur ex quatuor terminis; etenim quum longe ſit aliud, animam ſeparatam poſſe rurſum vniri corpori, & animam eamdem poſſe informare, actuareque corporis materiam, cui coniuncta fuerit; tum quia coniunctio animæ cum corpore prior eſt, ſaltem natura, quam ſit informatio corporis ab anima; non enim anima poteſt informare, perficereque corpus, niſi prius illi ab agente copulata fuerit: tum maxime quia reunio animæ cum corpore eſt pura paſſio animæ ab agente ipſam corpori reconiungente, vt ita dicam; ſed informatio eſt actio animæ in corpus, & formæ in materiam: modo nos aſſerentes, Animam rationalem non habere naturalem potentiam vllam ad corpus denuo ſubeundum, vbi per mortis gladium fuerit a corpore ſeparata, loquimur de potentia naturali paſſiua, qua dicitur anima copulari cum corpore ab agente externo in animam operante: vir autem Floridus nobis opponēs, animam demortui a corpore ſeparatam eſſe naturaliter informatiuam, & actuatiuam corporis & materiæ; tractat de potentia actiua ipſius animæ in corpus. Ego quidem negans animæ rationali ſeparatæ per obitum hominis a corpore potentiam naturalem paſſiuam, qua corpori ſit iterum vnibilis, nihil omnino lædor ab inſigni viro probare ſatagente, rationali animæ demortui a corpore ſeparatæ ineſſe potentiam actiuam iterum informandi corpus; quare conatur ſiccitatem deſtruere calore; paſſiuæ qualitati actiuam opponens. Neque ſane vitium huius parallogiſmi vitare poterit, etiamſi dicat, huiuſmodi potentiam actiuam informandi corpus præſupponere potentiam paſſiuam in anima ad vnionem cum corpore ſubeundam; neque tale refugium ſatis eſt Florenti viro ad probādum ſuum propoſitū; & hoc duplici ratione: vna quidem eſt, quia potentiarum ſubordinatarum vtcumque, ſi poſterior naturalis eſt, nō ideo prior, ſine qua poſterior eſſe non poteſt, itidem naturalis eſt: adeoque non eſt neceſſe vtraſque eiuſdem ordinis eſſe; quia materia prima, quæ potentiam habet ad omnes formas in ſe

recipiendas,

recipiendas, tam naturales, quam artificioſas; etſi non poſſit formas artificioſas in ſe recipere, quin prius in ſe naturalem formam aliquam admiſerit; etenim artifex nullus vnquam artificioſam formam procreabit in materia non habente formam naturalem; vt colligitur ex [a] Ariſtotele: Quum igitur etiam vel Diuo [b] Thoma notante, Materia non habeat potentiam naturalem ad formas artificioſas; habeat attamen potentiam naturalem ad formas phyſicas: iam potentiarum ſubordinatarũ altera poteſt eſſe naturalis; altera non naturalis: Et ſane Diuus Thomas, cuius aſſeclam ſe profitetur vir egregius, id ait agens de materia naturali citatis verbis, *Et ideo dicendum eſt quod in rebus naturalibus eo modo eſt principium motus, quo eis motus conuenit; quibus ergo conuenit mouere, eſt in eis principium actiuum motus; quibus autem competit moueri, eſt in eis principium paſſiuum, quod eſt materia: Quod quidem principium, in quantum habet potentiam naturalem ad talem formam & motum, facit eſſe motum naturalem: Et propter hoc factiones rerum artificialium non ſunt naturales; quia licet principium materiale ſit in eo, quod fit; non tamen habet potentiam naturalem ad talem formam.* Ex quo loco Diui Thomæ duo colliguntur a nobis militantia, ſententiam & ratiocinationem viri præclari deſtruentia; quorum vnum eſt, Ad motum naturalem ſolum, non item ad artificialem, aut alium quemuis, præcedere potentiam naturalem in materia mobili; vt eiuſdem conditionis omnino ſit motus, & potentia paſſiua in mobili; nimirum vt vtrumq; ſit naturale, vel vtrumque non naturale, ſiue ſit infra naturam artificiale, ſiue ſupra naturam Theologicum: Quum ergo reſurrectio mortuorũ, & reunio rationalis animæ defuncti cum corpore, non ſit motus [c] naturalis, at ſupernaturalis; proinde potentiam in anima rationali defuncti ad reunionem cum corpore non eſſe naturalem, ſed ſupernaturalem. Alterum eſt, inter duas potentias in eadem materia ſubordinatas non neceſſario intercedere proportionem talem; quod ſi potentia poſterior eſt artificioſa, prior ab ea præſuppoſita debeat eſſe ſimiliter artificioſa; ſique poſterior eſt naturalis, prior, quam illa ſupponit, debeat item eſſe naturalis; adeoque vir egregius non poteſt colligere potentiam animæ rationalis demortui ad corpus iterum ſubeundum eſſe naturalem; etiamſi concederemus

a 2. *phy. t.* 2.
b 2. *phy. l.* 2.
c 1. *de an. t.* 41

mus illi, rationalem animam poſt obitum a corpore ſeiunctã habere naturalem potentiam actiuam corpus iterum animãdi, & actuandi. Altera vero ratio eſt, quia rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata non habet vere potentiam actiuam pure naturalem iterum actuandi, animandi, viuificandique corpus humanum, ſeuglorioſum ſumas in Empyreo, ſeu damnatum in barathro; ſed ſolum ſupernaturalem, ſiue moralem, ac politico-diuinam, & logicam, triplicem ob cauſam; vna quidem eſt ex parte corporis, altera vero ex parte animæ, tertia demum ex parte hominis compoſiti: ex parte quidem corporis, quoniam omnis potentia naturalis actiua formæ reſpicit materiam diſpoſitam diſpoſitione naturali; ſiquidem Ariſtotele doctore, *d Videtur in patiente, & diſpoſito actiuorum ineſſe actus: & e vniuſcuiuſque actus in eo quod potentia exiſtit, & in propria materia, aptus natura eſt fieri*: diſpoſitiones autem naturales non poſſunt præparare materiam, efficereque propriam ad actus ſupernaturales; quia nihil agit vltra ſuas vires; & viciſſim diſpoſitione ſupernaturali non innititur fundaturue potentia mere naturalis: modo corpus poſt reſurrectionem in vltimo Iudicio vel eſt glorioſum, vel hominis damnati; profecto rationalis anima non habet naturalem potentiam ad informãdum corpus glorioſum; etenim gloria eſt diſpoſitio ſupernaturalis, qua niti non poteſt potentia naturalis, ſeu quæ relationem habere non poteſt ad animæ rationalis potentiam informatiuam pure naturalem: ideoque rationalis anima defuncti non habet naturalem potentiam ad informandum corpus beati; ſed ſolum ſupernaturalem, nimirum gratiam conſummatam, qua eleuatur ad id anima rationalis, vt digne valeat animare ac informare corpus glorioſum. Similiter corpus damnati pœnis æternis obnoxium eſt, adeoque perpetuo durabit incorruptibile; ceterum anima rationalis non habet naturalem potentiam ad animandum & informandum corpus idem numero ſemper in æternum; ſeu eadem numero portio materiæ primæ non habet diſpoſitiones naturales ad hoc vt ab eadem numero forma ſemper in æternum actuetur, & informetur: nam Ariſtoteli Materia eſt ſubiectum, quod idem *f* quandoque ſubijcitur vni formæ, quandoque alteri, non ſemper eidem: quare rationalis anima damnata, dum

d 2. de an. t. 24.
e tex. 26.
f 1. de ge. t. 22

dum extra corpus degit, habet potentiam, non quidem naturalem ſed moralem, vt *g* diximus, ac Politico-diuinam, quę ſupernaturalis eſt, ad reſumendum, & informandum corpus æterna pœna puniendum. Ex parte vero animæ ſimiliter idipſum aſſerendum eſt, quoniam anima rationalis viribus naturæ ſuæ copulatur materiæ, corporine ſeparabiliter; eſt enim naturaliter forma ſeparabilis a materia; vt *h* ſæpe nos admonet Ariſtoteles; vniturque ſecundum naturam ipſi materiæ ſeparabiliter, non autem inſeparabiliter, ad omnium aliarum formarum, animatumque differentiam: Quum autem poſt vltimum Iudicium corpori ſiue beati, ſiue damnati rationalis anima coniungatur inſeparabiliter in æternum; iam dicendum eſt, Animam rationalem a corpore defuncti ſeparatam habere potentiam informandi, & animandi corpus tum felicis, tum etiam infelicis hominis in æternum, nō quidem naturalem, ſed ſupernaturalem, ſiue Diuino-politicam, atque moralem, vt patratorum facinorum in vita mortali contra vel erga Deū condigne ſumat æternam retributionē; quare ſupra naturæ vires corpori ſubdito conciliat vitam perennem ex Diuina iuſtitia, vel gratia. Ex parte demum hominis totius compoſiti hoc idem dicendum eſt, quoniam hominis natura corruptibilis eſt, phyſicaque duratio finita, & æuum hominis vniuſcuiuſque naturaliter eſt limitatum; vt ait Ariſtoteles; cui *i Et in æquali tempore corruptio, & generatio, quæ ſecundum naturam: ideo & tempus, & vita vniuſcuiuſq; numerum habent; & hoc determinantur: omnium enim eſt ordo; & omne tempus, & vita menſuratur circuitu: ſed tamen non eodem omnia; ſed hac quidem minori, hac autem maiori; his enim maior, alijs autem minor circuitus eſt menſura.* Sic igitur naturalis vita hominis, adeoque permanſio naturalis & phyſica rationalis animæ in corpore, ſeu viuificatio, informatio, animatioque corporis humani phyſica & naturalis ab anima rationali eſt finita & limitata, non æterna & perennis; id quod vel ex eo conſtat, quod homo ſecundum naturam ſpectatus, ſiue in puris naturalibus conſideratus, eſt corruptibilis, caducæ naturæ; definiturque phyſice animal rationale mortale; vt ait vel ipſe *k* Porphyrius: Quum igitur hominis vita poſt reſurrectionem, ac vltimum Iudicium, ſit vt æterna, ita non-naturalis, ſed ſupernaturalis ad infinitam vel felicitatem

g lib.1.cap.5

h 2. phyſ.t.26. 2. de an.t. 21. 3. de an.t.? & alibi paſſim.

i 2. de ge.t.3?

k cap. de diff.

ex Diuina gratia, vel infelicitatem ex Diuina iuſtitia: profecto rationalis anima poſt interitum hominis a corpore ſeparata non habet potentiam naturalem ad huiuſmodi vitam perennem in humano corpore promouendam; ſed obtinet ad id potentiam ſolummodo ſupernaturalem, ſiue Politicodiuinam, vt [l]antea notauimus. Ita ergo primum argumentum præclari Floridique viri totum negari debet; quum & in materia peccet, nixum vtriſque propoſitionibus falſis; & in forma laboret vitio parallogiſmi conſtitutum ex quatuor terminis. Age nunc ad alias eiuſdem viri ratiocinationes accedamus.

ib. 1. cap. 4.

Secundum argumentum viri Præclari diluitur, oſtendendo rationalem animam poſt obitum hominis a corpore ſeparatam non ideo naturalem habere propenſionem ad corpus denuo ſubeundum, quia de ſe ſit ens incompletum naturaliter appetens ſui complementum. Cap. IV.

Ro. 11.

DEinde vero contra noſtram theſim proponebatur hoc aliud argumentum, Anima rationalis per mortem hominis a corpore ſeparata de ſe eſt ens incompletum: ſed omne ens incompletum deſiderat appetitu naturali ſuum complementum; perinde ac ex [a] Ariſtotele quodcumque turpe deſiderat fieri pulchrum: igitur anima rationalis poſt hominis obitum a corpore ſeparata naturalem habet inclinationē ad corpus denuo ſubeundum, cui copulata perfectior eſt, & magis completa, quam ab eo ſeparata. Ceterum huic argumento concedentes, omne ens incompletum naturali quodam appetitu deſiderare ſui complementum: Negamus animam rationalem poſt hominis interitum a corpore ſeparatā eſſe quoddam ens incompletum, eamque ſibi comparare a corporis conſortio perfectionem aliquam: Ratio quidem negationis multiplex eſt; vna ducitur ex Ariſtotele ſcribente melius eſſe rationali animæ noſtræ non cum corpore eſſe, his notis, [b] *Laborioſum autem eſt, & commiſtum eſſe corpori, non potens abſolui; & præterea fugiendum: ſiquidem melius eſt intellectui non cum corpore eſſe; quemadmodum conſuetum eſt dici, & multis placet.* nimirum hæc non proponit Ariſtoteles de Dinino

[a] 1. phy. t. 81.

Sol. 1.

[b] 1. de an. t. 49.

uino Intellectu, neque de cæleſtibus Intelligentijs; quia mẽtes illę de ſententia Magiſtri nunquam a corpore cæli ſeparantur, ſed in cælo ſemper [c] inſunt motrices, & gubernatrices: nec [d] laborioſam habent perpetuam ſphærarum circumuolutionem; nec ex perenni motu, quem edunt, ſibi turbatur vllo modo felicitas, vllaue aduenit ſibi [e] violentia: Quum enim motus cæleſtis a Primo-Mouente fiat, qui Motor eſt in Mundi [f] circumferentia, ſcilicet in corpore circulari, vbi eſt motus velociſſimus: cæli motum Ariſtoteles ait fieri ſine labore ac ſine violentia per totam æternitatem ab Intelligentia primo-Mouente: ſed loco [g] citato tractat Philoſophus de noſtro intellectu, qui labem contrahit ex corporis cõtagione, a quo impeditur ne [h] ſemper intelligat, ne res aſſequatur intime ſemper ac [i] exacte, & ne ſemper [k] veritatem percipiat: *Laborioſum* igitur *eſt & commiſtum eſſe corpori* noſtrum intellectum, adeo vt a corpore ſit non *potens abſolui*: *& præterea fugiendum* eſt tum dicere, Intellectum humanum a corpore, cui copulatus eſt, ſeparari non poſſe; tum ipſimet intellectui ſemper in corpore manere; tum diſſentire ab Antiquis [l] recte dicentibus, Animam intellectiuam eſſe a corpore ſeparabilẽ; vnde conſtat hoc eſſe dogma, quod nõ eſt [m] euitandum, tamquam non dictum bene, ſed accipiendum: immo fugiendum eſt, ipſum euitare; quia vt veriſſime, ſic optime dictum eſt ab [n] Alemæone, veteribuſque multis alijs, intellectricem animam eſſe immortalem, & a mortali corpore ſeparabilem; in quo velut in carcere detinetur; nam vnumquodque ſui perfectionem proſequitur, & laborem euitat; Naturaque ſemper efficit quod [o] melius eſt: cuius dicti rationem aſſignat Ariſtoteles immediate ſubdens, [p] *ſiquidem melius eſt intellectui non cum corpore eſſe;* a corpore namque mens impeditur ne [q] ſempiterna, & [r] continua intellectione perfruatur, & ne veritatem [ſ] ſemper aſſequatur, dum intelligendi munere fungitur: Quam theoriam Ariſtoteles tamquam veritati conſentaneam a ſenioribus Philoſophis propoſitam recipit, & amplectitur, inquiens, *quemadmodum conſuetum eſt dici* a vetuſtioribus, *& multis placet* etiam Ariſtotelis æuo viuentibus; adeo namque verum eſt, & adeo certum & euidens, Melius eſſe humano intellectui non eſſe cum corpore, & fugiendum eſſe dicere, intellectum eumdem non poſſe a corpore ſeparari, ac

c 8. *phy. t.* 73. *&* 84.
d 2. *cæl. t.* 3. *& ſeqq.*
e 9 *meta. t* 17
f 8. *phy. t.* 84.
g 1. *de an. t.* 49
h 3. *de an. t.* 16
i 3. *de an. t.* 36
k 2. *de an. t.* 151.
l 1. *de an. t.* 32.
m 1. *de an. t.* 19
n 1. *de an. t.* 32
o 1. *de ge. an. cap.* 4. *de an. inc. cap.* 10.
p 1. *de an. t.* 49
q 12. *meta. t.* 51.
r 3. *de an. t.* 16.
ſ 2. *de an. t.* 151.

ri ac penitus abſoluti, vt communiter id ab omnibus fere prædicari conſueuerit, & multis Philoſophis, Platonicis præſertim placeat; quod nos olim latius explicauimus tractantes de t Immortalitate rationalis animæ. Secunda ratio negationis depromitur ex eodem Ariſtotele, de humano intellectu talia dicente, u *Separatus autem eſt ſolum hoc, quod quidem eſt*, alij legunt, *quod vere eſt*; quia dum in corpore eſt, non vere eſt, ſed x ineſt, tamquam y pars in toto; atque adeo eſt imperfecte, ac diminute: Quam ſententiam ab Ariſtotele proponi pariter de noſtro intellectu, non autem de Diuino, cumulate probauimus z alibi ex eo potiſſimum, quia Diuinus Intellectus nunquam ſeparatus eſt a corpore Mundi, cui ſemper aſſiſtit a gubernator omnium; nec vllam ſibi ex tali aſſiſtentia gubernationeque contrahit imperfectionem; vt viciſſim humanus Intellectus ex degentia in corpore, per quam ex immobili ſimpliciter fit mobilis per accidens, ex intelligente b ſemper fit ſolum c intellectiuus, & ex ſciēte fit d opinatiuus: Perfectior igitur eſt anima poſt hominis obitum extra corpus, quam in corpore degens. Tertia ratio negationis habetur itidem ex Ariſtotele, cui vaſta corporis moles tardiorem reddit humanam mentem ad operandum; ait enim citatis verbis, e *Homo vice pedum priorum brachia, & quas manus dicimus, habet; ſolus enim animalium omnium erectus eſt; quoniam eius natura, atque ſubſtantia diuina eſt: officium autem diuini eſt intelligere, atque ſapere; quod non ita facile eſſet, ſi vaſta corporis moles aſſideret; pondus enim tardiorem reddit & mētem*, &c. nimirum intellectricis animæ noſtræ proprium officium eſt intelligere, atque f ſapere; quia tales operationes fiunt a ſolo intellectu citra miniſterium corporis; id autem ex eo conuincitur, quia vaſta moles corporis non minus hic officere dicitur intellectioni ac ſapientiæ; quam g alibi dicta ſit iiſdem operibus mentis obeſſe carnium durities; vnde conceſſit in prouerbium, Longos homines raro ſapientes eſſe: verum hac de re fuſius egimus in opere de h ferijs Altricis Animæ: Labem itaque contrahit humanus intellectus ex contagione corporis; adeoque per mortem a corpore ſeparatus non eſt ens incompletum appetens compleri per nouam vnionem cum corpore. Quarta ratio negationis colligitur ex Ariſtotele pariter aſſerente, Intellectum humanum, dum in corpore

re

t *Lib. 3. cap. 4.*
u *3. de an. t. 20*
x *7. meta. t. 2.*
y *4. phy. t. 23.*
z *4. de im. an. ca. 2. & 3.*
a *12. met. t. 56*
b *12. met. t. 51*
c *3. de an. t. 16.*
d *2. de an. t. 51*
e *4. de part. cap. 10.*
f *3. de an. t. 1.*
g *2. de an. t. 94.*
h *diſput. 9.*

re degit, non bene ſe habere; ſed optime ſe habere, dum a corpore ſeparatus fuerit; tunc enim non habet adiunctam ſibi materiam, ideoque prorſus indiuiſibilis eſt ab actu intelligendi, & per totum æternum ſui æuum ſemper fruitur ſui ipſius intellectione; quam [i] alibi monuerat a materiali corpore rationali animæ copulato [k] ſæpius interrumpi: Magiſtri ſunt hæc aurea verba in propoſito, [l] *An omne non habens materiam indiuiſibile eſt? quemadmodum humanus intellectus, aut qui compoſitorum in aliquo tempore ſe habet: nam non bene eſſe habet in hoc, aut in hoc: verum in toto quoddam, quod optimum eſt; aliud ab eo exiſtens: Sic autem ipſa ſui ipſius intellectio per totum æternum ſe habet.* Quorum fuſius* infra explicandorum breuis nunc ea eſt explicatio, vt demonſtrare volens hic Ariſtoteles, Omne non habens materiam eſſe indiuiſibile a ſua operatione; propterea que omnem intellectum ſeparatum, adeoque Deum, cuius [m] nuperrime ſpeculationem inſtituerat, ſemper intelligere, ac nunquam intermittere ſpeculandi functionem; per locum topicum a minori ad maius, in argumentum accipit humanum intellectum, qui aliquando eſt in materia, & aliquando eſt ab ea ſeparatus; vt [n] olim admonuerat; & dum eſt in materia, non ſemper intelligit; ſed plerumque functionem hanc ſuam interrumpit: vbi vero eſt a materia ſeparatus, indeſinenter intelligit æterno tempore: Quæ omnia mirifice nunc edocet Ariſtoteles, inquiens, [p] *An non omne habens materiam indiuiſibile eſt?* ſcilicet omne principium immateriale, quod nimirum non habet materiã ſibi coniunctam, inſeparabile prorſus eſt a ſua functione, atque quum omne carens materia ſit intellectualis natura; quippe cuncta, præter intellectum, neceſſario materiam adiunctam habent; ſane intellectus omnis a materia ſeparatus eſt indiuiſibilis ab operatione ſua, proindeque inſeparabilis ab actu intelligendi; quare ſemper intelligit, dum a materia ſeparatus eſt: ſed quoniam intellectus alij ſemper ſunt a materia ſeparati, vt Deus Optimus, & ſecundæ intelligentiæ nuncupatæ (ſi formaliter accipiantur ſub ratione intellectus; nam ſub ratione Primi-Mouentis ſunt ſemper cum materia mobili, cui nunquam non aſſiſtunt, copulati) alij vero non ſemper, vt Intellectus humanus; oſtendit hoc Ariſtoteles illico ſubdens, *Quemadmodum humanus intellectus, aut qui compoſito-*

i 3. de an. t. 16.
k 1. de an. t. 151.
l 12. met. t. 51.
* cap. 5.
m 12. meta. t. 51. int.
n 2. phy. t. 26.
o 3. de an. t. 16.
p 12. met. t. 51.

poſitorum in aliquo tempore ſe habet, videlicet humanus intellectus, aut conſimilis intellectus in Satyris, & Faunis, alijſq; huiuſmodi, aut animantibus mortalibus homine nobilioribus; de quorum intellectu iuncto cum ſenſu ſermonem habuit alio in loco Magiſter; quia vtriuſque generis hic intellectus, ſed ſpeciatim, ac euidenter humanus ſe habet tamquam forma & pars eſſentialis compoſitorum hominũ, & Satyrorum, in aliquo tempore, non autem in tota ſui duratione: ſed quia labem contrahit aliquam a corporis conſortio contagioneque; propterea *non bene eſſe habet* intellectus humanus *aut in hoc* indiuiduo homine, cuius eſt pars; *aut in hoc* ſingulari humano corpore, cuius eſt compars, & forma; quandoquidem cuiuſque rei perfectio, ac bene eſſe, ſ Ariſtotele doctore, eſt fungi ſuo munere; intellectus autem ſubcæleſtis in corpore degens impeditur a materia tum ne intelligendo ſemper aſſequatur veritatem, ſed plerumque t decipitur; vt late probauimus ex Ariſtotele in libris noſtris De u vita; tum ne poſſit x ſemper intelligere, ſed cogitur ſæpenumero ſuam operationem intelligendi intermittere; non ſolum quia frequenter auocatur a ſpeculatione ad corporis cuſtodiam, gubernationem, atque tutelam ab externis iniurijs, periculiſq; quapropter vaſta corporis y moles dicitur officere intellectioni, & pondus materiæ tardiorem reddere mentem; vt nu per obſeruauimus apud Ariſtotelem; & non raro mens a tumultibus & a motibus in corpore factis turbata z prohibetur vacare rerum cognitioni, meditationique: ſed etiam quia plerumque priuatur intellectus noſter præſentia formarum, ſeu ſpecierum actu a intelligibilium, ſine quibus obiecta ſibi repreſentãtibus in corpore degens vniri nequit obiectis, nec eapropter ipſa ſpeculari, aut intelligere; quum intellectio ſit vnio, vel non ſine vnione facultatis intelligentis cum obiecto intelligibili. *Verum* intellectus idem humanus *exiſtens aliud ab eo* corpore, cui aliquando copulatur, tunc a corpore ſeparatus, non amplius in compoſito pars, ſed *in toto* Mundo magno exiſtens *quoddam* integrum ens per ſe ſubſiſtens, *eſt quod optimum* in ſuo genere, ſeu optime ſe habet, ac ſemper intelligit; quod Ariſtotel addit, *Sic autem ipſa ſui ipſius intellectio per totum æternum ſe habet*; quum nullam obtineat ſibi cõiunctam materiam, a qua impediatur ne iugiter intelligat:

Intel-

2. de an. t. 29.
ſ 5. de gen. an. cap. 1.
t 2. de an. t. 151.
u l b. 2. ca. 27
x 3. de an. t. 16
y 4. de part. cap. 10.
z 7. phy. t. 20
a 3. de an. t. 15

Intellectum autem humanum a corpore ſeparatum dici quid in toto mundo exiſtens, & materiali corpori copulatum dici non amplius in Vniuerſo, ſed potius in corpore, in materia, & in compoſito, modus erat loquendi veterum, approbatus ab Ariſtotele, qui ſumit ex Orphicis carminibus, [b] Animam intellectiuam ex toto ingredi corpora reſpirantium animalium delatam a ventis; & paullo poſt ait, [c] Antiquos dicere ipſam animam eſſe miſtam in toto; vnde fortaſſe Thaletem opinatum omnia eſſe plena Dijs; veteres enim animas a corpore ſeparatas appellabant Deos. Si ergo humanus intellectus, qui aliquo tempore ſuæ durationis eſt in materia, dum eſt aut in hoc homine, aut in hoc humano corpore conſtituẽs hominem, non bene eſſe habet, quoniam non ſemper intelligit, nec dum intelligit, ſemper veritatem aſſequitur; dum vero eſt in toto mundo ens abſolutum, ſeparatus a corpore optimum quid eſt, ſemper intelligens per totum æternum, & intelligendo ſemper aſſequens veritatem: multo magis dicendum eſt Intellectus Diuinos, qui vt Intellectus nullo vnquam tempore ſunt in materia, ſed ab ea perpetuo ſeparati conſiſtunt in mundo [d] intelligibili, ſemper intelligere; proindeque verum eſſe dogma, Omne materiam nõ habens eſſe indiuiſibile a ſua operatione; viciſſimque falſum eſſe placitum viri docti, quo ſtatuit, rationalem animam poſt hominis obitum a corpore ſeparatam, eſſe quoddam ens incompletum, & imperfectius, quam dum erat in corpore. Quinta demum ratio negationis colligitur ex rei natura, quoniam præſtantiores operationes arguunt eſſentiam, a qua proueniunt, perfectiorem; & nobiliores affectiones oſtendunt eſſentiam, in qua inſunt, digniorem; vt clare nos edocet Ariſtoteles; qui hoc vnum fundamentum ponit baſim totius ædificij tum de animæ [e] ſeparabilitate, ac immortalitate; tum de corporum cæleſtium [f] nobilitate ſupra ſubcæleſtia corpora cuncta: modo rationalis anima poſt hominis interitum a corpore ſeparata functiones habet longe præſtantiores, & affectiones multo nobiliores, quam dum ineſt in corpore; primum quidem, quoniam anima ſeparata ſemper intelligit per totum [g] æternum, vt ait Ariſtoteles, ac nunquam intermittit intelligendi functionem; quum eadem anima prius in corpore degens non ſemper [h] intelligeret, ſed cogeretur a materia

ſubiecta.

b 1. *de an. t.* 86
c *tex.* 89.
d 12. *met. t.* 37
e 1. *de an. t.* 12 13. *& ſeqq.*
f 1. *cal. t.* 12. 13. *&* 16.
g 12. *met. t.* 51
h 3. *de an. t.* 16.

ſubiecta ſæpe diuque intelligendi munus abrumpere, ac interpellare: nobilior eſt autem intellectio iugis atque perennis quam abrupta & interpellata; meliuſque eſt aſſidue ſpeculari, quam interrupte, ac raro. Deinde vero, quoniam anima rationalis a corpore mortali ſeparata nunquam decipitur intelligendo; ſiquidem omnis error & deceptio non aliunde prouenit, quam a materia; cum qua nullum omnino commercium habet anima rationalis poſt interitum hominis a corpore ſeiuncta; quum eadem anima prius, dum in corpore degebat, plerumque deciperetur, falſas opiniones induens;
i 2. *de an. t.* 151. quod & Ariſtoteles teſtatur inquiens, *i Omnes enim hi intelligere corporeum, ſicut & ſentire exiſtimant: & ſentire, & ſapere ſimile ſimili, ſicut in primis rationibus determinauimus: Et tamen oportuit ſimul ipſos & de deceptione dicere; magis propria enim eſt animalibus; & plus temporis in hac permanet anima. Vnde neceſſe eſt, aut, vt quidam dicunt, omnia, quæ videntur, eſſe vera; aut diſſimilis rei tactum deceptionem eſſe: hoc enim contra-*
k *tex.* 152. *rium eſt illi, ſimile ſimili cognoſcere.* k *Quod igitur non idem ſit ſapere, & ſentire, manifeſtum eſt; hoc enim animalibus ineſt omnibus, illud autem paucis. Sed neque intelligere, in quo eſt quod recte, & quod non recte (quod enim recte, prudentia, & ſcientia, & opinio vera; quod vero non recte, contraria horum) neque hoc inquam eſt idem cum ipſo ſentire: ſenſus enim propriorum ſemper verus eſt, & omnibus ineſt animalibus; intelligere autem contingit & falſo, & nulli ineſt, cui non inſit ratio:* Intellectio vero, quæ ſine deceptione, ſemperque veritatis particeps eſt, præſtantior habetur cognitione falſa, deceptoriaque opinione. Deinceps autem, quoniam anima rationalis poſt obitum ho-
l 1 *de an. t.* 66. minis a corpore ſeparata *l* penitus eſt immobilis phyſice;
m 1. *de an. t.* 61. quum in corpore degens ſit *m* mobilis, ſaltem peraccidens; eſt autem motus Ariſtoteli actus *n* imperfectus; & immobi-
n 3. *phy. t.* 15. 8. *phy. t.* 40 litas connumeratur inter perfectiones Primi-Mouentis, ac
o 2. *phy. t.* 73. 8. *phy. t.* 45 *& ſeqq.* 1. *cæl. t.* 100 ſummi Dei, non ſolum ab *o* Ariſtotele pluribus in locis; verum etiam ab alijs omnibus, qui cum Boetho Deum adorantes hymnum huiuſmodi concinunt in Conſolatione *p* Philoſophica,
p *li.* 3. *metr.* 9.

O qui perpetua Mundum ratione gubernas
Terrarum, cælique ſator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabiliſque manens das cuncta moueri.

Sic

Sic igitur immobilitas eſt affectio præſtantior mobilitate; proindeque rationalis anima melius ſe habet extra corpus, vbi degit omnino immobilis phyſice, quam in corpore, in quo euadit phyſice mobilis per accidens. Itaque rationalis anima ſeparata a corpore per mortem hominis non eſt ens incompletum, vt debeat naturaliter appetere vniri cum corpore, quo compleatur; ſed viciſſim eſt ens abſolutius, & perfectius rationalis anima dum extra corpus eſt, quam dum ineſt in corpore. Denique vero quam, quæſo, perfectionem, quodnamue complementum anima, potiſſimum rationalis, quæ animatum omnium eſt q perfectiſſima, ſuſcipiat a corpore? certe forma complet, perficitque materiam; non viceuerſa materia perficit formam; qua de re latius agimus in opere r De animorum Immortalitate. Quibus adijciendum nunc illud eſt in propoſito, quod quum vel Ariſtoteli quoque defunctorum animæ ponantur in duplici ſerie; quia defunctos alios felices ait, alios infelices; ad quos quum ſtatuat nonnihil attinere fortunas amicorum, & poſterorum viuentium; non ita tamen, vt infelices defuncti poſſint ob amicorum viuentium bona de ſtatu miſeriæ perduci ad ſtatum felicitatis; nec vt felices de ſtatu beato transferri valeant in calamitatem; ait enim. ſ *Magis autem fortaſſe dubitandum eſt de vita defunctis; an boni alicuius, vel contrarij poſſint eſſe participes: Videtur enim ex his etiamſi pertingat ad ipſos quippiam, ſiue bonum, ſiue contrarium; exile quoddam, ac paruum id eſſe, vel abſolute & ſimpliciter, vel ipſis: ſin minus, tantum ſaltem, ac tale, vt neque felices eos, qui non ſunt, facere; neque eos, qui ſunt, priuare felicitate poſſit. Conferre igitur quid defunctis proſperi amicorum ſucceſſus videntur; ſimili modo etiam infortunia; ita tamen ac tantum, vt neque felices reddere infelices, neque quippiam tale efficere valeant.* Hæc inquam quum ſtatuat Ariſtoteles, nobis anſam dedit in propoſito conſiderandi defunctorum animas tum felices, tum infelices; profecto miſeræ, ac infelices animæ damnatorum non habent vt aliquid boni ſibi ſperent a corporis reaſſumptione; quum eiſdem miſeria geminanda ſit poſt reſurrectionem; quare non appetunt appetitu naturali, nec vllo alio, ſed horrent, & oderunt iterum vniri corpori. Felices autem beatorum animæ cupiunt quidem corpori denuo conſociati, ſed non appetitu naturali, de

q 1. *de an. t.* 82

r *lib.* 3. *cap.* 6.

ſ 1. *Ethic. c.* 11

quo diſputationem habemus, verum appetitu ſupernaturali ſeu Diuino-morali; quoniam talis earum appetitus dirigitur in bonum ſupernaturale; ſcilicet in gloriam accidentalem animæ; ſeu in nouum gradum gloriæ, quem ſibi conquirit anima ex vnione cum corpore glorioſo; nam appetitus appellatur, ac determinatur a fine, vt aliæ functiones omnes, ſiue vt alia omnia, decretis Ariſtotelis. Ita ergo falſo nititur fundamento ſecundum argumentum præclari, Florentiſque viri, probare ſatagentis Animam poſt hominis obitum a corpore ſeparatam habere naturalem potentiam, & phyſicam inclinationem ad corpus denuo ſubeundum, quaſi extra corpus ſit ens quoddam incompletum, & imperfectum, naturali quodam appetitu propendens, & inhians ad ſui perfectionem, & complementum.

t 2. de an. t. 49

Tertia difficultas viri Docti, dicentis Anima rationali poſt hominis interitum a corpore ſeparata non ineſſe phyſicam inclinationem ad corpus denuo ſubeundum, quia ſit pars eſſentialis humana natura; adeoque in potentia naturali ad integritatem ſui totius; eluitur oſtendendo primum, Animam rationalem, qua in corpore fuerat pars hominis, a corpore ſeiunctam non amplius habere naturam, & rationem partis. Cap. V.

POſtea vero noſtræ poſitioni vir Doctus obijciebat, Animā rationalem poſt hominis interitum a corpore ſeparatam de ſe eſſe partem totius hominis eſſentialem, adeoque partē totius compoſiti phyſici naturalem: at vero partem quamlibet habere naturalem potentiam, & inclinationem phyſicam ad integritatem, & ad totum ſuum conſtituendum: proindeque rationalem animam poſt hominis interitum a corpore ſeparatam adhuc habere in ſe naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum, retinereque propenſionem phyſicam ad ingrediendum iterum corpus. Ceterum nec iſta ratio demolitur noſtram poſitionem, nec ſatis firmat oppoſitam opinionem: enim vero primum concedentes diſputationi, Partem quamlibet habere naturalem potentiam, & phyſicam inclinationem ad ſuum totum, & ad integritatem eius conſtituendam; proindeque ad vnionem cum alijs partibus, quibus conſociata promouet integritatem totius; Negamus, Animam,

Rō. III.

Sol. 1.

nimam, quæ dudum in corpore fuit pars hominis integri, ſeparatam a corpore pariter eſſe partem, ſeu conſeruare in ſe rationem & naturam partis: Profecto rationalis anima, dum ineſt in corpore, tunc eſt pars eſſentialis totius hominis, qui ex anima & corpore conſtituitur; verum a corpore ſeiuncta eadem anima non amplius eſt pars vllo modo, ſed eſt totum quid integrum ſui generis, nimirum ſubſtantia ſimplex incorporea per ſe ſubſiſtens; quod & ratio comprobat, & clare nos edocet Ariſtoteles: ratio quidem id comprobat ex rei natura petita, & ab Ariſtotele conſiderata nõ vno in loco, cui primum talia ſcribuntur, a *Plantæ autem, & animalium multa diuiſa viuunt: & videntur eamdem habere animam ſpecie.* ac mox. b *Videntur autem & plantæ viuere diuiſæ, & animalium inſectorum quædam, tanquam eamdem habentia animam ſpecie, etſi non numero: vtraque enim partium ſenſum habet, & mouetur ſecundum locum ad aliquod tempus.* c *Si autem non permanent, nullum inconueniens eſt: inſtrumenta enim non habent, quibus ſaluent naturam; ſed nihilominus in vtraque partium omnes inexiſtunt partes animæ; & eiuſdem ſpeciei ſunt ad inuicem, & toti; ad inuicem quidem, tanquam quæ ſeparabiles non ſunt; toti autem animæ, tamquam indiuiſibili exiſtente.* Et adhuc poſtea, d *Sicut enim in plantis quædam diuiſa videntur viuere, & ſeparatæ ab inuicem, tanquam exiſtente in his anima, actu quidem vna in vnaquaque planta, potentia autem pluribus: ſic videmus & circa alias differentias animæ accidere in his, quæ inciduntur in inſectis; etenim ſenſum vtraq; partium habet, & motum ſecundum locum: ſi autem ſenſum; & imaginationem, & appetitum: vbi enim ſenſus eſt; & dolor, & voluptas conſequitur: vbi autem hæc ſunt, ex neceſſitate & deſiderium eſt.* Ex quibus non vnica ratio propoſitæ negationis habetur, Prima quidem, quia ſi planta quælibet vnam tantum habet animã dum integra eſt; deinde poſt plantæ diuiſionem diſſectionemque plures in ea numero ſunt animæ; id profecto contingit, quoniam anima vna illa totius plantæ diuiditur per accidens ad partitionem ſubiecti corporis; proptereaque rami ab arbore auulſi anima non amplius eſt pars animæ, ſed tota quædam anima; vt, vere quæ in ramo plantæ coniuncto fuerat pars animæ totam plantam priorem animantis, per ſolam ſeparationem rami a trunco fiat, euadat, permaneatque ſemper in poſterum anima integra

a 1. *de an. t.* 68

b *tex.* 93.

c *tex.* 94.

d 2. *de an. t.* 20.

gra in ramo auulſo; niſi turſum ſcindatur ille ramus in plures taleas, parteſque; de quibus eadem habenda eſt ratio: Non alia ſane ratione lumbricus vnus in inſectorum animalium genere integer vnicam habet animam toti ſuo corpori coextenſam, quemadmodum late confirmauimus in opere De
e lib. 2. ca. 12. & ſeqq. *e* Animarum Coextenſione corpori; qui lumbricus diſſectus in duas partes medius, & vtrimque cicatrice obducta geminatus, paritur, & arguit animam ſuam prius vnicam in duas integras partiri; nam vterque lumbricus poſterior, ortus per prioris diuiſionem, ſuam ſeorſum habet animam integram, ab anima comparis alterius reuera diſtinctam; quum neutrius lumbrici poſterioris anima ſit amplius pars animæ, ſicuti fuerat in illo priori nondum diſſecto; ſed integra vtraque, totaque gemina: Quum autem totum integrale ſit ſua quacumque parte *f* præſtantius; certe neceſſarium eſt concedere
f 3. phy. t. 63. 1. cal. t. 3. animæ rationali poſt hominis obitum a corpore ſeparatæ perfectionem illam integritatis, atque totius, qua prius deſtituebatur in corpore degens, vbi pars erat hominis; quia perfectionem huiuſmodi conuenire modo cognouimus animæ vegetali, ſenſitrici, atque motiuæ degentibus infra rationalis animæ naturam in planta, & in lumbrico; quarum ſingularum vna pars dum ab alia ſeparatur ad ſubiecti viuentis, corporiſque partitionem, vtraque ſeorſum euadit totum quid, & efficitur anima quædam integra. Deinde vero, Si poſt diſſectionem animalis inſecti, in vtraque partium diui-
g 1. de an. t. 94 ſarum omnes inexiſtunt partes animæ, vt ait *g* Ariſtoteles; quum cui partes omnes animæ inexiſtunt, eidem inſit neceſ-
h 4. meta. t. 31 ſario anima tota & integra; nam totum *h* definitur, cui nulla pars deeſt; iam neceſſarium eſt confiteri partem animæ, quæ præfuit in cauda lumbrici, ſiue in medio lumbrico, poſt illius inſecti diuiſionem euadere in animam totam & integram, ac penitus exuere naturam partis: modo ſi talis perfectio conceditur viliſſimæ brutorum imperfectiorum animæ, vt per ſeparationem exuat imperfectionem partis, & induat complementum ac perfectionem totius; multo ſane magis neceſſarium eſt cōfiteri *i* præſtantiſſimam omnium animarum ra-
i 2. de an. t. 82 tionalem per ſeparationem a corpore in hominis interitu amittere naturam partis hominis, & acquirere naturam ſubſtantiæ totius integræ in genere immaterialium, & incorporeorum.

reorum. Præterea Magiſter a nobis in preſentia militat, expreſſis verbis conſtituens, Animam rationalem, dum corpori coniuncta permanet, eſſe partem hominis, vt pote compoſiti ex anima & corpore; ac tunc habere ſui eſſe imperfectum, ſeu non bene ſe habere; dum vero ſeparatur a corpore mens humana, proindeq; rationalis anima, tunc fieri totum quoddam integrum ſui generis in vniuerſo; & aliud quid exiſtens a corpore, ſortiri optimum eſſe in toto mundo; verba Philoſophi, k ſuperius breuiter explicata, nunc latius conſideranda, ſunt hæc ipſiſſima, l *Quum igitur non ſit diuerſum id quod intelligitur, & intellectus; quæcumque non habent materiam idem erunt; ac intellectio vna eius, quod intelligitur. Item reſtat dubitatio, vtrum compoſitum ſit, quod intelligitur; mutaretur etenim in partibus totius. An omne non habens materiam indiuiſibile eſt, quemadmodum humanus intellectus, aut qui compoſitorum in aliquo tempore ſe habet: nam non bene eſſe habet in hoc, aut in hoc; verum in toto quoddam, quod optimum eſt, aliud ab eo exiſtens: ſic autem ipſa ſui ipſius intellectio per totum æternum ſe habet.* k cap. 4. l 12. met. t. 51

Primum ſane dogma ſatis apertum eſt, & m alibi conteſtatum ab Ariſtotele, dicente, Quæ non habent materiam, ea tum ſimul eſſe naturas & intelligibiles, & intelligentes; tum ſeipſa intelligere; tum vnicam habere intellectionem non interpellatam, interruptamue, ſed continuam, ac æternam; quando reipſa prorſum ſine materia ſunt. Alterum theorema quæſtionem, ſeu dubitationem continet, *Vtrum compoſitum ſit quod intelligitur*, ſcilicet, vtrum intellectus a materia ſeparatus intelligat alia a ſe, cum quibus componatur, vt intellectiuum cum intelligibili; ſiue vtrum quod intelligitur ab intellectu a materia ſeparato, ſit quid ab eo diuerſum reipſa, & in actu intellectionis cum eo compoſitionem faciat, compoſitumque ſit; nam cognitio quælibet fit per coniunctionem compoſitionemque cognoſcibilis obiecti cum facultate cognoſcente: dum enim idem ſemetipſum intelligit, tunc quod intelligitur non eſt compoſitum cum eo, quod intelligit; nam idem cum ſemetipſo non facit n compoſitionem; quia compoſitio ſemper eſt multorum conſociatio: ſiue potius, Vtrum quod intelligitur ab intellectu a materia ſeparato, ſit non vnicum ac ſimplex ens, ſed compoſitum, ſeu aggregatum ex omni ente, ac totum ipſum intelligibile ex omnibus intelligibilibus m 3. de an. t. 15. & 16. n 4. metu. t. 3.

o 1.*phy.t.4.* gibilibus ſpeciebus compoſitum, ac veluti o partibus coagmentatum. Propoſitæ quæſtionis, dubitationiſue rationem affert pro parte negatiua Magiſter, deſtruens affirmatiuam, dum ait, *Mutaretur etenim in partibus totius;* nempe ſi ſeparatus a materia intellectus intelligeret alia extra ſe; ſiue, ſi quod intelligitur ab intellectu a materia ſeparato, compoſitum eſſet vel in actu intellectionis cum intellectu, vel ex omni ente natura ſua intelligibili; quum vnus intellectus plura ſimul non intelligat; non ſemper eiuſdem rei frueretur vnica intellectione; ſed mutaretur de intellectione vnius entis intelligibilis, ad intellectionem alterius partis, ſeu ſpeciei in eodem toto genere intelligibilium: Et qua ratione ceſſat ab intellectione vnius ſpeciei, ſic poſſet ociari ab intellectione cuiuſuis alterius; adeoque valeret intermittere ſuum actum intelligendi; quare non haberet vnam ſemper intellectionē, neque continuam, atque perennem: non quidem vnam, quia functio intelligendi variatur ad obiectorum intelligibilium diuerſitatem: neque vero continuam, quia repetitis intermiſſionibus interrumperetur: contra tamen nuperrime dixerat Ariſtoteles, in his, quæ non habent materiam, intellectionem vnam eſſe perennem, non autem multas interruptas. Hinc exacte ſoluit Ariſtoteles dubitationem, determinatque propoſitam quæſtionem immediate ſubdens, *An omne non habens materiam indiuiſibile eſt*, ſiue vt alij legunt, *non eſt diuiſibile*: Particula quidem, *An*, frequens Ariſtoteli quæ-

p *in problem.* ſtionesp determinanti, q dubitationeſque diluenti: *omne non*

q *3. de an. t. 14* *habens materiam*, non inquit, omne non vtens materia; ſed omne non habens materiam, abſolute, ſcilicet, nec vt ſui partem conſtitutricem, ad excludenda compoſita ex materia & forma; nec vt ſubſtratum ſibi ſubiectum, ad excludendas omnes formas exiſtentes in materia, ſiue materia ſibi ſubiecta vtantur velut inſtrumento ad operandum, cuiuſmodi eſt anima ſenſitiua, ſiue non vtantur organo materiali, cuiuſmodi

r *1. de an. t. 92* eſt r intellectiua corpori conſociata, Omne, inquit, non ha-

3. de an. t. bens materiam *indiuiſibile eſt;* & hoc trifariam; primo qui-

6. 7. dem, quia omne ſic immateriale eſt natura ſimplex; nam omne compoſitum habet materiam, quia ex pluribus non ſit vnum compoſitum, nec omnino vnum alteri compoſitum eſſe poteſt, decretis Ariſtotelis, niſi vel vnum ſe habeat ad

alte-

alterum, vt ſ potentia ad actum; vel ambo ſint vt t materia tertij compoſiti ex eorum vnione reſultantis; ita duobus ex dimidijs conſtituitur totum; & quatuor ex u elementis vnum componitur miſtum: compoſitum autem omne x totale ſemper eſt diuiſibile in ea, ex quibus coagmentatur; partiale vero eſt diuiſibile, ſeu y ſeparabile ab eo, cui compoſitum, conſociatumque dicitur eſſe; nam homo diuiditur in animam, & corpus; anima vero diuiditur, ſeu z ſeparatur a corpore, ſicut æternum a corruptibili; corpus viciſſim diuiditur ac ſeparatur ab anima, ſicuti corruptibile ab æterno. Deinde vero omne non habens materiam eſt indiuiſibile, quoniam eſt eſſentia indiſſolubilis ac æterna; ſiquidem a Ariſtoteli omne materiam non habens eſt perpetuum; & rebus non aliunde corruptio imminet ac ingruit ex neceſſitate, quam a b materia, quæ cunctis, quibus ineſt, cauſſa eſt vt eſſe & non eſſe poſſint, adeoque generationis & corruptionis. Deinceps autem omne materia carens eſt indiuiſibile, quia eſt eſſentia quædam inſeparabilis & indiuiſibilis a ſua operatione; ſiquidem materia vt eſt radix omnium imperfectionum, ita eſt cauſſa, vt ea, quibus adiungitur, perpetuam ac iugem non habeant operationem; eſt enim operatio, doctore c Philoſopho, perfectio, ſecundus nimirum actus operantium: Quin vt forma de ſe quum ſit actus primus, a quo natus eſt prouenire d ſecundus actus, eſt operatrix natura ſua; ſic a materia detrimentum hoc inter alia contrahit, ne poſſit ſemper ac indeſinenter operari; qua de re latius egimus in libris e De Vita. Quæ omnia ſtatim Ariſtoteles aperit, veraq; demonſtrat eſſe, argumento deſumpto a conditionibus intellectus humani, qui aliquando materiam ſibi habet adiunctam, dum in corpore degit, hominem in eſſe conſtituens; & aliquando materiam non habet vllam, dum a corpore ſeparatus remanet f immortalis poſt hominis interitum; ſubdit enim, *Quemadmodum humanus intellectus*; qui propterea quæſtionis & dubitationis propoſitæ determinationem & ſolutionem apte nobis aperire poteſt, quia quandoq; materiam habet, quandoque non habet; atque adeo materiæ copulatus a Phyſiologo conſideratur; a materia vero ſeparatus ad g Metaphyſicum pertinere dicitur ab Ariſtotele. Sic igitur intellectus humanus bifariam conſiderari poteſt, nimirum & in corpore

degens

ſ 2. *de an. t.* 7. 8. *met. t.* 16
t 7. *meta. t.* 49
u 1. *de gen. t.* 84. *& ſeqq.*
x 1. *phy. t.* 65. 6. *meta. t.* 3
y 1. *de gen. t.* 84.
z 2. *de an. t.* 21 3. *de an. t.* 7 20.
b 12. *meta. t.* 30.
b 1. *phy. t.* 82. 7. *met. t.* 22
c 2. *de an. t.* 2. *&* 5.
d 2. *de an. t.* 5. 6. *&* 10.
e *lib.* 2. *ca.* 27.
f 2. *de an. t.* 31 3. *de an. t.* 20.
g 2. *phy. t.* 26. 1. *de an. t.* 15. 17. 1. *de part. cap.* 1.

degens a Phyſico;& extra corpus a Primo Philoſopho: quod innuit commune fortaſſis eſſe cuipiam alteri, per notam diſiunctiuam addens, *aut qui compoſitorum in aliquo tempore ſe habet*; nimirum hic innuit Ariſtoteles intellectum ſatyrorũ, atque Faunorum, qui ſua tempeſtate colebantur, tamquam ſemidei mortales hominibus prẽſtantiores; de quibus aperte

h 2. de an. t. 29. meminit alio loco dicens, *h Exactius autem manifeſtandum de his poſterius eſt; nunc autem in tantum dictum ſit, quod animalibus habentibus tactum & appetitus inſit. De imaginatione autem immanifeſtum, poſterius autem conſiderandum. Quibuſdam autem adhac ineſt & ſecundum locum motiuum: alijs autem cogitatiuum, & intellectus, vt hominibus, & ſi quid aliud huiuſmodi eſt, aut etiam honorabilius*. certe per hæc hominibus honorabiliora,& huiuſmodi quoquopacto, cuiuſmodi ſunt homines, quæ præter ſenſum tactus, & appetitus, & loco motiuum principium, habent intellectum, nihil aliud Ariſtoteles intelligere potuit quam ſyluanos illos ſemideos a Gentilitate cultos nomine Satyrorum, atque Faunorum, qui vtcumque repreſentabant humanam effigiem,& corpoream naturam habentes tactu pollebant, ac loco mouebantur, & loquebantur, ſermonemque ſerebant humano more intelligentes; atque tandem obnoxij corruptioni moriebantur; licet vitam diuturniſſimam viuere ponerentur; quare commune hoc erat intellectui humano,& Satyrorum, vt non ſemper in materia degeret, ſed in aliquo tempore determinatæ menſuræ ineſſet in compoſitorum quopiam, nimirum homine mortali, Satyroque longæuo quidem, aſt etiam demum corruptibili, tamquam pars illius eſſentialis potior, videlicet vt *i* forma corporis: vel qui in aliquo tempore, finito nimirum, vitam Hominis, Fauniue mortalis k menſurante, eſt e numero compoſitorum; quum ſit pars eſſentialis alteri parti compoſita,& omnino forma materiei conſociata, complicata, complexaque, vt vtar Ariſtotelica phraſi: Dubio procul Ariſtotelem allato ſuperius loco per animalia ſimilia hominibus, ac ijsdem *m* honorabiliora, intellectum habentia, facultatemq; motricem, ac ſenſum, 'non intellexiſſe cælum, ex eo conſtat, quod Ariſtoteli cælum caret omni ſenſu, non eſt ſimile homini, ac ſine controuerſia, ſineque dubitatione eſt homine nobilius, nec habet intellectum, qui ſe habeat in aliquo tempore

i 2. de an. t. 4.

k 2. de gen. t 57.

l 1. phy. t. 54.

m 2. de an. t. 29.

pore

pore compoſitorum; quum ſemper in *n* cælo ſit, & ſine hypotheſi ſit homine *o* honorabilius. Itaque intellectus humanus, aut ſi datur etiam, Satyri, atque Paniſci, qui aliquando eſt in materiali corpore, & aliquando per mortem a corpore ſeparatur, *non bene eſſe habet in hoc* humano, *aut in hoc* Paniſci corpore; quoniam intellectus materiali corpori copulatus, non raro cogitur ociari, & a contemplandi munere feriari; non enim ſemper intelligit in corpore degens, vt *p* alibi monuit Ariſtoteles; & propterea dum eſt in hoc materiali corpore, compoſitoue indiuiduo mortali homine, ſeu Satyro, veluti pars componens; aut in hoc particulari corpore ſuo determinato Satyri, vel hominis, veluti forma in *q* propria materia; *non bene eſſe habet*; quia nec *r* ſemper intelligit, nec intelligendo ſemper aſſequitur verum, ſed plerumque decipitur; quũ intellectus *ſ* perfectio ſit ipſum *t* intelligere; & bene eſſe vniuſcuiuſque ſit fungi ſuo munere; quod *u* alibi nos docuit Ariſtoteles. *Verum in toto:* hoc eſt, quando intellectus non eſt in corpore materiali, ſiue in homine mortali pars eſſentialis altera compoſiti viuentis, *verum in toto* mundo, ac in vniuerſo; qui modus loquendi fuit Antiquorum vſurpatus alibi ab Ariſtotele tum aſſerente *x Hoc autem ſuſtinuit, & quæ eſt in Orphicis vocatis carminibus, ratio; dicit enim animam ex toto ingredi reſpirantibus, latam a ventis: Non poſſibile itaque plantis hoc accidere, neq; animalium quibuſdam; ſiquidem non omnia reſpirant.* & mox: *y Et in toto autem quidam miſtam eſſe dicunt: vnde fortaſſis & Thales opinatus eſt omnia eſſe plena Dijs:* Deos enim priſci vocabant animas defunctorum a corpore ſeparatas. Sic igitur & nunc Ariſtoteles ait intellectum humanum a corpore ſeparatum poſt obitum hominis eſſe in toto mundo *quoddam* ens integrum, *aliud exiſtens ab eo*, quoniam intellectus humanus eſt ens quoddam abſolutum, a corpore ſeparatum quippiam, & ab homine mortali diſiunctum, non amplius hominis corporei aliquid, non amplius corporis *z* actus, vt *a* fuerat antea hominem conſtituens: tunc humanus intellectus extra corporis contagionem *eſt quod optimum*, ſumme perfectum in ſuo genere: ſtatimque declarat Ariſtoteles in quo ſita ſit hæc optima conditio, ſummaque perfectio intellectus humani a corpore ſeparati per interuentum mortis, inquiens, *ſic autem ipſa ſui ipſius intellectio per totum*

N *æter-*

n 8. phy. t. 8 3.
o 1. cel. t. 1 3. 16.
p 3. de an. t. 16
q 2. phy. t. 26. 2. de an. t. 4 & 24.
r 3. de an. t. 16
ſ 2. de an. t. 151.
t 2. de an. t. 24 26.
u 5. de ge. an. cap. 1.
x 1. de an. t. 84
y tex. 86.
z 2. de an. 1. 11.
a 2. de an. t. 7. & 26.

æternum ſe habet: perfectio ſumma, & optima conditio intellectus humani poſt obitum hominis a corpore ſeparati conſiſtit in eo, tum quod ſemper intelligit, maximeque ſeipſum inceſſanter per totum æternum tempus; vt qui non amplius a materia interpellatur interrumpere frequenter diuturnam & iugem ſpeculationem; neque a materia impeditur quominus aſſidue ſeipſum intelligat; ad quod iamdudum Oraculum hominem quemuis hortabatur nobili dicto, *Noſce teipſum*: nam intellectus eſt vere de ſe intelligibilis ſibi, & actu intellectiuus omnium intelligibilium, quod aſſeruit etiam *b* alibi Magiſter; vt propterea vere ſapienterq; dictum fuerit ab initio textus, *c* In ijs, quæ materiam non habent, idem eſſe quod intelligit, & quod intelligitur; idque non eſſe compoſitum, ſed ſimplex intelligibile; quod vna & eadem intellectione perenni a ſemetipſo ſemper tota æternitatis duratione indeſinenter intelligitur: tum maxime ad noſtrum inſtitutum, quod intellectus humanus falce mortis a materia ſeparatus, ſit quoddam ens in toto abſolutum & integrum ſui generis, extra omnem rationem partis alteri compoſitæ, carens omni prorſus imperfectione materiali. Soluit igitur Ariſtoteles propoſitam dubitationem, determinatque ſuperiorem quæſtionem hic inquiens, *d* Id, quod intelligitur a ſeipſo, ſi loquamur de humano intellectu, aliquando eſſe e numero compoſitorum partem compoſiti viuentis; vt dum *e* ſeipſum intelligit in corpore degentem; quæ intellectio eſt interrupta, *f* & multiplex ob materiæ culpam; non vna, & continua: viciſſim aliquando eſſe ſubſtantiam ſimplicem, ac ens integrum quoddam extra materiam, abſolutum in vniuerſo, & indiuiſibile; vt dum ſeipſum intelligit a corpore ſeparatum; quæ intellectio eſt vna, & imperturbate perſeuerans eadem in æternum. Sic ergo pluribus rationibus primum fundamentum, quo nititur tertia viri præſtantis inſtantia, dicentis animam rationalem mortis interuentu ſeparatam a corpore adhuc ex ſe partem eſſe totius hominis eſſentialem, adeoque partem totius compoſiti naturalem, non ſolum nutat, ſed plane falſum eſt; ab ipſomet Ariſtotele multis in locis nuper allatis & explicatis funditus euerſum.

b 3. *de an. t.* 4. 15. & 18.
c 12. *meta. t.* 51.
d 12. *met. t* 51
e 3. *de an. t.* 8.
f 3. *de an t.* 16

Secunda

Secunda ſolutio tertia dubitationis affertur, oſtendendo Partem ſeparatam a toto non habere naturalem potentiam ac propenſionem ad totius integritatem reſtituendam. Cap.VI.

CEterum neque magis firmum eſt aliud eiuſdem inſtantiæ fundamentum, quo dicebatur, Partem ſeparatam a toto, & ab alijs compartibus, retinere potentiam naturalem ad totum, habereque phyſicam inclinationem ad alias partes, vt cum ipſis denuo conſociata priſtinam conſtituat antiqui totius integritatem: In primis enim ramus arboris a trunco diuulſus, cui coniunctus pridem erat pars totius integræ ſtirpis, non ideo gliſcit iterum appetitu naturali cum trunco recopulari ad priſtinæ arboris integritatem; quia melius eſt ramo ſeorſum a veteri trunco plantari, & adoleſcere in arborem nouam, & integram a priori diſtinctam; ſiquidem melius eſt totum integrale ſua quacumque parte ſeorſum accepta: Naturam autem de poſſibilibus efficere ſemper quod melius eſt, adeo notum eſt apud [a] Ariſtotelem, vt vel tyronibus euidentiſſimum ſit: Non igitur inſeuit Natura cuique parti a toto ſeiunctæ, ſeu ab alia quauis parte ſeparatæ, naturalem propenſionem ad iterandam connexionem cū alijs partibus, vt priſtinum totum rurſus integretur; ſed potius e contra naturalem inclinationem ad induendam in ſeipſa naturam noui totius. Deinde vero quælibet pars totius a toto ſeparabilis, talem ſeparabilitatem habet a natura; ſed ſeparabilitas partis a toto nihil eſt aliud quam naturalis potentia ad permanendum extra totum priſtinum, & induendam naturam ac rationem noui cuiuſdam totius: igitur tantum abeſt vt pars omnis a toto ſeparata retineat in ſe naturalem potentiam & propenſionem ad eiuſdem totius integritatem priſtinam reſtaurandam per iteratam ſui reunionem cum alijs partibus, a quibus iam ſeparata fuerat; vt e contra potius pars in toto degēs ab eo ſeparabilis habeat naturalem potentiam & inclinationem ad ſe abſoluendum ab eo toto, & ad induendam noui totius eſſentiam in ſeipſa: Sic igitur tantum abeſt vt anima rationalis poſt obitum hominis a corpore ſeparata naturalem habeat inclinationē ad corpus denuo ſubeundū, quod potius viceuerſa dum in corpore degit, quatenus ab eo ſeparabilis eſt natura, eatenus habeat natu-

a 2. cal. t.34. 2. de gen.t. 59. de an. inc. cap. 2. 1. de gen. an. cap. 4. de iuu. & ſeneƈt. c.2.

ralem propenſionem ad exiſtendum extra corpus. Deinceps autem nihilominus eſt pars eſſentialis compoſiti viuentis corpus, quam ſit anima; vt nos docuit, nobiſque demonſtrauit aperte neceſſarioque[b] Philoſophus: quum itaque non minus aliquandiu permaneat in eſſe ſub forma cadaueris corpus canis interempti poſt animæ caninæ corruptionem; quã poſt corruptionem corporis humani putredine diſſoluti prorſus in elementa permanet incolumis anima rationalis: profecto ſi ratio viri præclari vera foret, qua probare conatur animam rationalem, poſt obitum hominis a corpore ſeparatam, habere naturalem propenſionem, phyſicamque potentiam ad corpus denuo ſubeundum, quia retineat adhuc naturam partis; cuius attributum eſſentiale ſit, appetitu phyſico ſemper inhiare ad integritatem totius priſtini reparandã & reſtituendam: vera quoque fuerit nuper inſinuata ratio, qua quis oſtendere ſtudeat, cadauer canis habere naturalem potentiam ad animam caninam eamdem etſi corruptam iterum ſuſcipiendam; quia ſemper in ſe conſeruet naturam partis inhiantis ad priſtini totius integritatem renouãdam: Quæ ratio quum falſa ſit, eo quod cadauer canis nunquam huiuſmodi potentiam ad actum reduci ſibi ſentiet; fruſtraque ſit omnis potentia naturalis, quę nunquam reducitur ad actum: longe pariter a veritate diſtat inſignis viri dogma, dicentis Partes ſingulas, in quas totum aliquod diuiſum ac reſolutum fuerit, in ſe retinere naturalem potentiam, & phyſicam propenſionem ad priſtinum totum redintegrandum. Vlterius hoc fundamento dato, iam ſi globa ſola terræ maneret in centro mundi, reliquum vero terræ corpus apud Lunam tranſlatum in cælo detineretur; neceſſario gleba naturalem haberet propenſionem ad locum ſurſum, vt cum reliquo terræ globo conſociaretur ad totum telluris elementum integrandum: ſed quum Ariſtoteles id aperte negauerit inquiens, [c] *Non enim ſi quis tranſponat terram, vbi nunc eſt Luna, feretur partium vnaquæque ad ipſam; ſed ad eum locum, vbi & nunc exiſtit*. Sic igitur ob integritatem totius diuiſi reparandam non eſt neceſſario ponenda naturalis potentia, phyſicaue propenſio in ſeparatis partibus ad iterandã vnionem. Non ergo pars quælibet in natura naturalẽ habet propẽſionem ad totius integritatem, vbi hæc ſemel deſtructa fuerit, reſtaurandã; quod erat

b 2. *de an. t.* 2. 4. & 7

c 4. *cæl. t.* 22.

erat alterum fundamentum ratiocinij contra noſtram theſim a celſo viro propoſiti. Cōſtat igitur apertiſſime, tertium argumentum Florentis doctiq; viri claudicare, cruribus vtriſque; quum nitatur falſis præmiſſis: Abunde ſiquidē probauimus, animā poſt hominis obitum a corpore ſeparatam nō amplius eſſe partem, ſed integram ſubſtantiam ſimplicem incorpoream per ſe ſubſiſtentē, certamque ſpeciem naturæ intelligibilis completæ: & parti a toto, reliquiſue partibus ſeparatę, neceſſario nō ineſſe naturalem inclinationem ad partes alias, ſiue ad partem aliam ſubeundam, ſibique connectendam pro totius priſtini noua redintegratione: qui duo ſoli cardines erant, quibus nitebatur tota tertia dubitatio viri præclari.

Quarta dubitatio diluitur, oſtendendo rationalem animam defuncti non habere potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum, quia naturalis potentia ad corpus conſequatur eſſentiam animæ. Cap. VII.

Rō. IV. SEd allatis ab egregio Floridoque viro contra noſtrū theorema dubitationibus aliæ poterant adiungi non infirmi roboris; quarum vna quarto loco talis erit, Propenſio naturalis ad corpus ſubeundum, quam habebat anima rationalis in ſuo primo Statu, quamque retinebat in corpore degens, appetitu naturali cupiens cum corpore iungi ad certum tempus, eſt proprietas phyſica pure conſequens naturam, & eſſentiam animæ rationalis: atuero prorſus eadem eſt natura & eſſentia rationalis animæ a corpore ſeparatæ poſt hominis interitum, quæ fuerat prius in eadem anima dum non adhuc ipſi corpori coniuncta fuerat, & dum in corpore degebat ante mortem hominis: ergo rationalis anima poſt obitum hominis a corpore ſeparata vt eamdem naturam & eſſentiam ſibi retinet, ſic eamdem habet in ſe naturalem potentiam, phyſicamque propenſionem ad corpus, quæ talem animæ naturam, & eſſentiam conſequitur. Cui quidem argumento

Sol. I. ſatis efficaci primum reſpondere poſſumus, Negantes potentiam naturalem, phyſicamque propenſionem, quam ad corpus habet anima rationalis in ſuo primo Statu, & in ſecundo, conſequi naturam & eſſentiam illius animæ ſimpliciter; quia conſequitur naturam animæ talem, & eſſentiam animæ talē,

ſcilicet

ſcilicet corpori ſolum primo vniendæ, ac vnitæ; non autem eſſentiam animæ ſemel a corpore mortis interuentu ſeparatę; Neque nouum eſt in Peripato, quidpiam prius coniunctum habere potentiam aliquam ſibi naturalem, quam eamdem poſtea non habeat ſeparatum; idque nos edocet Ariſtoteles tum in paſſiua, tum in actiua potentia: verba Magiſtri perſpicua ſunt, [a] *Dubitationem autem habet, ſi auferat quis aut ab ipſo* A, *ſi continuum eſt, id, quod mouet quidem, ſed immobile eſt; aut ab ipſo* B, *quod mouetur; an reliquum vtique ipſius* A *mouebit, aut reliquum ipſius* B *mouebitur: ſi enim hoc, non vtique erit, quæ primo mouetur a ſeipſa, quæ* AB *: remota enim ab* AB, *adhuc mouebit ſeipſam reliqua* AB. *An potentia quidem vtrumque nihil prohibet, aut alterum, id ſcilicet, quod mouetur, diuiſibile eſſe, actu autem indiuiſibile: ſi autem diuidatur, non vlterius eſſe eamdem potentiam; quare nihil prohibet in ijs, quæ diuidi poſſunt, potentia primo ineſſe.* Sic igitur in anima rationali potentia naturalis ineſt ad corpus in primo, & ſecundo Statu; quemadmodum [b] antea poſuimus; non autem in tertio, vbi mortis interuentu diuiſa ſeparataque fuerit a corpore. Deinde materia prima, & ſecunda, dum ſub forma ſeminis, menſtruiue degit, habet naturalem potentiam ad ſubeundam naturam animalis, & plantæ, vt ait [c] Ariſtoteles, quæ potentia paſſiua conſequitur eſſentiam materiæ ſub tali forma ſeminis menſtruiue conſtitutæ, non autem naturam materiæ ſimpliciter: tum quoniam actus actiuorum fiunt in patiente [d] diſpoſito, & in [e] propria vniuſcuiuſque materia; modo materia prima nullas habet diſpoſitiones ad animalium, & plantarum naturam induendā, nec illorum propria, ſed omnium communis eſt; & materia ſecunda nullas habet diſpoſitiones ad formam, quam ſemel amiſerit, quæque corrupta fuerit; quum eam amiſerit, quia diſpoſitionibus ad ipſam priuata fuit: tum quia ſecus vnumquodque fieri poſſet ex vnoquoque; nam materia prima, ſecundaque reperitur in vnoquoque corpore ſubcæleſti; propterea que quum materia prima ſecundaque ſeparata fuerit a forma ſeminis per ſeminis corruptionem, non amplius habebit eſſentiam, & naturam talem, quam conſequatur potentia naturalis ad animalis, plantæue formam iterum immediate ſuſcipiendam: Sic anima rationalis, etſi habeat in ſuo primo, ſecundoque Statu corpori iuncta talem eſſentiam,

quam

a 8. phy. t. 44.

b lib. 1. cap. 2 & 3.

c 1. phy. t. 62.

d 2. de an. t. 24.

e 2. de an. t. 26.

quam conſequitur naturalis potentia, & phyſica propenſio ad corpus; in tertio tamen Statu a corpore ſeparata poſt mortem hominis non amplius habet eſſentiam talem, quam conſequatur eadem naturalis potentia, phyſicaque propenſio ad corpus denuo ſubeundum. Deinceps animæ rationalis, quæ in corpore degens obtinet potentiam naturalem motricem, qua mouet per ſe quidem corpus humanum ſibi ſubiectum, & hominem a ſe conſtitutum, per accidens autem ſeipſam; huiuſmodi potentiam non retinet a corpore ſeparata; nam in actu ſeparationis deſinit eſſe motrix; & quæ vt intellectiua, eſt *f* immortalis; eadem vt motiua corruptibilis eſt; quoniam eius eſſentiam conſequitur, naturalis quidem potentia intellectiua, ſimpliciter; motiua vero facultas corpori coniunctam ſolummodo: quam theoriam clariſſimam habemus ab Ariſtotele talia dicente, *g Non eſt autem idem moueri ſecundum accidens a ſeipſo, & ab altero: moueri enim ab alio eorum; & quæ ſunt in cælo, quibuſdam principijs ineſt; quæ ſecundum plures feruntur lationes; alterum autem corruptibilibus ſolum.* Quum itaque certum ſit, animam rationalem eſſe principium motus in homine, quod mouendo hominem per ſe mouet ſeipſam per *h* accidens; iam Ariſtoteles ponens animam rationalem, quatenus eſt intellectiuum principium ſolum, incorruptibilem; neceſſario decernit eã eſſe corruptibilem, quatenus eſt principiũ motus & actiuum per ſe, & paſſiuum per accidens; adeoque naturalem potentiam tum actiuam, tum etiam paſſiuam ad motum efficiendum pariter & ſubeundum, conſequi naturam animæ rationalis in corpore degentis, non autem eiuſdem a corpore ſeparatæ poſt hominis interitum. Sic itaque falſum eſt, naturales potentias, quæcumque conſequuntur animæ naturam & eſſentiam in ſui primo, & ſecundo Statu, conſequi debere neceſſario eamdem in tertio a corpore materiali ſeparatam.

f 1. de an. t. 21 3. de an. t. 7. 20.

g 8. phy. t. 52.

h 1. de an. t. 16

Secunda difficultatis eiuſdem ſolutio ducitur ex eo, quod non eadem prorſus eſt natura, & eſſentia rationalis animæ ante mortem hominis, & poſt hominis interitum. Cap. IIX.

DEinde vero negare debemus, eamdem prorſus eſſe naturam & eſſentiam animæ rationalis per mortem a corpore

pore ſeparatæ, quæ prius fuerat in corpore degentis, & antequam corpori forinſecus adueniret: nam in corpore fuerat pars hominis, & poſt mortem hominis a corpore ſeparata, eſt integrum quoddam in vniuerſo; vt antea [a] nos docuit [b] Ariſtoteles: antequam vero corpori conſocietur, eſt eſſentia nondum functa munere ſuo conſtituendi naturaliter hominem; & eapropter eſt in potentia naturali ad ſubeundum prima vice corpus, cum quo iuncta poſſit hominem in eſſe conſtituere; poſt obitum autem hominis a corpore ſeparata, proindeque ſuo tali munere functa, non amplius eſt in potentia naturali ad corpus denuo ſubeundum: Quum itaque varia ſit eſſentia rationalis animæ ſeparatæ poſt hominis interitum & iunctæ cum corpore, & antequam corpori copuletur in formam; quæcumque ſit illa differentia; quum potentia naturalis ad corpus denuo ſubeundum non conſequatur animæ naturam & eſſentiam, niſi prout eſt, vel futura eſt pars hominis eſſentialis, ac omnino pars compoſiti naturalis; iam abſolute negandum eſt, eamdem prorſus eſſe naturam animæ rationalis ante mortem hominis; & poſt hominis obitum; habet enim hanc differentiam, quod ante mortem hominis anima rationalis eſt natura quædam non abſolute perfecta, quoniam habet phyſicam potentiam ad hominem conſtituẽdum, & ad exercendas omnes operationes humanas: Quibus iam functa muneribus poſt hominis obitum eſt natura perfecta, optime ſe habens, & non amplius obtinens ad corpus denuo ſubeundum potentiam aliquam naturalem, quæ quamdam adiunctam habet priuationis imperfectionem. Sic plane materia prima, licet abſolute ſit vna & eadem numero, tamẽ Ariſtoteli dicitur eſſe alia ſub forma ignis, & alia ſeparata a forma ignis corrupti, dum eſt ſub forma terræ; ſcribit enim, [c] *Sed hoc non ens ſimpliciter, dubitauerit aliquis vtrum alterum contrariorum eſt; vt terra, & graue non ens; ignis autẽ, & leue ens: an non, ſed eſt terra ens, ille vero nonens, materia terræ, & ignis ſimiliter: Et an altera vtriuſque materia. An nõ vtique fierent ex ſeinuicem, neque ex contrarijs (his enim exiſtunt contraria, igni, terræ, aquæ, aeri:) An eſt quidem vt eadem, eſt autem vt altera: quod enim quandoque exiſtens ſubijcitur, idem; eſſe autem non idem. De his igitur in tantum dictum ſit.* Qua ergo ratione Magiſter ait, Materiam, quæ vna & eadem numero

[a] ...ap. 5.
[b] ... 2. met. t. 51

[c] 1. de ge. t. 22

mero ſub forma ignis antea degens tranſducitur ab agente vt poſtea ſit ſub forma terræ, dici poſſe non eamdem eſſe ſub adeo diuerſis formis; at in igne naturam quoquopacto diuerſam & non eamdem habere, ac dum eſt ſub forma terræ, ab igne corrupto ſeparata: Nos eadem ratione prorſus aſſerere poſſumus, Animam rationalem corpori conſociatam in homine diuerſam quoquopacto naturam & eſſentiam habere, non autem eamdem omnino, quam habebit poſtea, dum a corpore ſeparata poſt obitum hominis per ſe ſubſiſtet: ob quam ſane varietatem fit, vt quæ priuſquam corpori ſociaretur, & vbi corpori iungebatur, habebat naturalem potentiam ad corpus prima vice ſubeundum, & animandum ad præſtitutum ſibi a natura tempus; demum interuentu mortis a corpore ſeparata non amplius habeat eamdem potentiam naturalem ad corpus denuo ſubeundum: & eo magis, quo maiorem mutationem naturæ ſubit anima rationalis dum per mortem ſeparatur a corpore, quam materia dum ſeparatur ab igne, qui corruptione vertitur in terram; enimuero materia prima ſemper eſt pars eſſentiæ compoſiti naturalis, ſemperque [d] natura, quæ dicitur principium motus; ſiue ſpectetur in igne, ſiue in terra: & quam habebat ſub ignis formæ [e] naturalem potentiam ad motum ſurſum, eamdem nō retinet ab igne corrupto ſeparata manens ſub forma terræ: Sed anima rationalis, quæ antequam corpori copuletur in formam, eſt phyſice pars futura generandi hominis, & vere natura futura hominis; in quo genita eſt pars actualis, ac [f] natura hominis: poſt hominis interitum non amplius eſt [g] natura, principiumue motus; non amplius eſt pars componens, nec actu, nec potentia; vt [h] nuper vidimus apud [i] Ariſtotelem; ſed eſt totum quid integrum, & abſolutum, optime ſe habens, ac per ſe ſubſiſtens in vniuerſo. Sic igitur anima rationalis poſt hominis interitum nullam habet naturalem potentiam, propenſionemue phyſicam ad corpus denuo ſubeundum; nec eamdem prorſus habet naturam, ac priuſquam a corpore ſepararetur; & omnino non talem, quam conſequatur naturalis potentia, phyſicaque propenſio ad corpus denuo ſubeundum.

d 2. *phy. t.* 4. 21.
e 2. *phy. t.* 5.
f 4. *de par. ca.* 10.
g 1. *de par. c.* 1
h *cap.* 5.
i 12. *met. t.* 51

Tertia einſdem, vel conſimilis e Diuo Thoma deducta difficultatis enodatio depromitur ex eo, quod potentia ſupernaturalis dici poteſt metaphorice naturalis, ſed non proprie. Cap. IX.

CEterum quia ſuperius argumentum, vel ſaltem aliud illi ſimillimum niti videtur autoritate clariſſima Diui Thomæ, quem in propoſito noſtram ſententiam pluribus rationibus communire [a] perſpeximus; vt liberemus Angelicũ Doctorem ab apparenti contradictione, tertiam allatæ dubitationis diſſolutionem afferemus. Porro ſibimetipſi nobiſcum dicenti [b] pluribus in locis animam rationalem a corpore ſeparatam non habere potentiam naturalem ad actum reſurrectionis, aſt obedientialem ſolum, quæ ſupernaturalis eſt; aperte contradicere videtur, dum ait, [c] *Praterea id quod ineſt alicui ſecundum ſe, ſemper ineſt ei: ſed forma ſecundum ſe ineſt vniri materiæ; non enim per accidens aliquod, ſed per eſſentiam ſuam eſt actus materiæ; alioquin ex materia & forma non fieret vnum ſubſtantialiter, ſed accidentaliter: forma ergo non poteſt eſſe ſine propria materia: ſed intellectiuum principium quũ ſit incorruptibile, vt* [d] *ſupra oſtenſum eſt, remanet corpori non vnitum corpore corrupto: ergo intellectiuum principium non vnitur corpori vt forma*, cui reſpondens paullo poſt inquit, [e] *Ad ſextum dicendum, quod ſecundum ſe conuenit animæ corpori vniri, ſicut ſecundum ſe conuenit corpori leui eſſe ſurſum: Et ſicut corpus leue manet quidem leue, quum a loco proprio fuerit ſeparatum, cum aptitudine tamen & inclinatione ad proprium locum: ita anima humana manet in ſuo eſſe, quum fuerit a corpore ſeparata, habens aptitudinem & inclinationem naturalem ad corporis vnionem.* Porro ſi hæc non attuliſſet Diuus Thomas, nos audacter negaremus tum animam defuncti a corpore ſeparatam habere naturalem aptitudinem & inclinationem ad corporis vnionem; cuius dicti nullam rationem adhibet Diuus Thomas; tum animam poſt mortem manere in ſuo eſſe, quod pridem habebat corpori iuncta; quum id ex Ariſtotele multis rationibus; ac ex rei natura [f] demonſtrauerimus non eſſe verum omnino: tum proportionem corporis leuis ad eſſe ſurſum, & animæ ſeparatæ ad vnionem corporis; nam leuitas eſt ipſamet propenſio naturalis, potentiaque phyſica ad eſſe ſurſum,

a *lib. 1. ca. 31. & ſeqq.*
b *3. cont. ge. cap. 102. 1. 2. q. 113 ar. 10, 3. p. q. 11. ar. 1. 2. ſe. d. 18. q. 1. ar. 3. ad 3.*
c *1. p. q. 76. ar. 1. dub. 6.*
d *q. 75. ar. 6.*
e *q. 76. ar. 1. ad 6.*
f *cap. ſup.*

ſurſum, vt edocet g Ariſtoteles; at anima ſeparata, ſeu illius eſſe ſeparatum non eſt ipſa naturalis inclinatio ad corporis vnionem, vt cuique patet. Sed ob reuerentiam Sancti Doctoris, duo dicimus, vnum eſt, ab ipſo propoſitam eſſe ſolutionem hanc dialectice, ſeu diſputationis gratia; non autem veluti ſcientificam, & acroamaticam determinationem: alterum eſt, duplicem eſſe potentiam naturalem apud Philoſophos, alteram quidem proprie dictam, de qua nobis inſtituta eſt diſputatio; alteram vero metaphoricam, & ſecũdum tranſlationem appellatam, de qua nunc agit Diuus Thomas: & ſane duas huiuſmodi differentias potentiarum alibi propoſuit Ariſtoteles, dum ait, h *Metaphorice autem, quæ in Geometria, potentia dicitur;* & adhuc infra, i *Quod igitur multipliciter potentia, & poſſe dicatur, determinatum eſt a nobis in alijs: Harum vero quæcumque quidem æquiuoce dicuntur potentia, prætermittantur: quædam etenim ſimilitudine quadam dicuntur, vt in Geometria poſſibilia, & impoſſibilia dicimus, eo quod quodammodo ſint, aut non ſint.* Pariter in Theologia, in qua ſola conſideratur anima defuncti in relatione ad corpus denuo ſubeundum, quæ potentia naturalis dicitur in anima ad corporis vnionem, eſt æquiuoce naturalis, ſiue metaphorice naturalis, ac ſecundum ſimilitudinem eius potentiæ, quæ dicitur naturalis corpori leui, dum eſt ſeparatum a proprio loco, ad eſſe ſurſum: & reuera ad hoc vt anima ſit per ſe corpori vnibilis, ac vniatur illi ſubſtantialiter in formam, ſat eſt vt ad ipſum ea ſemper habeat ex Diui Thomæ ſententia naturalem vtcumque propenſionem, potentiamue, ſiue proprie dictam, ac vniuoce; quæ pertinet ad Phyſicum; ſiue metaphoricam, aut æquiuocam, aut analogam, quæ vere phyſica non eſt, nec attinet ad Phyſicum, ſed ad Theologum: Quam doctrinam euidentem habemus apud Ariſtotelem, k cui cauſſæ naturales generationis phyſicæ duæ ſunt, efficiens, & finalis: & quum finalis metaphorice moueat, ac ſecundum tranſlationem, l non autem proprie naturaliter ac phyſice, vt cauſſa m efficiens; id tamen non impedit, quominus cauſſa finalis ab n Ariſtotele præferatur in generatione naturali promouenda cauſſæ effectrici, quæ phyſice mouet, ac proprie, non autem metaphorice. Sic in præſentia Diuus Thomas o aſſerit animã rationalem defuncti a corpore ſeparatam habere naturalem

g 4. cæl. t. 2. & ſeqq.

h 5. met. t. 17.

i 9. meta. t. 2.

k 1. de par. c. 1.

l 1. de ge. t. 55.

m 2. phy. t. 73.

n 1. de par. c. 1

o 1 p. q. 76. ar. 1. ad 6.

inclinationem ad corporis vnionem, vt corpus leue a ſuo loco ſeparatum habet naturalem potẽtiam ad eſſe ſurſum: qui ſæpius *p* alibi determinauit animam rationalem defuncti a corpore ſeparatam non habere naturalem vllam potentiam ad actum reſurrectionis; quia hic fiat ſupra ſpem naturæ, ſupraque omnem potentiam naturæ ab agente ſupernaturali; quum omnis potentia paſſiua naturalis deducatur ad actum a potentia actiua naturali: quæ omnia late *q* ſuperius obſeruata ſunt apud Diuum Thomam: At ſoluitur Angelicus Doctor a contradictione dicendo, tractare *r* nunc ipſum de potentia metaphorice-naturali, ſeu æquiuoce-phyſica, vel ad ſummum analogice-naturali; quæ ad Theologum attinet; in alijs vero locis antea productis, agere de potentia naturali proprie dicta, & vniuoce-phyſica, quæ ad Phyſiologum attinet: modo poteſt anima rationalis a corpore demortui ſeparata potentiam habere metaphorice-naturalem ad corpus iterum ſubeundum; ad quod non habet vllam potentiam naturalem proprie dictam, de qua nobis inſtituta eſt diſputatio cum viro Florenti: eſt autem ea metaphorice-naturalis inclinatio, per quam fieri poteſt ex anima & corpore reunito vnum per ſe, potentia triplex illa *ſ* dudum explicata, nimirum Obedientialis, Moralis, ſiue Diuino-politica, & Logica nuncupata: Quarum vnaquæque, vt a Diuo Thoma vocari potuit in præſentia metaphorice, ac etiam analogice-naturalis, quia non eſt violenta, nec repugnans naturæ animæ: ſic a nobis, ab *t* Ariſtotele, & a Diuo Thoma *u* ſæpiſſime, dicitur non eſſe naturalis, quia non eſt a Naturali Philoſopho cognita puro lumine Naturæ; neque conſequitur animæ naturam a Phyſico ſpectatam; neque reducitur ad actum ab agente naturali; neque refertur ad actum phyſicum ac pure-naturalem; vt late *x* ſuperius oſtendimus, & infra *y* ſuo loco demonſtraturi ſumus. Itaque Diuus Thomas nec ſibi, nec nobis contradicit, dum in præſentia tribuit animæ ſeparatæ naturalem inclinationem ad corporis vnionem; quia loquitur de potentia naturali metaphorice, non autem de proprie dicta naturali; quam tractamus in hoc Opere.

p 3. *cont. gen. c. p.* 102. 1. 2. *q.* 113. *ar.* 10. 3. *p. q.* 11. *ar.* 1. 2. *ſe. d.* 18. *q.* 1. *ar.* 3. *et ad* 3.

q lib. 1. *cap.* 31. *& ſeqq.*

r 1. *p. q.* 76. *ar.* 1. *ad* 6.

ſ lib. 1. *cap.* 4. 5. *&* 6.

t 1. *de an. t.* 41

u 3. *cont. gent. cap.* 102. 1. 2. *q.* 113. *ar.* 10. 3. *p. q.* 11. *ar.* 1. 2. *ſe. d.* 18. *q.* 1. *ar.* 3. *ad* 3.

x lib. 1. *cap.* 7. *& ſeqq.*

y lib. 2. *ca.* 11 *& ſeqq.*

Quinta

Quinta difficultas eluitur, oſtendendo rationali animæ defuncti non ineſſe naturalem potentiam ad corpus denuò ſubeundum, quia terminus ad quem tendit reſurrectio, non eſt quid in puris naturalibus conſtitutum, ſed quid quoquopacto ſupernaturale. Cap. X.

Rō. V. NOn minoris momenti contra noſtram theſim quinto loco ratio talis afferri poſſet; Quoniã Ariſtotelis decreto, [a] Iuſtum eſt appellare omnia a fine; quin & mutationem omnem [b] denominari magis ab eo in quod, quam ex quo mouetur: quum igitur finis potentiæ paſſiuæ ſit forma, ad quam tendit mobile; ac finis cuiuſque mutationis, in quem mobile mouetur, ſit id, quod per talem mutationem comparatur: quumque per ſecundam vnionem animæ rationalis defuncti cum humano corpore conſtituatur in eſſe homo, qui eſt quid naturale, ac phyſicum: iam actus illius nouæ vnionis animæ ſeparatæ demortui cum corpore, debet eſſe ſimiliter phyſicus, & naturalis; adeoque potentia ad talem actum ſecundæ vnionis, proindeque potentia rationalis animæ defuncti ad corpus denuo ſubeundum, dici debebit, ac eſſe vere phyſica ſimiliter & naturalis. Nos huic argumento pariter non vnica ratione ſatisfacere poſſumus; Concedẽtes enim, Iuſtum eſſe omnia appellare a fine; mutationemq; magis denominari ab eo, in quod, quam ex quo mouetur: Danteſque finem potentiæ paſſiuæ eſſe paſſionem ipſam, ſiue formam, ad quam tendit mobile; ac finem cuiuſque mutationis eſſe id, quod per talem mutationem conquiritur: Negamus primo, Hominem, qui per actum reſurrectionis in vltimo Iudicij Die conſtituetur in eſſe Diuinitus, futurum quid pure phyſicum, ac in puris naturalibus conſtitutum: & ratio negationis eſt, quia hominis natura, & eſſentia phyſica diſſolubilis eſt; & eapropter homo in puris naturalibus conſtitutus eſt corruptibilis, atque mortalis; definitur etenim homo vel a [c] Porphyrio, eſſe animal rationale mortale; quin & Ariſtoteli quum homo materiam habeat; materiaque [d] corruptionis neceſſitatem naturaliter aduehat; iam homo phyſice, ſiue in puris naturalibus conſtitutus, neceſſario corruptibilis erit, atque mortalis: quum autem anima rationalis

Sol. I.

demortui

a 2. de an. t. 49
b 5. phy. t. 4.
c cap. de different.
d 1. phy. t. 82. 12. meta. t. 30. 2. de an. t. 35. 2. de ge. an. c. p. 1.

demortui per ſecundam vnionem ſu cum corpore conſtitutura ſit in fine dierum hominem nō amplius corruptibilem, ſed immortalem, ſiue beatum ſumas, ſiue damnatum: iam neque reſurrectio, ſecundaque vnio rationalis animæ cum corpore ſimpliciter dicenda eſt naturalis & phyſica, ratione termini ad quem. Sed & Ariſtoteles apertiſſime ſtatuit hominem corruptibilem ab incorruptibili differre genere, nedum ſpecie; genere nimirum phyſico, ſi non logico, dum ait, c 10. met. t. 26 *e Corruptibile vero eorum eſt, quæ neceſſario inſunt his, quibus inſunt; aut vnum & idem corruptibile & incorruptibile erit. ſi contingit non eſſe ei corruptibile: Aut ſubſtantiam igitur, aut in ſubſtantia cuique corruptibilium neceſſe eſt corruptibile eſſe. Eadem autem ratio & de incorruptibili eſt: eorum enim ambo ſunt, quæ neceſſario inſunt. Prout igitur & ſecundum quod primum hoc quidem corruptibile, illud vero incorruptibile, oppoſitionem habent: quare neceſſe eſt genere diuerſa eſſe. Manifeſtum itaque eſt, quod non contingit tales formas eſſe, quales quidam aiunt: erit namq; & ipſe homo hic quidem corruptibilis, ille vero incorruptibilis; quamuis forma eadem ſpecie cum particularibus eſſe dicantur, & non æquiuoce: quæ vero genere diuerſa ſunt, plus diſtant, quam quæ ſpecie*, Sic igitur homo mortalis ante mortem eſt pure naturalis, ac f terminus generationis naturalis, & finis potentiæ naturalis, quæ præfuit in ſemine, menſtruoque, atque in anima rationali conſiderata in primo ſuo Statu, præcedente ſaltem ordine naturæ actum generationis naturalis: aſt homo poſt reſurrectionem immortalis, non eſt in puris naturalibus, verum ſupernaturali perpetuitate donatus, aut a Diuina Iuſtitia perenni pœna eum afficiente, aut a Diuina gratia beatum ipſum efficiente: quare damnatus, & beatus homo poſt reſurrectionem, quatenus eſt immortalis vterque, eſt quid formaliter vtcumque ſupernaturale, non autem quid pure phyſicum; ſed ab homine pure naturali diſſidet genere phyſico, ſi non logico; licet habeat animam eiuſdem ſpeciei cum homine pure naturali. Quocirca ratione termini, ac finis ad quem tendit reſurrectio, qui finis eſt homo vtcumque ſupernaturalis, nimirum immortalis in indiuiduo ſupra g naturæ leges; quibus homo, vt aliud quodcumque materiale, neceſſario corruptibilem habet eſſentiam: quum inquam hominum vltima reſurrectio ratione termini finiſque ſuper-

f 1. phy. t. 82. 2. de an. t. 35. 2. de gen. an. cap. 1. 12. meta. t. 30.

naturalis non ſit naturalis, at pariter ſupernaturalis; propterea potētia in anima defuncti ſimiliter, & in corpore mortui ad ſecundam vnionem, quæ proprie reſurrectio dicitur, eſt reuera ſupernaturalis, non autem vere ac proprie naturalis. Neque confugiat vir eximius ad aſylum Status innocentiæ, in quo ante peccatum Adæ ſingulus homo materialis habebat naturam immortalem; nobis enim hoc obtrudere nō poteſt; tum quia nos locuti fuimus olim de rationali anima poſt lapſum; & nunc agimus de homine poſt Adę peccatum; tum quia nec homo ante peccatum erat abſolute immortalis, vt futurus eſt poſt reſurrectionem; quod apertiſſime nos edocet Beda venerabilis inquiens, b *Quæritur quomodo immortalis factus ſit homo præ alijs animantibus, & cum illis communē acceperit alimoniam? ſed alia eſt immortalitas carnis, quam in Adam accepimus; alia, quam in reſurrectione per Chriſtum ſperamus; ille factus eſt homo immortalis, vt non poſſet mori, ſi non peccaret; moreretur autem, ſi peccaret: Filij vero reſurrectionis æquales Angelis, nec poterunt vltra peccare, nec mori: Caro ergo noſtra poſt reſurrectionem non eget ciborum refectione, quia nec fame, nec laſſitudine, nec alia infirmitate adeſt defectio, vel poterit corrumpi: Caro Adæ ante peccatum ita immortalis creata eſt, vt per alimoniam adiuta, eſſet mortis & doloris expers, donec corporalibus incrementis perductus ad ætatem, quæ Conditori placeret, multiplicata progenie ipſo iubente ſumeret etiam de ligno vitæ, quo perfecte immortalis factus, cibi vlterius adiumenta non requireret. Sic ergo immortalis & incorruptibilis condita eſt caro hominum, vt ſuam immortalitatem & incorruptionem per cuſtodiam mandatorum Dei cuſtodirent: in quibus & hoc erat, vt de illis lignis conceſſis manducarent; ab hoc interdicto abſtinerēt; per hoc edulium immortalitatis dona conſeruarent; illius tactu mortem inuenirent: Sic vero incorruptibilis & immortalis erit in fine caro noſtra, vt ſicut Angeli in eadem ſtatu ſemper maneat, & corporalibus cibis (qui ibi non erunt) egere non poſſit: nam quod Angeli cum Patriarchis manducauerunt, non indigentia, ſed benignitate factum eſt, vt hominibus familiarius congruerent: Chriſtus quoque poſt reſurrectionem manducauit, non vt cibo indigeret, ſed vt veram poſt mortem ſe carnem recepiſſe monſtraret.* Sed & Diuus Auguſtinus infit, i *Non ait Apoſtolus* k *Romanis, corpus mortale propter peccatum, ſed mortuum: illud enim*

ante

b 1. *Hexam. cap. 2.*

i *Gen. ad litt. lib. 6. ca. 19 tom. 3.*

k *cap. 8.*

ante peccatum mortale, & immortale, quia poterat mori, & non mori: aliud eſt autem non poſſe mori, & poſſe non mori; quomodo creatus eſt homo immortalis. Lyrano ſimiliter, [l] *Poterat homo ſeruare innocentiam, quam ſi ſeruaſſet, neceſſitatem moriendi non incurriſſet.* Ita ergo poſt reſurrectionem futurus eſt homo ſimpliciter immortalis abſque nutrimentorum vſu; qui ante lapſum Adæ creatus fuit a Deo mortalis, ſi nutrimẽtis abſtinuiſſet; quum eſu ligni vitalis immortalitatem ſibi comparare valuiſſet, ſi citra peccatum innocens perſeueraſſet. Ceterum & illa potentia, quam habuit rationalis anima ad ſubeũdum corpus luteum Adæ, quin & corpus Euæ, citra vllam agentis naturalis operationem, diſpoſitionemque, pure naturalis nõ fuit, ſed ſupernaturalis; quum creatio terminans illam potentiam fuerit ſupernaturalis, non autem phyſica: Sic igitur & finis, ac terminus ad quem tendit potentia rationalis animæ defuncti ad corpus denuo ſubeundum, non eſt naturalis, ſed ſupernaturalis; adeoque talis etiam debet eſſe huiuſmodi potentia.

l Geneſ. cap. 2.

Secunda ſolutio difficultatis eiuſdem elicitur ex eo, quod ſo'a mutatio phyſica ſpecificatur a termino ac fine; non autem ſupernaturalis, nec etiam artificioſa. Cap. XI.

Deinde vero negare quoque poſſumus, omnem mutationem ſimpliciter ſpecificari a termino, ad quem tendit, ac omnino a fine; hoc enim ſolum competit mutationi pure naturali; de qua tractauit Ariſtoteles allato [a] loco; quin & ibi Magiſter ait, non quidem abſolute mutationem denominari a termino ad quem, ſed magis ab eo in quod mouetur, quam ab eo ex quo: ſecus eſt de non naturali mutatione, ſiue ſit infra naturam, vt eſt ab Arte facta mutatio; ſiue ſit ſupra naturalis mutatio, quam Ariſtoteles vtens vno lumine naturæ cognoſcere non potuit; cuiuſmodi eſt creatio pariter & reſurrectio: nam de Artificioſa, licet ea tendat ad finem naturalem, vt Medicatio ad ſanitatem, quæ eſt affectio naturalis; non tamen denominatur a ſanitate, ſed ab agente, ac dicitur actio Artificis, non autem functio Naturalis, Medicatio, non autem ſanatio; quod perſpicue monet Ariſtoteles aſſerens, [b] *Amplius autem Natura dicta vt generatio, via eſt ad natu-*

Sol. 11.

a 5. phyſ. t. 4.

b 2. phy. t. 14.

naturam: non enim vt medicatio dicitur non ad medicinam via, ſed ad ſanitatem (nec eſſe enim eſt a medicina, non ad medicinam eſſe medicationem) ſic natura ſe habet ad naturam: ſed quod naſcitur ex quodam in quiddam venit, quatenus naſcitur; ad quod igitur naſcitur? non ad id ex quo, ſed ad quod. Sic igitur mutatio naturalis denominatur a fine, in quem tendit; ad differentiam mutationis artificialis, quæ denominatur ab agente, a quo prouenit. De mutatione pariter ſupernaturali non aliud aſſerendum eſt, quam de artificiali; quia ſupernaturalis mutatio facta ſine motu phyſico, ſineque præuijs diſpoſitionibus, a ſummo Deo ſupra naturæ leges agente, vel quia operetur ſine materia præexiſtente, vel quia operetur in materiam phyſice non diſpoſitam, etſi quod tali functione producitur, ſit quid pure naturale; tamen ea productio non eſt naturalis; & potentia ad eam productionem dici non debet naturalis; quoniam omnis mutatio phyſica præſupponit [c] ſubiectum mutabile; ac omnis potentia naturalis nititur ſubiecto phyſice diſpoſito: modo creatio non eſt mutatio phyſica, quia nullum præſupponit ſubiectum, etſi terminetur ad ens pure naturale; ſed eſt mutatio ſupernaturalis, qua Deus olim ſupra Naturæ leges [d] creauit in principio Cælum, & terram; quæ ſunt corpora pure naturalia, licet non naturaliter primo producta: ſic etiam productio primi homini Adam de limo [e] terræ, primæque mulieris Euæ de coſta viri, non eſt mutatio phyſica & naturalis, verum ſupernaturalis omnino, licet Adam & Eua fuerint homines habentes eſſentiam, & ſubſtantiam vere naturalem; quoniam eorum productio facta fuit ex materia non habente phyſicas diſpoſitiones, quibus innititur naturalis potentia ad naturam hominis phyſice promouendam & ſubeundam; at eſt ſupernaturalis, quia facta fuit a ſummo Deo ſupernaturaliter agente, nimirum ex materia non diſpoſita: ſic illuminatio cæci nati per linimentum oculorum ex [f] luto, non eſt functio naturalis, etſi producta ſanitas oculi fuerit affectio naturalis; nec etiam eſt artificioſa, quia lutum potius excæcabit, poſitum in oculo videntis; verum eſt operatio ſupernaturalis, quia facta fuit in materia non habente phyſicas diſpoſitiones, naturalemque potentiam ad recipiendam illuminationem, potiſſimum a linimento luti: Sic omnino ſecunda coniunctio rationalis ani-

c 1. *phy. t.* 51. *& ſeqq.* 8. *phy. t.* 4. *& ſeqq.*

d *Geneſ.* 1.

e *Geneſ.* 2.

f *Ioan.* 9.

mæ defuncti cum corpore, licet ad hominem terminetur, qui naturale compoſitum eſſe poteſt, vti fuit *g* Lazarus, & filius *h* Viduæ; non tamen eſt mutatio naturalis; nec ad eam anima defuncti naturalem habet propenſionem, aut phyſicam potentiam; quia nec anima defuncti, nec etiam corpus cadaueris, naturales habet diſpoſitiones ad talem vnionem, adeoque ad reſurrectionem, quæ mere ſupernaturalis eſt.

g Ioan 11.
h Luc. cap. 7.

Sexta difficultas primo diſſoluitur, oſtendendo non omnem potentiam realem congenitam cum animæ ſubſtantia, & ſubiectatam in animæ natura phyſicam eſſe, ac illi naturalem. Cap. XII.

DEnique vero potentiam in anima rationali demortui ad corpus denuo ſubeundum, quam obedientialem appellauimus, eſſe dicique poſſe vere naturalem, alia ratio ſic oſtendere videtur, quia Potentia realis congenita cum animæ ſubſtantia, & inexiſtens in animæ natura, phyſica eſt, & illi naturalis: modo potentia, quam habet anima rationalis demortui ad corpus iterum ſubeundum, eſt entitas realis, congenita cum animæ ſubſtantia, & inexiſtens ſubiectata in animæ natura: ergo potentia, quam habet anima rationalis defuncti ad corpus denuo ſubeundum, phyſica eſt, & illi naturalis. Quam quidem rationem etiam intime perſpecta rei natura diſſoluemus. In primis enim abſolute negandum eſt, potentiam realem, congenitam cum animæ ſubſtantia, & inexiſtentem in animæ natura, phyſicam eſſe, ac illi naturalem: tum quia potētia, quam habet ignis ad motum deorſum (poteſt enim *a* deorſum trudi) eſt potentia realis, eſt congenita cum ſubſtantia ignis; quia ſimul atque ignis genitus eſt; poteſt deorſum pelli; & ſubiectatur in eſſentia, ſubſtantia & natura ignis: attamen potentia, quam habet ignis ad motum deorſum, non eſt igni naturalis, ſed violenta, & præternaturam; vt ait *b* Ariſtoteles: tum quia potentia, quam habet homo ad capeſſendas diſciplinas, eſt realis, homini congenita, & ineſt in hominis natura; & tamen non eſt potentia vere naturalis, ſed artificialis, aut moralis; quia diſcere nō eſt motus naturalis, ſed artificialis, aut moralis. Immo nec potentia dici debet naturalis, quia ſit ſubiectata in animæ natura, illi con-

Rō. v. 1.
Sol. 1.
a 1. meteo. c. 4.
b 1. cal. t. 15.

congenita, & realis: nam in ligno, & in ferro ineſt potentia ad recipiendum in ſe formam ſcamni & lecti; quæ quidem potentia eſt realis, congenita ligno, & ferro; quia ſtatim ac genitum fuerit lignum, & ferrum, habet vtrumque potentiam ſubeundi formam lecti, & ſcamni ab arte; quin & hæc potentia ſubiectatur in natura ligni, & ferri; quia forma lecti, & ſcamni ab artifice produci non poteſt niſi in materia, quæ ſit corpus naturale ligni, aut ferri, aut id generis: & tamen potentia ad formas artificioſas in ligno, aut ferro, aut quauis alia materia naturali, non eſt naturalis & phyſica, vt [c] ſupra notauimus vel ex Diuo [d] Thoma; ſed eſt artificialis, analoga naturali; quod innuit Ariſtoteles aperiens potētiam materiæ primæ ad formas phyſicas naturalem latentem, per manifeſtam potentiam artificioſam materiæ Artis ad formas artificiales, dum ait, [e] *Subiecta autem natura ſcibilis eſt ſecundum analogiam: vt enim ad ſtatuam æs, aut ad lectum lignum, aut ad aliud aliquid habentium formam, materia, & informe ſe habet, priuſquam accipiat formam; ſic hæc ad ſubſtantiam, & hoc aliquid, & quod eſt, ſe habet.* Præterea verò nomine potentiæ naturalis proprie ſumpto nos hic intelligimus propenſionem phyſicam ad motum naturalem, quæ proprie ſpectat ad Naturalem Philoſophum; non autem potentiam connatam alicui eſſentiæ, ſeu entitati, quæ communiori vocabulo dicitur etiam Natura, nimirum æquiuoce cum natura proprie dicta, pertinente ad Phyſiologum: Quare licet daremus diſputationi, rationalem animam habere ſibi congenitam, ac ex natura ſua potentiam ad corpus iterum ſubeundum, a quo ſemel egreſſa fuerit; ea tamen potentia, quia neque motum naturalem reſpicit, neque pertinet ad Phyſicum, vere ac proprie naturalis non eſt, ſed æquiuoce, ſeu metaphorice; perinde ac potentia Geometrica vocata, & omnis alia, quam Ariſtoteles, agens ex profeſſo de potentia, prætermittit; ait enim, [f] *Quod igitur multipliciter potentia, & poſſe dicatur, determinatum eſt a nobis in alijs: Harum vero quæcumque quidem æquiuoce dicuntur potentiæ, prætermittantur: quædam etenim ſimilitudine quadam dicuntur, vt in Geometria poſſibilia, & impoſſibilia dicimus, eo quod quodam modo ſint, aut non ſint.* & multo prius. [g] *Metaphorice autem, quæ in Geometria, potentia dicitur.* De qua ſane potentia metaphorice-naturali, ſeu per ſi-

c *cap.5.*
d 2 *phy. lect.*
e 1. *phy. t.* 6
f 9. *meta. t.*
g 5. *meta. t.*

militudinem dicta, & æquiuoce naturali, vt antea notauimus, nos in præſentia non agimus; at de potentia naturali proprie dicta, quæ motum phyſicum reſpicit, & ad Naturalem Philoſophum attinet: cuiuſmodi non eſſe illam, quæ ponitur in anima defuncti ad corpus denuo ſubeundum, ſatis oſtenſum eſt in ſuperioribus: ceterum & potentiam non denominari a ſubiecto, in quo ineſt, ſed ab actu, ad quem refertur; eo cõſtat, tum quod *i* Ariſtoteli denominantur a fine omnia: tum quod potentia ad formam artificioſam exiſtens in ligno, & alio corpore naturali, non dicitur naturalis, ſed artificioſa. Sic ergo falſum eſt primum allatæ nobis inſtantiæ fundamentum.

cap. 10. *2. de an. t. 49*

Secunda ſolutio ducitur ex eo, quod potentia rationalis animæ defuncti ad corpus denuo ſubeundum non eſt neceſſario entitas realis, congenita cum animæ ſubſtantia, & ſubiectata in animæ natura. Cap. XIII.

DEinde vero falſum eſt & ſecundum argumenti propoſiti fundamentum, quo dicitur, Potentia, quam habet anima rationalis poſt hominis interitum a corpore ſeparata ad corpus denuo ſubeundum, eſt entitas realis congenita cum animæ ſubſtantia, & inexiſtens ſubiectata in eiuſdem animæ natura; ſiquidem quum tres inſint in anima rationali per mortis gladium a corpore ſeparata potentiæ ad corpus denuo ſubeundum; vt *a* antea notauimus, nimirum Obedientialis appellata, & Moralis, ſeu Politico-Diuina nuncupata, & Logica dicta: ſi certe ſermonem habeamus de potentia Obedientiali, hæc non eſt neceſſario entitas realis; quandoquidem in potentia Obedientiæ ſummi Dei ſunt tam ea, quæ ſunt, quam ea, quæ non ſunt; quod Diuus Paullus aſſerit ad Romanos ita ſcribens, *b Deum, qui viuificat mortuos, & vocat ea, quæ non ſunt, tamquam ea, quæ ſunt.* & reuera dum iuſſu creauit Deus omnia ex nihilo, cuncta fuerunt in obedientiali potentia ſummi Dei; quæ potentia obedientialis in nonente ac nihilo poſita ante entis creationem non potuit eſſe realis entitas: ita ante animæ creationem, nondum exiſtente anima, dicitur tamen ea eſſe in potentia obedientiali, ſiue in ea nondum creata eſſe potentiam obedientialem non ſolum ad exiſtendum,

a lib. 1. cap. 4. 5. & 6. *b cap. 4.*

ſtendum, ſed etiam ad corpus & prima, & ſecunda vice ſubeundum; quæ potentia non poteſt eſſe realis entitas; quia non entis non eſt vlla realis entitas. Conſimiliter hæc potentia obedientialis non eſt congenita cum animæ ſubſtantia, ſed precedit animæ creationem ab æterno; quum ab æterno fuerint omnia in potentia obedientiali. Pariterque non eſt ſubiectata neceſſario in animæ natura talis potentia obedientialis, quum præfuerit ante creationem animæ. Sin autem ſermo ſit de potentia Morali, ſeu Diuino-politica, ſimiliter hæc etſi ſit entitas realis, non eſt tamen congenita cum animæ ſubſtantia, ſed congenita eſt cum merito, ac demerito; quare primus homo in Statu Innocentiæ non habebat moralem potentiam vt mortuo ſe illius anima denuo ſubiret corpus ad æternam vel gloriam, vel miſeriam; etenim per peccatum mors introiuit in mundum, & per gratiam Dei Saluatoris homo ad gloriam vocatus eſt. Nec moralis iſta potentia ſubiectatur in eſſentia nuda ipſius animæ, ſed in aggregato ex anima & merito, ſiue demerito, nempe in anima merente, vel demerente. Si denique loquamur de potentia logica, quæ dicit non-repugnantiam, ea priuatio quædam eſt, non entitas realis. Ita ergo in anima rationali demortui licet inſit potentia tum obedientialis, tum moralis, tum etiam Logica ad corpus denuo ſubeundum; in ea tamen non eſt vlla potentia naturalis ad hoc, ſecundum quam anima ſeparata valeat ad Naturalem Philoſophum attinere; quod nos contendimus in hoc opere.

Peroratio totius operis. Cap. XIV.

CONſtat igitur ex ſuperioribus, inter animas vnam rationalem triplici [a] Statu donari; quum & ante quam corpori conſocietur ſpectari valeat ſaltem ordine naturæ; & in corpore degens habeatur ad finitum tempus; & poſt hominis obitum a corpore ſeparata ſuperſit immortalis. Manifeſtumque ſatis eſt animam rationalem in primo Statu potentiam [b] naturalem habere, phyſicamque propenſionem ad corpus prima vice ſubeundum, vt cum eo conſtituat hominem, & functiones omnes humanas agat. Liquet etiam eidẽ animæ rationali, dum in corpore degit, qui ſecundus eſt illius Status, habere [c] naturalem inclinationem ad corpus ſibi con-

[a] *lib. 1. cap. 1.*
[b] *lib. 1. cap. 2.*
[c] *lib. 1. cap. 3.*

Index Alphabeticus rerum notabilium in hoc volumine contentarum.

A

Abraham *vt crediderit in ſpem contra ſpem.* 58.
Abſtractas *res a materia non conſiderari a Phyſico.* 28.30.
Abſtractas *res vt noſcere poſſit anima degens in corpore.* 66.67.
Abſurdum *eſt quid factum neceſſario ſtatim corrumpi.* 4.
Actiones *virtutis moralis non poſſunt exerceri ſine corpore.* 6.
Actus *aptus eſt natura fieri in propria materia.* 44.
eſt in eodem genere cum ſua potentia. 41.43.
eſt melior poteſtate. 45.
eſt ratio intelligendi, & cognoſcendi. 67.
eſt alicuius actus. 73.
differt a potentia ſecundum prius & poſterius. 41.
eſt perfectio eius quod eſt in potentia ad ipſum. 22.
fit ſemper in materia diſpoſita. 34.
primus eſt a quo prouenit ſecundus. 95.
reſurrectionis habet pro materia reunibili tam animam, quam corpus. 34.
vt ſit cum potentia principium mutationis. 41.
Æterna *genere differunt a caducis.* 11.
ſunt priora corruptibilibus. 24.
Affectio *nobilior arguit ſubiectum dignius.* 87.
Agens *in natura eſt mouens phyſice.* 60.61.
non praexigens materiam diſpoſitam non eſt phyſicum, nec phyſice-operans. 61.
Anima *qua ſit corpore ſuo natura poſterior.* 3.
inſeparabilis a corpore qua ſit immortalis. 1.
vt ſe habeat ad corpus. 26.
comparatur materia. 35.36.
contrahit imperfectiones a corpore. 22.33.85.
vt diuerſimode vniatur cum varijs corporibus. 18.
humana vt ſit corruptibilis. 24.
qua ſtatum vnicum habeat. 1.2.
Anima-rationalis *aduenit corpori forinſecus.* 2.
poſt hominis obitum non habet materiam vllam. 19.20.

quam

quem primum ſtatum habeat. 3.
quando migret e corpore ſine dolore. 12.
dum eſt a corpore ſeiuncta variam vt habeat eſſentiam, ac dum fuerat corpori coniuncta. 105.
maiorem mutationem ſubit dum a corpore ſeparatur, quam materia dum ab igne qui corrumpitur. 105.
non eſt ſemper natura. 105.
non eſt ſemper principium motus. 105.
ſola tres habet ſtatus. 2.4.
quando ſocietur corpori non ſeparabiliter. 81.
quando pellatur e corpore violente. 12.
quas imperfectiones contrahat ex commercio corporis. 33.83. *& ſeqq.*
eſt eſſentialiter conſtitutiua hominis. 5.
in homine vt gubernet vegetam, & ſenſitiuam. 7.
non habet naturalem potentiam informandi corpus idem in æternum. 83.
eſt naturaliter capax felicitatis. 6.
in primo ſtatu habet naturalem inclinationem ad corpus. 4. *& ſeqq.*
phyſice copulatur corpori ſeparabiliter. 81.83.
vt præexiſtat antequam corpori copuletur in formam. 2.
non educitur e potentia materiæ. 2.
vt media ſit inter formas abſtractas & materiæ penitus immerſas. 8.46.47.
in ſecundo ſtatu habet naturalem appetitum permanendi determinatum ad tempus in corpore ſuo. 8.9.10.
vt differat genere a vegetali & ſenſitrice. 42.
habet potentiam phyſicam ſolum ad corpus phyſice diſpoſitum. 51.
quam habeat indifferentiam phyſice. 46.47.
non ſemper eſt actus corporis, etſi ſemper intelligere poſſit. 68.
vt non habeat penitus eandem eſſentiam in corpore, & extra corpus. 103.104.
eſt ſemper motiua. 76.
Anima defuncti *a corpore ſeparata non habet naturalem potentiam ad corpus denuo ſubeundum.* 19. *& ſeqq.* 80. *& ſeqq.*
eſt quid ſimpliciter incorruptibile. 23.
vt dicatur eſſe in mundo. 97.
non eſt mobilis vllo motu phyſice. 30.31.88.
cur non habeat phyſicam potentiam ad idem corpus, nec ad aliud. 44.45.
vt habeat potentiam obedientiæ redeundi ad corpus. 14. *& ſeqq.*
non ſe habet ad corpus vt ad appetibile bonum. 33.

non habet phyſicas diſpoſitiones ad actum reſurrectionis. 35.
non habet imperfectionem vllam naturalem. 45.46.
non eſt informatiua. 75.
non eſt forma, & actus. 73.
reunitur corpori contra naturalem inclinationem animæ. 55.
reunitur corpori non ad ſe phyſice diſpoſito. 57.58.
non habet materiam quam actuet. 73.
non retinet in ſe naturam partis. 91.93.
non eſt ens incompletum. 82. *& ſeqq.*
non eſt natura. 28.29.
Animarum *diſtinctio varia.* 1.
ſtatus in corpore varius detectus. 4.
tranſmigratio Pythagorica, recipitur a Platone, reſpuitur ab Ariſtotele. 44.45.
Appetit *nihil ſui deſtructionem.* 25.
Appetitus *omnis ad bonum tendit.* 25.
phyſicus propter quid ſit. 25.
naturalis eſt gratia boni phyſice conſequendi 32.
eſt boni abſentis comparabilis. 25.
animalis, & naturalis in quo conueniant, & diſſideant. 11.12.
Ariſtoteles *phyſice negat mortuorum reſurrectionem.* 44.
Aſſiſtentes *animæ quæ ſint.* 1.

B

Boni *nihil phyſice ſibi comparare poteſt anima defuncti ex nouo coniugio cum corpore.* 33.
Bonum *eſt ſui communicatiuum.* 5.
hominis aliquod eſt excedens naturalem capacitatem hominis. 53.54.

C

Cadauer *non habet naturalem potentiam ad animam denuo ſubeundam.* 21.34.40.100.
non habet phyſicas diſpoſitiones ad animam rationalem. 35.
Caliditas *ſeparata eſt impaſſibilis.* 33.
Cognitio *fit per vnionem obiecti cum facultate cognoſcente.* 93.
Compoſitio *eſt multorum conſociatio.* 93.
Compoſitum *omne eſt diuiſibile.* 95.
Coniunctio *animæ cum corpore eſt paſſio corporis pariter & animæ.* 21.
rationalis animæ cum corpore eſt actio ſolius Dei. 21.
cum corpore non eſt actus animæ. 21.
Coniungi *eſt pati.* 20.

Contradictoria *non cadunt ſub omnipotentia Dei.* 18.
Conuerſio P*aulli fuit miraculoſa quia ſine diſpoſitione phyſica.* 57.
Corpus *vaſtum reddit mentem tardiorem.* 84.
naturale non habet potentiam naturalem ad formam artificioſam. 17.
habet potentiam naturalem ſolum ad animam quoquopacto corruptibilem. 24.
non poteſt eſſe actus animæ. 21.
Creatio *primi hominis cur fuerit miraculoſa.* 57.
non præſupponit vllam potentiam naturalem. 70.
duplex eſt, alia ex nihilo, alia ex materia non diſpoſita. 68. 69.
Cæci *nati illuminatio non eſt naturalis,* & *cur.* 113.

D

DÆmon *ab Angelo non differt in naturalibus.* 49.
Defunctorum *animæ Ariſtoteli aliæ felices, aliæ infelices.* 89.
Deus *a veteribus vocabatur anima ſeparata.* 14. 87.
non efficit contradictoria. 18.
gubernat omnia iuſte ac optime. 16.
colendus & metuendus eſt ab omnibus ex Ariſt. 14.
eſt animæ creator & dominus. 14.
& natura nihil fruſtra faciunt. 9.
eſt omnium dominus Ariſtoteli. 14.
ſolus mortuos excitat. 21.
ſolus eſt nihilo facit aliquid. 50.
nullam contrahit labem ex mundi gubernatione. 84.
ſolus efficere quid poteſt eſt materia non diſpoſita. 70.
communicare poteſt ſuam virtutem creaturæ. 44.
vt ſit a materia ſeparatus, & vt non. 85.
nunquam eſt a mundo ſeparatus Ariſtoteli. 84.
cur de mente Scoti nō intelligatur ab anima rationali copulata corpori. 66
Dipoſitio *naturalis non eſt ad actum ſupernaturalem.* 80.
materia ad motum præcipua duplex eſt. 35.
corporis ad animam rationalem quæ ſit. 57. & *ſeqq.*
Diuiſio *ſubſtantiæ in materiam, formam, & compoſitum, non complectitur omnes ſubſtantias.* 73. 74.
Dolor *non eſt vbi deeſt appetitur.* 11.
Dominus *habet imperium erga ſeruos.* 14.
Duo *corpora non habent potentiam naturalem ad eſſe ſimul.* 50.
Duratio *primi ſtatus animæ varie poſita.* 3.
tertij ſtatus animæ varia eſt apud ſapientes. 4.

phyſica

*phyſica hominis eſt finita.*81.
Durities *carnis obeſt operibus mentis.*84.

E

ECſtatici *cur non edant operationes animæ ſenſitricis, ac vegetalis.* 7.
Ens *incompletum naturaliter appetit ſui complementum.*82.

F

FAunorum *intellectus qualis ſit Ariſt.* 86.
Felicitas *cur habeatur non niſi in vita perfecta.* 10.
eſt finis vitæ ciuilis bene actæ. 6.
*eſt operatio animæ excellentis.*10.
eſt præmium honeſtarum actionum. 6.10.
*eſt finis naturalis hominum.*10.
Felicitatem *vt homo mereatur.* 11.
Felix *cur eſſe nequeat anima in primo ſtatu.* 7.
Fide *quæ credantur.*64.
Fides *vt ſit non apparentium.*64.
Finis *eſt a quo debent omnia denominari.* 23.37.39.
eſt magis cauſſa generationis quam efficiens. 67.
potentiæ paſſiuæ eſt paſſio, ſeu forma, ad quam tendit mobile. 109.
mutationis cuiuſque eſt id quod per talem mutationem conquiritur. 109.
corruptibilis ab incorruptibili differt genere. 110.
terminans potentiam paſſiuam animæ defuncti ad corpus denuo ſubeundum, qui ſit. 39.
Forma *artificioſa non producitur niſi in corpore naturali.*115.
*cur ſit magis natura quam materia.*29.
cur non appetat materiam. 25. 26.
*cur ſeipſam non appetat.*25.
*eſt bonum materiæ, non viciſſim.*33.
*eſt operatrix natura ſua.*95.
eſt alicuius forma. 73.
*non eſt ſemper actuatiua materiæ.*75.
*non perficitur ſubiecto.*89.
*non eſt hoc aliquid.*74.
*vt ſe habeat erga materiam.*25.
Fruſtra *eſt potentia naturalis, quæ non poteſt vnquam reduci naturaliter ad actum.*37.

G

GEneratio *prolis in homine fit ab anima vegetali gubernata a rationali.*10.

Gloria *eſt diſpoſitio ſupernaturalis.* 80.
Gratia *conſummata eleuat animam ad hoc vt informare valeat in æternum corpus glorioſum.*80.

H

HOminis *natura ſerua eſt, Deus ſolus liber Ariſt.*14.
Homo *eſt natura corruptibilis.*81.
*ex anima & corpore conſtitutus qui ſit immortalis.*24.
*idem numero quando, & quomodo ſit immortalis.*81.82.
*non poteſt ſuſcitare mortuos ad vitam.*32.
*phyſice non eſt anima rationalis, ſed animal ex anima & corpore conſtitutum.*5.
*poſt iudicium an ſit quid pure naturale.*109.110.*& ſeqq.*
eſt natura mortalis. 109.
*in ſtatu innocentiæ diſſimiliter erat immortalis, ac futurus ſit poſt iudicium.*111.112.
*idem numero vt ſit immortalis.*111.112.
*qui productus fuerit non naturaliter.*113.

I.

IDem *cum ſeipſo non facit compoſitionem.*93.
Immateriale *eſt inſeparabile a ſua operatione.*95.
vt ſit indiuiſibile trifariam. 94.95.
*quas conditiones habeat.*93.
Immobilitas *eſt affectio nobilior mobilitate.*89.
Informationis *attributum eſt corruptibile, & ab anima ſeparabile.*77.
Informantes *formæ quæ ſint.*1.
Informatiua *eſt actiua potentia animæ.*78.
Intellectio *vnde maiorem, vel minorem habeat perfectionem.* 88.
Intellectui *melius eſt non cum corpore eſſe.*22.33.
Intellectum *quæ habeant animalia digniora homine Ariſt.*96.
Intellectus *duplex vt ſit in anima.*5.
*qui ſemper intelligat.*85.
ſpeculatiuus & in corpore, & extra corpus operatur. 5.6.
in corpore ſæpe feriatur. 97.
practicus nil operatur extra corpus. 6.
ſeparatus non decipitur. 88.
Intellectus-humanus *vt non ſit ſimpliciter incorruptibilis.*24.
*non bene ſe habet, dum eſt in corpore.*6.84.*& ſeqq.*
quando dicatur eſſe in toto. 87.
*quando non vere ſit.*84.

vnus non intelligit ſimul plura. 94.
Intelligendi *difficultas vnde nobis inſit.* 66.67.
ntelligentia *non contrahit imperfectionem ex commercio cum corpore cœleſti.* 83.
Iuſtitiæ *Diuinæ munus quid ſit.* 16.

L

LOgica-potentia *non eſt ens reale* 117.
non eſt naturalis. 117.
Longus *homo raro ſapiens.* 84.
Lumbricus *diſſectus habet in ſingulo ſegmento partes omnes animæ lumbricinæ.* 92.

M

MAteria *alia eſt ad aliam formam.* 44.
cur dicatur turpis, & feminæ comparetur. 46.
eſt radix omnis potentiæ paſſiuæ naturalis. 19.20.
eſt ſecundum ſe ignota. 63.
eſt cauſſa deceptionis. 88.
eſt indifferens ad quamcumque formam habendam & non habendam. 8.
eſt principium omnis tranſmutationis phyſicæ. 19.
eſt ad aliquid cum forma. 26.73.
non eſt diſpoſita phyſice ad habendam ſemper eamdem formam. 80.
non habet diſpoſitionem phyſicam ad formam quam ſemel amiſerit. 36.37.47.102.
habet potentiam ad formas artificioſas non naturalem. 79.
prima eſt potentia ſimpliciter. 22.
prima vt ſit corruptibilis, & vt non. 22.23.
propria dicitur ob diſpoſitiones eam determinantes ad certum actum. 54.
quibus formis ſit prior. 3.
quid non ſit. 27.
vt ſe habeat erga formam. 25.
Miraculum *eſt id, cuius cauſſa ſimpliciter occulta eſt.* 56.
Motiua *facultas in animæ eſt corruptibilis.* 76.77.
Motus *cæli eſt ſine labore ac violentia.* 83.
eſt quod operatur Deus in rebus naturalibus contra inclinationem naturæ; vt ſupra. 55.
Monachus *eſt mortuus ciuiliter.* 17.
Mortuorum *reſurrectio eſt ſupra ſpem naturæ.* 58.59.
non poteſt fieri ab vllo agente phyſice. 38.
vt fieri poſſit ab Angelo, & ab homine. 38.39.

eſt paſſio mobilis. 35.
eſt affectio corporis. 30.
naturalis ſupponit potentiam naturalem in mobili. 79.
non fit ab anima ſine corpore. 5.
quid ſit. 34.
Mundus *intellectualis vt ſit extra cælum, & vt non.* 61.
Moralis *potentia non eſt naturalis.* 117.
Mutatio *non omnis denominatur a termino ad quem tendit.* 112. *& ſeqq.*
Materia *ſub varijs formis vt habeat diuerſam eſſentiam.* 105.
aduehit neceſſitatem corruptionis. 109.
Metaphorice-naturalis *potentia quotuplex, quæque ſit.* 108.

N

Natura *non poteſt in ſubſtantiam reſurrectionis.* 57.
ordinem habet ab imperfecto ad perfectum. 48.
Naturæ *ratio conſiſtit in duobus attributis.* 28. 29.
Naturalia *attributa ſunt eadem in anima beata, & damnata.* 49.
genere differre a non naturalibus. 41. 42.
Naturalis *potentia quæ ſit* 56. 57.
Naturalis *proprie dicta potentia quæ ſit.* 108.
Naturaliſſimum *cur ſit viuenti mortali generare ſibi ſimile.* 9.
Non-ens *non habet naturalem potentiam.* 22.
Non-naturalia *ſunt trium generum, & quæ.* 41. 42.

O

Obedientialis potentia *contradiſtinguitur a naturali ex D. Th.* 53. 56.
eſt in omni creatura erga Deum. 15. 16.
Obedientialis *potentia non eſt naturalis.* 116.
non eſt entitas realis abſolute. 117.
non eſt phyſica, ſed ſupernaturali. 15. 16.
quid ſit. 14. 15.
vt competat animæ in omni ſtatu. 16.
Officium *intellectricis animæ quid ſit.* 84.
Operatio *præſtantior arguit eſſentiam digniorem.* 87.
O ptima *quando ſit anima naturaliter.* 46.
Optimi *nulla eſt imperfectio.* 46.
Optimum *eſſe intellectus in quo ſitum.* 97. 98.
Ordine *in eodem ſunt potentia actiua, & paſſiua.* 52.
Orphica *carmina citata ab Ariſtotele.* 87.

P

Pars *habet naturalem potentiam ad induendam naturam totius.* 99. 100.
ſui ſeparatione a toto induit naturam totius. 91. *& ſeqq.*

ſeparata

ſeparata nõ habet inclinationẽ, ad totius integritatẽ reſtituẽdã.99.& ſeq.
Paſſiuum *phyſice omne eſt ob materiam.* 19.
Pater *dominium habet in filios.*14.
Phyſicus *quas ſubſtantias conſideret.*73.
Potentia *eſt cauſſa occultationis, & ignorantiæ.*67.
ad actum accidentalem eſt potentia ſecundum quid, non ſimpliciter. 23.
*eſt eiuſdem generis & ordinis cum actu ſuo.*11.
*actui vt ſit contraria.*41.
*denominatur, & ſpecificatur ab actu, ad quem refertur.*17.
refertur ad ſubiectum in quo eſt, & ad formam. 23.
*vt referatur ad actum.*37.
*æquiuoce quæ ſit, & quotuplex.*23.
*anima ad corpus ſubeundum eſt paſſiua.*19.
*ideam, & formalitatem vnde habeat.*37.
*moralis non eſt.*17.
*omnis eſt contradictionis.*24.
paſſiua vt reducatur ad actum ab efficiente ſui generis. 38.
*paſſiua eſt omnis a materia.*19.34.
paſſiua nititur diſpoſitionibus ad actum. 69.
*metaphorica quæ ſit.*23.
vt ſit quadruplex. 18.
ſubordinata non eſt neceſſario eiuſdem generis, & ordinis. 78.79.
quæ ſimpliciter, & quæ ſit ſecundum quid. 23.
*ſupernaturalis quæ ſit.*56.
Potentia-logica *ad corpus competit animæ in omni ſtatu.* 19.
*eſt mera non repugnantia.*18.
Potentia-naturalis *omnis eſt a natura.*28.
*eſt ad actum phyſice poſſibilem.*37.44.
*actiua reſpicit paſſiuum naturaliter diſpoſitum.*80.
paſſiua naturalem habet actiuam ſibi correſpondentem. 52.54.59.
vt ſit ſeparabilis ab eo, in quo eſt, 102.103.
*eſt aut faciendi, aut patiendi.*19.
*reducitur ad actum per motum phyſicum in materia diſpoſita.*34.
*ſupponit actum a quo deducatur ad actum eiuſdem ſpeciei.*32.
*a quo agente reducatur ad actum.*62.
pertinet ad phyſicum. 27.
*reducitur ad actum ab agente phyſice per motum naturalem.*44.
animæ ad corpus primo ſebeundum vt conſequatur eſſentiam animæ, & vt non. 101.*& ſeqq.*

Præmium *non habetur ſine meritis.* 7.
Puer *cur generare nequeat.* 10.
vt poſſit eſſe felix, & vt non. 10.
Potentia naturalis *duplex, quæque ſit.* 107. *& ſeqq.*
nititur ſubiecto phyſice diſpoſito, quæ. 113.

R

RAmus *auulſus a trunco non eſt amplius pars arboris.* 92.
Relatio *logica vt differat a relatione phyſica.* 26.
Relatiua *duum eſſe generum.* 26.
Reſurrectio *mortui non eſt actus phyſicus.* 17.
eſt actio Dei in ſubiecto non diſpoſito phyſice. 50.
Reunio *animæ cum corpore eſt paſſio animæ.* 78.
non eſt motus phyſicus, ſed ſupernaturalis. 79.
Reſurrectionis *actus fit ſupra ſpem naturæ.* 108.
terminus non eſt quid pure naturale. 110. 111.

S

SEnes *vt, & cur moriantur ſine dolore.* 12. 14.
Sol *non habet potentiam naturalem ad retrocedendum.* 50.
Spes *naturæ quid ſit.* 58.
Status *ſecundus animæ explicatus.* 3. 4.
Supernaturale *non poteſt ratione naturali oſtendi ineſſe viuenti.* 62.
Supernaturalis mutatio *quæ ſit.* 113.
non neceſſario denominatur a termino, ad quem tendit. 112.

T

THeologorum *variæ ſententiæ de primo ſtatu rationalis animæ.* 2.
Totum *integrale præſtantius eſt qualibet ſua parte.* 92. 99.
Trianguli *nectentes animam corpori quid ſint apud Platonem.* 13.

V

VEgetalis *anima non eſt ſemper augmentatiua, & cur.* 75. 76.
Virtus *alia perfecta, alia imperfecta, & quæ.* 10.
Vnio *eſt paſſio eorum, quæ vniuntur.* 24. 40.
animæ cum corpore quæ ſit indiſſolubilis. 24.

F I N I S.